

Avrupa İltica Destek Ofisi

EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu Rusya Federasyonu Rusya'daki Çeçenlerin Durumu

Ağustos 2018

DESTEK BİZİM MİSYONUMUZDUR

Avrupa İltica Destek Ofisi

EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu Rusya Federasyonu

Rusya'daki Çeçenlerin Durumu

Ağustos 2018

***Europe Direct, Avrupa Birliği ile ilgili sorularınıza cevap
bulabileceđiniz bir hizmettir.***

**Ücretsiz telefon numarası (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Bazı mobil telefon operatörleri 00 800'lü numaralara erişim izni
vermez veya bu numaralara yapılan çağrılar ücretlendirilir.

Avrupa Birliği ile ilgili daha fazla bilgi internette mevcuttur (<http://europa.eu>).

ISBN: 978-92-9494-906-6

doi: 10.2847/531379

© Avrupa İltica Destek Ofisi 2018

Aksi belirtilmediği sürece, kaynağın tasdik edilmesi kaydıyla çoğaltmaya izin verilir. Bu belgede çoğaltılan üçüncü taraflara ait materyaller için, ilgili üçüncü tarafların telif hakkı bildirimlerine atıfta bulunulur.

Kapak fotoğrafı: © wastesoul/Gubin Yury, *Taganskaya metro istasyonu*, iStock, 6 Mayıs 2016
(<https://www.istockphoto.com/photo/taganskaya-metro-station-gm521305474-91309099>).

Teşekkür

Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO), bu raporun hazırlanmasına katkıda bulunan aşağıdaki kuruluşlara teşekkür eder:

Çek Cumhuriyeti, İltica ve Göç Politikası Departmanı, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa İşleri Birimi
Litvanya, Göç Departmanı İltica Birimi
Hollanda, Göç ve Vatandaşlık Dairesi, Ülke Bilgisi ve Dil Analizi Ofisi (OCILA)

EASO ile birlikte bu raporu inceleyen departmanlar aşağıda belirtilmiştir:

Avusturya, Federal Göçmenlik ve İltica Ofisi, Menşe Ülke Bilgisi Departmanı
Belçika, Mülteciler ve Vatansız Kişiler Genel Komiserliği, Cedoca (Belgeleme ve Araştırma Merkezi)
Estonya, Polis ve Sınır Muhafız Kurulu, İstihbarat Yönetimi ve Soruşturma Departmanı, İstihbarat Yönetimi Bürosu
Fransa, Fransa Mültecileri ve Vatansız Kişileri Koruma Ofisi (OPFRA), Bilgi, Belgeleme ve Araştırma Bölümü
Polonya, Yabancılar Ofisi, Mülteci İşlemleri Departmanı, Menşe Ülke Bilgisi Birimi

İçindekiler

Teşekkür	3
İçindekiler	4
Yasal Uyarı	6
Sözlük ve Kısaltmalar	7
Giriş.....	8
Metodoloji.....	8
Raporun yapısı ve kullanımı	8
Harita	10
1. Rusya'da (Kuzey Kafkasya dışında) yaşayan Çeçen toplumuna genel bakış	11
1.1 Demografik gerçekler	11
1.2 Büyük Çeçen topluluklarının genel özellikleri	13
1.2.1 Moskova.....	13
1.2.2 St. Petersburg	14
1.2.3 Volgograd.....	15
2. Yasal gereklilikler	17
2.1 İkamet kaydı	17
2.1.1 Prosedür.....	17
2.1.2 Uygulama	18
2.2 Yerli pasaport	20
2.2.1 Prosedür.....	20
2.2.2 Uygulama	22
2.3 Uluslararası pasaport	22
2.3.1 Prosedür.....	22
2.3.2 Uygulama	25
3. Sosyoekonomik koşullar	26
3.1 Giriş	26
3.2 Barınma	27
3.3 Eğitim	27
3.4 İşgücü piyasası.....	28
3.5 Sağlık hizmetleri	30
4. Spesifik profiller	31
4.1 Kadınlar	31
4.1.1 Zararlı geleneksel uygulamalar ve Kadırov'un kadınlar konusunda izlediği politikalar.....	31
4.1.2 Kadınların zulme uğradığı münferit vakalar	34
4.2 LGBT	35
4.2.1 LGBT ebeveynlerin çocukları	37
4.3 Askerliğe elverişli Çeçenler	37
4.4 Muhalifler ve insan hakları savunucuları	38
4.4.1 Muhalifler	38
5. Ceza adaleti sistemi	42
5.1 Polisin muamelesi	42
5.2 Ceza infaz sistemi	43
5.3 Çeçenlere açılan ceza davaları	43
5.4 Yasal çözümler.....	44
6. Çeçen yetkililerin Çeçenistan dışına erişimi.....	46
6.1 Çeçen diasporası üzerindeki etki	46
6.1.1 Rusya'nın diğer bölgelerinde Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı için temsilciliklerin kurulması	46
6.1.2 Kadırov'un kolektif sorumluluk yöntemi	46

6.2 Çeçenistan kolluk kuvvetlerinin Rusya Federasyonu'nun diğer bölgelerine erişimi	48
6.2.1 Federal yargı yetkisinin ihlali ve Çeçen kolluk kuvvetlerinin (Kadirovtsi) dokunulmazlığı	48
6.2.2 Aranan kişilerin takibi ve Rusya'nın diğer idari kuruluşlarından Çeçen Cumhuriyeti'ne transfer edilmesi	50
7. Geri dönen Çeçenlerin karşılanması	52
7.1 Yasal konular	52
7.2 Yetkililerin ülkesine geri dönen kişilere karşı muamelesi	52
Kaynakça	55
Ek 1. Şartname	73

Yasal Uyarı

Bu rapor EASO Menşe Ülke Bilgi (COI) Raporu Metodolojisi (2012) doğrultusunda yazılmıştır (1). Rapor, özenle seçilen bilgi kaynaklarını temel almaktadır. Yararlanılan tüm kaynaklara atıfta bulunmaktadır. Mümkün olduğunca ve aksi belirtilmediği sürece, tartışma götürmez veya aşikâr gerçekler dışında sunulan tüm bilgiler çapraz kontrol edilmiştir.

Bu raporda yer alan bilgiler, azami özen gösterilerek araştırılmış, değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Bununla birlikte, bu belgenin kapsayıcı olma iddiası bulunmamaktadır. Raporda belirli bir olaydan, kişiden veya kurumdan söz edilmemişse; bu, söz konusu olayın gerçekleşmediği ya da kişinin veya kurumun mevcut olmadığı anlamına gelmez.

Ayrıca bu rapor, belirli bir mülteci statüsü veya iltica talebinin karara bağlanması veya haklılığı bakımından nihai değildir. Kullanılan terminoloji, belli bir yasal konunun göstergesi olarak görülmemelidir.

'Mülteci', 'risk' ve benzer terminoloji, genel terminoloji olarak kullanılır ve AB İltica Müktesebatı'nda ve Cenevre Sözleşmeleri'nde yer alan yasal anlamı taşımaz.

Ne EASO ne de EASO adına çalışan kimseler, bu raporda bulunan bilgilerin kullanımından sorumlu tutulamazlar.

Hedef kullanıcılar; vaka çalışanları, MÜB (Menşe Ülke Bilgisi) araştırmacıları, politika yapıcılar ve karar verici yetkililerdir.

Bu raporun ilk yazımı, 30 Nisan 2018 tarihinde tamamlanmıştır. Bu tarihten sonra gerçekleşen olaylar bu raporda yer almaz. Bu raporun referans süreciyle ilgili daha fazla bilgiye girişteki metodoloji bölümünde ulaşılabilir.

Bahsi geçen departmanlar, uzmanlar veya kuruluşlar tarafından yürütülen inceleme, raporun genel kalitesine katkıda bulunmuştur; ancak katkıda bulunmuş olmaları, bütün sorumluluğu EASO'ya ait olan nihai raporu resmi olarak onayladıklarını ima etmez.

(1) EASO metodolojisi, büyük oranda Menşe Ülke Bilgisinin (MÜB) İşlenmesine İlişkin Ortak AB Kılavuz İlkeleri'ne (2008) dayalıdır ve EASO web sitesinden indirilebilir: <http://www.easo.europa.eu>.

Sözlük ve Kısaltmalar

<i>Adat</i>	Kuzey Kafkasya'daki İslam topluluklarında gözlemlenen yerel geleneksel uygulamalar ve gelenekler
Gosuslugi	Rusya Federasyonu Kamu Hizmetleri Portalı
GUVM MVD RF	Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (Glavnoe upravlenie po voprosam migracii Ministerstva vnutrennih del Rossijskoj Federacii, GUVM MVD Rossii / Главное управление по вопросам миграции Министерства внутренних дел Российской Федерации, ГУВМ МВД России)
JMG	Çeçenistan'daki İnsan Hakları Savunucuları Müşterek Gezici Grubu
MFC	Çok Fonksiyonlu Merkez
MVD	İçişleri Bakanlığı (Ministerstvo Vnutrennikh Del / Министерство внутренних дел)
RUB	Ruble
Şeriat	İslam hukuku; İslam'da uygulanan hukuki, ahlaki, etik ve dini buyruklar dizisi
<i>Teip</i>	Çeçen toplumunda kabile sistemine ait bir yapı

Giriş

Bu rapor, Teşekkür kısmında listelenen Çek Cumhuriyeti, Litvanya ve Hollanda'daki MÜB birimleri ve iltica ofislerinde çalışan Menşe Ülke Bilgisi (MÜB) uzmanları tarafından hazırlanmıştır.

Bu raporda, Rusya'da Kuzey Kafkasya dışında yaşayan Çeçenlerin durumu ele alınmıştır. Çeşitli kaynaklardan yararlanmak ve yasal gereklilikler, ceza adaleti sistemi, sosyoekonomik koşullar ve yetkililerin rolünün yanı sıra, geri dönenler gibi birçok spesifik grubun durumunun yakından incelenmesi gibi konulara ağırlık vermek suretiyle durum incelemesi yapılan bu raporun amacı; mevcut duruma ilişkin tutarlı açıklamalar sunmaktır.

Metodoloji

Şartname, EASO Rusya Federasyonu MÜB Uzman Ağı Üyeleri tarafından sunulan girdiler hesaba katılarak, 12 Mart 2018 tarihinde düzenlenen ve rapor hazırlama ekibinin katıldığı bir toplantıda belirlenmiştir.

Rapor hazırlama dönemi, toplantının ardından başlatılmış ve 30 Nisan tarihinde tamamlanmıştır. Akran denetimi aşamasından sonra tamamlayıcı bilgiler eklenmiş olsa da, bu tarihten sonra yeni bir araştırma yapılmamıştır.

Raporu hazırlayanların EASO MÜB Raporu Metodolojisine uymasını sağlamak amacıyla; Avusturya, Belçika, Estonya, Fransa ve Polonya'dan gelen MÜB Uzmanları, Mayıs 2018 tarihinde bir inceleme yapmıştır. Söz konusu uzmanlara Teşekkür bölümünde 'inceleme uzmanı' olarak yer verilmiştir. İncelemede bulunan uzmanların tüm görüşleri dikkate alınmıştır ve bu görüşlerin büyük bir çoğunluğu, bu raporun nihai taslağında uygulanmıştır.

Kaynakların transkripsiyonuna ilişkin olarak; Rusça kaynaklar, köşeli parantez içinde verilen İngilizce tercümesi ile birlikte orijinal başlıkları ile ifade edilmiştir. Yazar (örneğin; Rus makamlarının) isimlerinin İngilizce versiyonunun mevcut olması durumunda, isimler tercüme edilmiştir. Diğer durumlarda, kaynakçada kolaylıkla arama yapabilmek için Kiril alfabesi ile yazılan metin, Latin harflerine dönüştürülmüştür.

Raporun yapısı ve kullanımı

Birinci bölümde; toplulukların büyüklüğü ve yaşadığı yerler ve en büyük topluluklara ilişkin spesifik bilgiler dâhil olmak üzere, Rusya'da Kuzey Kafkasya dışında yaşayan Çeçen topluluklarına ilişkin genel açıklamalara yer verilmiştir.

İkinci bölümde; yerli pasaportun yenilenmesi, uluslararası pasaport alma ve ikamet kaydı prosedürleri gibi yasal gereklilikler, hem prosedür hem de uygulama açısından incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, dört sosyoekonomik koşula yer verilmiştir: barınma, eğitim, çalışma ve sağlık hizmetleri. Her bölümde, konunun ikamet kaydı ile nasıl kesiştiğini, Rusya'da sistemin nasıl işlediğini ve her bölgede Çeçenler için erişiminin ne kadar spesifik olduğunu gösteren bir alt bölüm yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, aşağıdaki profillerin durumunu gösteren bilgilere yer verilmiştir: kadınlar (bekâr ve evli olarak ikiye ayrılmıştır), LGBT bireyler, çocuklar, askerliğe elverişli durumda olan Çeçenler, insan hakları savunucuları ve muhalifler.

Beşinci bölümde ceza adaleti sistemi; polisin muamelesi (kimlik kontrolü konusu dâhil), Çeçenlere açılan ceza davaları, bir suçun ihbar edilmesi, şikâyet prosedürü, yasal çözümler, avukata erişim ve temyiz hakkı alt bölümlerine ayrılmıştır.

Altıncı bölümde; Çeçen yetkililerin, Rus federal yetkilileri ile potansiyel bilgi alışverişinin yanı sıra, Çeçen toplumunun Çeçen yetkililere bilgi sağlamadaki rolü ve Çeçen yetkililerin federal yetkililer ile işbirliği konuları incelenmiştir.

Son bölümde, geri dönüş yapan Çeçenlerin kabulü konusu incelenmiştir.

Harita

Harita 1: Rusya Federasyonu, ©Birleşmiş Milletler (2).

1. Rusya'da (Kuzey Kafkasya dışında) yaşayan Çeçen toplumuna genel bakış

1.1 Demografik gerçekler

2010 nüfus sayımı verilerine göre; Çeçenler, Rusya Federasyon'unda nüfusu 1 milyonu aşan (1,43 milyon) yedi tabiiyetten biridir. ⁽³⁾ Rusya'daki istatistik toplama kuruluşunun Çeçenistan şubesi (Rosstat) tarafından 1 Nisan 2018 tarihinde yayınlanan son resmi rakam, 1.413.446'dır ⁽⁴⁾.

Son yıllarda Çeçen Cumhuriyeti'nin nüfus artışı oranında bir azalma gözlemlenmiştir. Rus haber ajansı RBC'nin yayınladığı bir habere göre; Rosstat (Rusya Federal Devlet İstatistik Kurumu) ve Chechenstat (Federal Devlet İstatistik Kurumu Çeçen Cumhuriyeti bölgesel organı) verileri doğrultusunda, 2008 ila 2015 yılları arasında yaklaşık 150.000 Çeçen, Çeçen Cumhuriyeti'nden ayrılmıştır ⁽⁵⁾. Genel olarak; Çeçen Cumhuriyeti'nden ayrılan Çeçenlerin oranı, giriş yapanların oranından çok daha fazladır. Bu eğilim hala aynı yöndedir. Bölgeden ayrılan insanlar hem Rusya Federasyonu'nun diğer bölgelerine hem de yurtdışına gitmektedir ⁽⁶⁾.

İnsan hakları savunucuları ile basına göre; Çeçenistan'dan göç etme sebepleri arasında yetkililer tarafından uygulanan baskı, ekonomik nedenler, kan davaları, kalitesiz sağlık hizmetleri, aile içi şiddet ve dini nedenlerle taciz gibi faktörler yer almaktadır ⁽⁷⁾. Uluslararası Kriz Grubu'nun (International Crisis Group) bir temsilcisine göre; Çeçenistan'da birçok kişi gayriresmî sektörde çalışırken, çalışmak için diğer bölgelere -Moskova'ya veya petrol sahalarına- gidip eve para gönderen çok sayıda kişi mevcuttur ⁽⁸⁾. Hikâyeleri, Aralık 2016 tarihinde Meduza adlı haber sitesinde yayınlanan Çeçenler; öldürülen selefilerle akrabalıkları, cinsel şiddet yoluyla ve sonrasında (şantaj amacıyla kullanılan) çekilen video kaydı ile işkence, bir devlet teşebbüsünde çalışıyor olmalarına rağmen ödeme alamama ve her türlü ihtilafın sert şekilde bastırılması nedeniyle Çeçenistan'dan kaçmak durumunda bırakıldıklarını ifade etmiştir ⁽⁹⁾.

Danimarka Göç Servisi (Danish Immigration Service) tarafından 2014 yılında hazırlanan Durum Tespit Misyon Raporu'na ait kaynaklara göre; Çeçenler, Rusya genelinde bulunabilmektedir ⁽¹⁰⁾. Çeçenistan'a ait resmi bir kaynak, Çeçen etnik kökenli kimselerin birçok Rus bölgesine

⁽³⁾ Rusya Federal Devlet İstatistik Kurumu (Rosstat), {Federal State Statistics Service (Rosstat)}, 2010 tarihli Rus Nüfus Sayımı nihai sonuçlarına ilişkin bilgi materyalleri, 2010 tarihli Rus Nüfus Sayımının Sonuçları Üzerine (sunum) {Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года, Об итогах Всероссийской переписи населения 2010 года (презентация) [Information materials on the final results of the All-Russian Population Census 2010, On the Results of the All-Russian Population Census of 2010 (presentation)]}, tarihsiz ([url](#)), slayt 14.

⁽⁴⁾ Federal Devlet İstatistik Kurumu Çeçen Cumhuriyeti bölgesel organı (Chechenstat) {Territorial body of the Federal State Statistics Service for the Chechen Republic (The) (Chechenstat)}, 1 Nisan 2018 itibarıyla Çeçen Cumhuriyeti'nin Nüfusu {Численность населения Чеченской Республики на 1 апреля 2018 года, [Population of the Chechen Republic, as of Nisan 1, 2018]}, 28 Mayıs 2018 ([url](#)).

⁽⁵⁾ RBC, 10 Yıllık Ramazan Kadirov Döneminde Çeçenistan'da Ne Değişti {Что изменилось в Чечне за 10 лет правления Рамзана Кадырова [What has changed in Chechnya during the 10 years of Ramzan Kadyrov's rule]}, 15 Şubat 2017 ([url](#)).

⁽⁶⁾ Kavkaz. Realiı, Çeçenistan nüfusunun artış oranı, yıldan yıla azalıyor {Перепечтывается с разрешения Радио Свободная Европа / Радио Свобода, Прирост населения Чечни сокращается из года в год [Increment of the population of Chechnya is declining from year to year]}, 19 Şubat 2017 ([url](#)).

⁽⁷⁾ Legal dialogue, Avrupa'daki Çeçen mülteciler: Rusya'dan kaçma nedenleri ve statü elde etmede karşılaşılan güçlükler {Чеченские беженцы в Европе: причины бегства из России и трудности получения статуса [Chechen refugees in Europe: the reasons for fleeing Russia and the difficulty in obtaining a status]}, 26 Nisan 2017 ([url](#)); Caucasian Knot, Çeçenistanlı mülteciler, Çeçen Cumhuriyeti'nde yaşanan baskılar nedeniyle Almanya'dan iltica talep ediyor {Правозащитники: беженцы из Чечни стремятся в Германию из-за репрессий в республике [Human rights activists: Chechnya's refugees seek asylum in Germany because of repressions in the Republic]}, 3 Haziran 2016 ([url](#)); Kavkaz. Realiı, İnsan hakları savunucuları: Çeçenistan nüfusunun artış oranı, yıldan yıla azalıyor {Перепечтывается с разрешения Радио Свободная Европа / Радио Свобода, Прирост населения Чечни сокращается из года в год [Increment of the population of Chechnya is declining from year to year]}, 19 Şubat 2017 ([url](#)).

⁽⁸⁾ RBC, RBK Araştırması: Çeçenistan hakkında 20 temel gerçek {Исследование РБК: 20 главных фактов о Чечне [Study of RBK: 20 main facts about Chechnya]}, 1 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽⁹⁾ Meduza, Geri döndüğünüzde sizi öldüreceğiz {Когда вернетесь, мы вас уььем [When you return, we will kill you]}, 6 Aralık 2016 ([url](#)).

⁽¹⁰⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 73.

yerleştiğini ifade etmiştir ⁽¹¹⁾. Aşağıdaki tablo, 2010 nüfus sayımı sonuçlarına göre en büyük Çeçen nüfusuna sahip olan Rus bölgelerini göstermektedir ⁽¹²⁾:

Bölge	Toplam nüfus	Çeçenlerin sayısı
Moskova	11.503.501	14.524
Kalmukya Cumhuriyeti	289.481	3.343
Astrahan bölgesi	1.010.073	7.229
Dağıstan Cumhuriyeti	2.910.249	93.658
İnguşetya Cumhuriyeti	412.529	18.765
Kabardino-Balkar	859.939	1.965
Kuzey Osetya Cumhuriyeti	712.980	2.264
Volgograd Bölgesi	261.061	9.649
Rostov Bölgesi	4.277.976	11.449
Stavropol Krayı	2.786.281	11.980
Saratov Bölgesi	2.521.892	5.738
Hantı-Mansi Özerk Bölgesi - Yugra	1.532.243	6.889

Nüfusun bir kısmı, 2010 nüfus sayımı esnasında tabiiyetini belirtmemiştir. Dolayısıyla bazı bölgelerdeki Çeçenlerin gerçek sayıları, resmi rakamlardan farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; 2014 yılında Danimarka Göç Servisi (DIS) tarafından Volgograd Bölgesi'nde yürütülen durum tespit misyonu sonucunda elde edilen verilere göre, Çeçen mukimlerin gerçek sayısı, resmi rakamların iki katıdır ⁽¹³⁾. St. Petersburg diasporası, bunun başka bir örneğidir. 2010 nüfus sayımına göre, diaspora nüfusunun sayısı 1.482'dir Diaspora temsilcilerine göre, bu rakamın ne kadar güvenilir olduğu aşikâr değildir. 1999-2009 Çeçen savaşı sırasında, 10.000 kişi Çeçenistan'dan St. Petersburg'a gelmiştir ⁽¹⁴⁾. Moskova'daki Çeçen nüfusunun da resmi rakamlardan daha büyük olduğu düşünülmektedir ⁽¹⁵⁾.

Vatandaşlık Destek Komitesi (Civic Assistance Committee) ⁽¹⁶⁾ adlı yerel insan hakları grubuna göre; Rusya Federasyonu'nda yer alan bölgeler, Çeçen Cumhuriyeti'nden kaçan kimseleri kabul etmeye istekli değildir:

⁽¹¹⁾ Grozny Inform, Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 ([url](#)).

⁽¹²⁾ Rusya Federal Devlet İstatistik Kurumu (Rosstat) {Federal State Statistics Service (Rosstat)}, 2010 tarihli Rus Nüfus Sayımı nihai sonuçlarına ilişkin bilgi materyalleri, Ek 7, Rusya Federasyonu bölümlerinde nüfusun ulusal yapısı {Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года, Приложение 7, Национальный состав населения по субъектам РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ [Information materials on the final results of the All-Russia Population Census of 2010, Appendix 7, National composition of population in subjects of the Russian Federation]}, tarihsiz ([url](#)).

⁽¹³⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 73.

⁽¹⁴⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадырова [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽¹⁵⁾ Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

⁽¹⁶⁾ Vatandaşlık Destek Komitesi (Civic Assistance Committee); göçmenlere ve mültecilere yardımcı olan, nefret suçu mağdurlarına destek sağlayan ve hapisnede etnik nedenlerle ayrımcılığa maruz kalan İnguç ve Çeçenlere destek sunan bir STK'dir. Vatandaşlık Destek Komitesi ofisinde, hukuk müşavirliği hizmetlerinin yanı sıra doktorlar ve psikologlar tarafından sağlık konsültasyonu hizmetleri sunulmaktadır. Web sitesi: www.refugee.ru.

'Herhangi bir kabul mekanizması bulunmamaktadır; bu kişilere, ülke içinde yerinden edilmiş kişi statüsü verilmemektedir; kayıt süreci "sorunsuz" işlememektedir.'⁽¹⁷⁾ Ülke içinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi'nin (IDMC) Aralık 2016'da yaptığı tahminlerine göre, Rusya'da ülke içinde yerinden edilmiş kişi sayısı 22.600'dür. IDMC, 19.000 kişinin Çeçen çatışması nedeniyle yerinden edildiğini belirtmiştir. Ayrıca; 'Çeçenistan'daki çatışmanın ardından yerinden edilen kişilerin bazıları için koşulların hala kötü olduğunu ve bu kişilerin uygun sanitasyon ve elektrik olanaklarına sahip olmayan yetersiz barınma koşullarında yaşadığını' ortaya koyan raporlar mevcuttur. Bununla birlikte; hükümet, Çeçenistan'da yaşanan çatışma nedeniyle yerinden edilen bireyleri, 'zorunlu göçmen' [Rusya Federasyonu'nda ÜYEK'ler (Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler) için kullanılan bir terim] olarak nitelendirmemektedir⁽¹⁸⁾.

1.2 Büyük Çeçen topluluklarının genel özellikleri

1.2.1 Moskova

Moskova'da Çeçen topluluğu, 1960'lı ve 1970'li yıllarda oluşmaya başlamıştır. Ancak yaşanan iki Çeçen savaşı nedeniyle büyük bir göç meydana gelmiştir: 1989 yılından 2002 yılına kadar, Çeçenlerin sayısı yedi katına ulaşmıştır. 2010 nüfus sayımı; bu sayıda, 2000 sayımından bu yana hemen hemen hiçbir değişiklik olmadığını ortaya koymuştur⁽¹⁹⁾. Çeçenler, yaklaşık 11 milyon nüfuslu halkın 14.524'ünü oluşturmaya devam etmektedir⁽²⁰⁾. Rusya'ya ait Bolshoi Gorod adlı web sitesinde yayınlanan bir makaleye göre; bu durum, Moskova'daki Çeçenlerin nüfus sayımlarına katılmada isteksiz olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca; resmi rakamlar, Moskova'da yaşayan ancak resmi olarak Çeçenistan'daki daimi ikametgâh yerinde kayıtlı olan önemli sayıdaki Çeçen halkını kapsamamaktadır. Bununla birlikte; makalede atıfta bulunulan isimli bir çalışmaya göre, Moskova'daki Çeçen topluluğunun boyutu, sayıyı abartma eğiliminde olan Moskovalıların düşündüğünden çok daha küçüktür⁽²¹⁾.

Moskova'daki Çeçen nüfusu, sanıldığı kadar homojen yapıda değildir. Topluluk üyeleri arasında servet eşitsizliği ve siyasi düşünce farklılıkları da görülmektedir - Bolshoi Gorod'a göre, 'Dudayev, Mashadov ve sonrasında Kadırov karşıtları, farklı zamanlarda Moskova'ya kaçmıştır ve ortak dili bulmak kolay değildir.'⁽²²⁾

Moskova'daki Çeçen topluluğu hakkında konuşan genç bir Çeçen, internet medya organı Snob ile yaptığı bir mülakatta şunları dile getirmiştir:

'Moskova'daki Çeçenlerin çok fazla boyun eğdiği yönünde bir düşünce var. Bana kalırsa, bunun tam tersi söz konusu: Bir kimse memleketinden çok uzağa gittiğinde, etnik kökeninin bir parçası olmak için her yolu dener. Moskova'da yaşamış ailelerde bir araya geldikçe, bu kişilerin daha güçlü etnik kimliğe sahip olduğunu görmek beni çok şaşırtıyor. Halk daha çok Çeçence konuşuyor, memlekette artık kimsenin uymadığı kurallara uymayı sürdürüyor. Birkaç istisna dışında, birlikte yaşadığımız diğer topluluklarla asimile olma niyetimiz yok. Bir anlamda, muhafazakâr bir toplum yapısına sahibiz (...)'⁽²³⁾

(17) Rambler, Çeçenler neden 200 yıldır Rusya Federasyonu'nda asimile olmadı? {Почему за 200 лет чеченцы с русскими так и не ассимилировались? [Why were Chechens not assimilated with Russians for 200 years?]}, 4 Eylül 2017 ([url](#)).

(18) ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 37.

(19) Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

(20) Rusya Federal Devlet İstatistik Kurumu (Rosstat) {Federal State Statistics Service (Rosstat)}, 2010 tarihli Rus Nüfus Sayımı nihai sonuçlarına ilişkin bilgi materyalleri, Ek 7, Rusya Federasyonu bölümlerinde nüfusun ulusal yapısı {Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года, Приложение 7, Национальный состав населения по субъектам Российской Федерации 2010 [Information materials on the final results of the All-Russia Population Census of 2010, Appendix 7, National composition of population in subjects of the Russian Federation]}, tarihsiz ([url](#)).

(21) Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

(22) Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)); openDemocracy, Din değiştirme ve aşk: Rusya'daki erkeklerin Müslüman eşleri {[Convert and love: Russia's Muslim wives]}, 1 Mart 2017 ([url](#)).

(23) Snob, Moskova Çeçendir {Москва чеченская [Moscow is Chechen]}, 31 Temmuz 2017 ([url](#)).

Çeçenler, Moskova'da otomobil sektörü ile otel ve restoran sektöründe dikkat çekmektedir. Çeçenler, aynı zamanda petrol istasyonlarına da sahiptir. Çeçenler, genellikle hem kendi aşiret üyelerini hem de aynı *teip* (Çeçen toplumunda kabile sistemine ait bir yapı) üyelerini işe almayı tercih etmektedir ⁽²⁴⁾. Bir mülakat sırasında, genç Çeçenler, askerliği neden gelecekteki iş olanağı olarak gördüklerini açıklarken; genç erkekler için umut olmadığını ve Moskova'da binlerce genç erkeğin çeşitli şantiyelerde vb. çalıştığını, hemen hemen her türlü işi yapmaya hazır olduklarını ifade etmiştir ⁽²⁵⁾. Danimarka tarafından 2014 yılında yürütülen durum tespit misyonu; Moskova bölgesinde çoğunlukla inşaat veya taksicilik sektöründe çalışan büyük Çeçen topluluklarından bahsetmektedir ⁽²⁶⁾.

Çeçen erkekler genellikle kendi *teip* üyeleri ile evlenmektedir. Rus kadınlarla evlenmeleri durumunda, bu gerçeği akrabalarından saklamaya çalışmaktadırlar ⁽²⁷⁾. Başka bir kaynağa göre; daha Muhafazakâr Çeçenler yalnızca Çeçenlerle evlenirken, geleneklere daha az bağlı olan Çeçenler, eşlerinin Müslüman olmasına önem vermektedir ⁽²⁸⁾. Moskova'ya ait Bolshoi Gorod gazetesinde yayınlanan bir makalede; Çeçen etnik çevresinde ve diğer tabiiyetlere mensup kadınlar ile çift eşlilik vakalarının yaygın olduğunu ileri süren *Moskova'da İslam (Islam in Moscow)* adlı kitaptan alıntılara yer verilmiştir ⁽²⁹⁾.

Moskova'da, 'ekonomik birim uyumsuzlukları'na silahlı destek sunan en az on Çeçen grubu bulunmaktadır. Ateş açan yaklaşık 30 silahlı Çeçen'in 2015 yılında Moskova'daki bir şirkete baskın düzenlediği bir olay; bu amaç için istihdam edilen kişilerin vardiyalı olarak çalıştığını ortaya koymuştur: Bir savaştı birliği yılın ilk yarısında çalışırken, diğer grup yılın geri kalanında çalışmaktadır ⁽³⁰⁾.

Novaya Gazeta'ya göre; Moskova'da, başkentin güvenlik görevleri için konuşlandırılan daimi Çeçen koruma ekibi -Kadirov'a ait yaklaşık 30 kişi- bulunmaktadır. Bu korumaların President Hotel'deki dairelerde kaldığı ileri sürülmektedir. Korumalar; otomatik silahlara, haberleşme olanaklarına ve özel geçiş iznine sahiptir. Medya kaynakları, devlet bağlantısına sahip olduğu öne sürülen grup liderine karşı ceza davaları açıldığını, ancak tüm soruşturma dosyalarının kapatıldığını bildirmiştir. Davalar; silahlı olayları, bir kaçırma olayını ve işkence vakalarını içermektedir ⁽³¹⁾. Adam kaçırma, haraç alma ve işkence suçlamalarına rağmen bu grup üyelerinin gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılmaları nedeniyle; Rusya Federal Güvenlik Servisi (FSB) merkez ofisi yetkilileri, Mart 2013'te görevlerine devam etmeyi reddetmiştir. Baş soruşturmacı da görevden alınmıştır ⁽³²⁾.

1.2.2 St. Petersburg

St. Petersburg'daki Çeçenlerin basında yer alma oranı, şehirde yaşayan diğer etnik gruplar ile karşılaştırıldığında daha azdır. Bu durum, gerçek sayıları bilinmemekle birlikte, St. Petersburg'daki Çeçenlerin nispeten yeni ve küçük bir grup (resmi sayı: 1.482) olduğunun düşünülmesinden kaynaklanıyor olabilir ⁽³³⁾. İkinci Çeçen savaşı sırasında (savaşın aktif dönemi 1999-2000 yılları arasındadır), St. Petersburg diasporası, vatandaşlarına insani yardımda bulunmuş ve akrabalarını yeni yerlere yerleştirmiştir. Günümüzde St. Petersburg'da yaşayan Çeçenlerin önemli bir bölümü, ikinci savaş esnasında buraya gelmiştir.

⁽²⁴⁾ Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

⁽²⁵⁾ Caucasian Knot, Ordu için Çeçenistan'dan ilk askerler gönderildi {Первые призывники отправлены в армию из Чечни [The first conscripts sent to the army from Chechnya]}, 18 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽²⁶⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 179.

⁽²⁷⁾ Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

⁽²⁸⁾ The Village, İşler nasıl yürüyor. Çeçen kız çocukları {Как всё устроено. Чеченская девушка [How everything works. The Chechen girl]}, 1 Temmuz 2015 ([url](#)).

⁽²⁹⁾ Bolshoi Gorod, Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}, 16 Mayıs 2012 ([url](#)).

⁽³⁰⁾ ura.ru, Her yerde kurşun sesleri {Пули свистели повсюду [Bullets whistled everywhere]}, 6 Şubat 2015 ([url](#)).

⁽³¹⁾ Novaya Gazeta, Moskova yurdu {Москва-Юрт [Moscow yurt]}, 24 Mart 2013 ([url](#)); Crime Russia, Bir Çeçen olgusu olarak Moskova'da Kadirov'un silahlı savaştıları {Armed Kadyrov fighters in Moscow as Chechen phenomenon}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³²⁾ Novaya Gazeta, Moskova yurdu {Москва-Юрт [Moscow yurt]}, 24 Mart 2013 ([url](#)).

⁽³³⁾ Fadeev, P.V., 'St. Petersburg'daki etnik grupların basında sunuluşu' {‘Этнические группы Санкт-Петербурга в представлении СМИ’ [‘Ethnic groups of St. Petersburg in the media presentation’]}, 2017 ([url](#)), s. 116.

St. Petersburg'daki eski diaspora temsilcilerinden Saint Petersburg Devlet Üniversitesi Tarih Enstitüsü Direktörü ve 'Vaynakh Kongresi' Başkanı Abdulla Daudov, o tarihte on binlerce kişinin St. Petersburg'a geldiği kanısındadır ⁽³⁴⁾.

Çeçenistan'da yeterli iş olanağı olmadığı için, birçok kişi iş bulma ümidi ile St. Petersburg'a gelmektedir. Tarih Enstitüsü Direktörüne göre; St. Petersburg'a yerleşmelerine yardımcı olabilecek veya geçici olarak kendi evlerinde kalmalarına izin verecek tanıdıklarının olması, bireylerin St. Petersburg'a taşınmasındaki en önemli faktördür. Üniversitede görevli bir profesör, hâlihazırda St. Petersburg'da okuyan Çeçen öğrenci sayısının fazla olmadığını kabul etmiştir ⁽³⁵⁾.

Çeçen halkının toplumsal yapısı çeşitlilik göstermektedir. Çeçenlerin neredeyse tamamı anadilini konuşmakta ve ulusal geleneklerini sürdürmektedir ⁽³⁶⁾. Diaspora temsilcilerine göre; St. Petersburg'daki Çeçenler arasında iş insanları, güvenlik görevlileri, avukatlar ve McDonald's franchise sahipleri yer almaktadır. Bu kişiler arasında doktorlar, profesörler ve ressamlar da yer almaktadır. St. Petersburg'daki Çeçenlerin birçoğu, inşaat ve petrol sektöründe faaliyet göstermektedir; ancak bunların çoğu orta büyüklükte işletmelerdir: Bu kişiler, kendi mağazasını açmış veya küçük bir firma kurmuştur. Çeçenler, geleneksel olarak, açık hava pazarlarında ticaret yapmamaktadır ⁽³⁷⁾.

St. Petersburg'da yaşayan Çeçen yazar Herman Sadulayev, modern Çeçen toplumunun kabileci tutum içerisinde olduğuna inanmamaktadır: 'Çeçenler, Ruslardan daha kabileci bir toplum değildir. Bazı bağlantılar ve topluluklar mevcuttur, ancak bu yalnızca tanışıklık veya akrabalık düzeyindedir.' Sadulayev; Çeçenlerin, Çeçen mahalleleri kurup altkültürel birimler oluşturacak özellikte olmadığını ve ortak kültüre başarılı bir şekilde entegre olduklarını sözlerine eklemiştir ⁽³⁸⁾.

St. Petersburg'daki Çeçenler, diasporanın birbiri ile yakın ilişki içerisinde olduğunu düşünmemektedir. Çeçenler, çoğunlukla şehirdeki Çeçen Cumhuriyeti veya Vaynakh Kongresi -genelde 'Çeçen diasporası' diye adlandırılan bir kuruluş- temsilcileri tarafından düzenlenen kültürel aktiviteler nedeniyle bir araya geldiklerini ifade etmektedir. 'Vaynakh Kongresi' bünyesinde; kültür ve dilbilim ile ilgili programları düzenlemek veya bireylerin haklarını korumak gibi farklı görev ve faaliyetlerden sorumlu bir kurul ve grup bulunmaktadır ⁽³⁹⁾.

1.2.3 Volgograd

Göç süreci nedeniyle Volgograd Bölgesi'nin nüfus azaltımı bağlamında, sayısını önemli ölçüde artıran topluluklar bulunmaktadır. Bunlar, bölgedeki diasporalar arasında lider konumunu koruyan Kafkas etnik gruplardır ⁽⁴⁰⁾. Volgograd Bölgesi İstatistik Merkezi'ne göre, Volgograd'da en az 9.000 Çeçen bulunmaktadır ⁽⁴¹⁾. Bununla birlikte; DIS ile yapılan bir toplantıda, Volgograd'daki Memorial İnsan Hakları Merkezi ⁽⁴²⁾ yetkilileri, Volgograd Bölgesi'nde en az

⁽³⁴⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадыева [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³⁵⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадыева [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³⁶⁾ Fadeev, P.V., 'St. Petersburg'daki etnik grupların basında sunuluşu' {Этнические группы Санкт-Петербурга в представлении СМИ} [Ethnic groups of St. Petersburg in the media presentation'], 2017 ([url](#)), s. 116.

⁽³⁷⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадыева [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³⁸⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадыева [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³⁹⁾ Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramazan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадыева [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽⁴⁰⁾ Sushchiy, S.Ya., Volgograd Bölgesi'nde Etno-Demografik Potansiyel ve Göç Dinamikleri: Trendler ve Tahminler [Этнодемографический Потенциал и Миграционная Динамика в Волгоградской Области: Тренды и Прогнозы [Ethnodemographic Potential and Migratory Dynamics in the Volgograd Region: Trends and Forcasts]], 2016 ([url](#)).

⁽⁴¹⁾ Grozny Inform, Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 ([url](#)).

⁽⁴²⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi, Rusya'nın dört bölgesindeki ofisler ile 39 Göç ve Hukuk Bürosuna sahiptir {[Memorial Human Rights Center,

20.000 Çeçen yaşadığı gerçeğine dikkat çekmiştir. Çeçenlerden bazıları, Volgograd Bölgesi'nde 30 yıldır yaşamaktadır ⁽⁴³⁾.

Çeçen hükümetine ait bir haber kuruluşuna göre; Volgograd Bölgesi'ndeki Çeçenler, 'çeşitli alanlarında' istihdam edilmiştir ⁽⁴⁴⁾.

with offices in four regions in Russia and 39 Migration and Law offices}}. Web sitesi: <http://www.memohrc.org/>

⁽⁴³⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 73.

⁽⁴⁴⁾ Grozny Inform, Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 ([url](#)).

2. Yasal gereklilikler

2.1 İkamet kaydı

2.1.1 Prosedür

Rusya Federasyonu vatandaşlarının hareket serbestisi, Rusya Federasyonu'nda kalacak yer ve mesken seçme hakkına ilişkin Kanun uyarınca; Rusya Federasyonu vatandaşları, daimi veya geçici ikamet kaydı için yetkili makamlara başvurmakla yükümlüdür⁽⁴⁵⁾. Kayıt işlemi, yetkililere yalnızca adresin veya kalacak yerin bildirilmesi suretiyle gerçekleştirilir⁽⁴⁶⁾.

İkamet kaydı, yerel MVD (İçişleri Bakanlığı) ofisi tarafından, Gosuslugi⁽⁴⁷⁾ adlı elektronik portal veya posta (yalnızca geçici ikamet için) yoluyla Çok Fonksiyonlu Merkezde (MFC) gerçekleştirilir⁽⁴⁸⁾. Daimi ikamet kaydı, kişinin daimi olarak yaşayacağı adres kayıdır. Bireyler; geçici ikamet adreslerinin yanı sıra otel, sağlık kurumu, hapisane, daire vb. adresleri kayıt ettirebilmektedir⁽⁴⁹⁾.

Daimi ikamet kaydı

Bir kişi daimi ikamet adresini değiştirdiğinde, adres değişikliğini yedi gün içinde yetkililere bildirmek durumundadır. Kayıt yaptırmak için; pasaportun, kayıt talebinin ve kira sözleşmesi gibi kişinin belirli bir adreste ikamet kaydı yaptırmaya hakkı olduğunu gösteren bir belgenin ibraz edilmesi gerekmektedir. Yetkililerin bu belgede yer alan bilgilere erişebilmesi durumunda, dokümanın kendisinin ibraz edilmesine gerek yoktur⁽⁵⁰⁾. Daimi ikamet kaydı tamamlandıktan sonra, yerli pasaporta kaydın tamamlandığını teyit eden bir müdür vurulur⁽⁵¹⁾.

⁽⁴⁵⁾ base.garant.ru, "Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Hareket Serbestisi, Rusya Federasyonu'nda Kalacak Yer ve Mesken Seçme Hakkına İlişkin" 5242-1 sayılı Rusya Federasyonu Kanunu (Değiştirilmiştir) {Закон РФ от 25 июня 1993 г. N 5242-1 "О праве граждан Российской Федерации на свободу передвижения, выбор места пребывания и жительства в пределах Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Law of the Russian Federation nr 5242-1 "On the Right of the Citizens of the Russian Federation to the Freedom of Movement, the Choice of the Place of Stay and Residence within the Russian Federation" (as amended)]}, 25 Haziran 1993 ([url](#)).

⁽⁴⁶⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 75.

⁽⁴⁷⁾ Dokümanlarım – Belediye ve Devlet Hizmetleri {Moi dokumenty, gosudarstvennye i municipal'nye uslugi [My Documents – Municipal and State Services], MFC'de nasıl kayıt yaptırılır {Как прописаться через МФЦ [How to register through an MFC]}, 18 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽⁴⁸⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁴⁹⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁵⁰⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)); garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 49.

⁽⁵¹⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 26.1, 118.2

Daimi kaydın, kişinin kendi isteği ile sonlandırılması gerekmektedir⁽⁵²⁾. Bu işlem, başlangıçtaki adresin kayıtlı olduğu bölgedeki yetkililer tarafından gerçekleştirilmek zorunda değildir; yeni yerleşilen bölgedeki yetkililer de bu işlemi gerçekleştirebilmektedir⁽⁵³⁾. Bir kayıt sonlandırıldığında, yerli pasaporta kaydın sonlandırıldığı teyit eden bir mühür vurulur⁽⁵⁴⁾. Bir kimse, eski kayıt sonlandırılmadan yeni ikamet adresini kaydettirdiğinde, sonlandırma işlemi yeni adres kaydının yapıldığı yerde gerçekleştirilir⁽⁵⁵⁾.

Geçici ikamet kaydı

Bir kimsenin daimi adresinden farklı bir adreste kalması durumunda; geçici kalış süresi 90 günü aşarsa kayıt yaptırılması gerekmektedir. Geçici adres için kayıt yaptırmak, daimi kaydı etkilemez. Geçici adres kaydı yaptırmak için; pasaportun, geçici kayıt talebinin ve kişinin adreste kayıt yaptırmaya hakkı olduğunu gösteren bir belgenin ibraz edilmesi gerekmektedir. Bir kimsenin sosyal konutlandırma sözleşmesi kapsamında bir adreste geçici olarak kalıyor olması durumunda; yetkililer, sosyal konutlandırma bilgilerine erişebildiği için, söz konusu belgenin ibraz edilmesine gerek yoktur. Kayıt tamamlandığında, kişiye geçici kayıt belgesi verilir⁽⁵⁶⁾.

Geçici kayıt, geçici ikamet kaydının talep edildiği tarihte otomatik olarak sona erer. Oteller, kamp alanları ve tıbbi tesisler gibi yerler için yaptırılan geçici kayıt, kişinin ayrılması üzerine otomatik olarak sona erer. Kişinin planlanandan erken ayrılması durumunda, yetkililer bilgilendirilmelidir⁽⁵⁷⁾.

2.1.2 Uygulama

Kayıt esnasında tüm Ruslar sorunlarla karşılaşılıyor olsa da, Kafkas halkı için kayıt prosedürü karmaşık olabilir.

⁽⁵²⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁵³⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 54.1.

⁽⁵⁴⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 118.3.1.

⁽⁵⁵⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 118.2.1, 118.2.2.

⁽⁵⁶⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)); garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017 ([url](#)), Madde 118.1.

⁽⁵⁷⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The), Регистрационный учет} Kayıt {[Registration]}, tarihsiz. ([url](#)).

izleme kuruluşu SOVA'ya göre, 'Kafkasyalı göçmenler için, İçişleri Bakanlığı ve diğer izleme yapıları tarafından ek kontrol sorunu ortaya çıkmaktadır' (58).

Kanun uyarınca; kayıt yaptırmamak, Rusya Anayasası'nın Rus vatandaşlarına tanıdığı hak ve ödevlerin kısıtlanması için bir gerekçe oluşturamaz (59). Bununla birlikte; ABD Dışişleri Bakanlığı'na göre, 2017 yılında uygulamada, 'yetkililerin, genellikle yerli pasaportu veya uygun kaydı olmayan bireylere kamu hizmeti sunmayı reddettiği ve birçok bölgesel hükümetin, Sovyet dönemi düzenlemelerine oldukça benzeyen ikamet kayıt kuralları ile bu hakka kısıtlama getirmeye devam ettiği' rapor edilmiştir (60). Freedom House'a göre; 'bazı bölgesel makamlar, vatandaşların ikamet yerini seçme hakkına kısıtlama getiren kayıt kuralları koymaktadır. Bu kurallar, özellikle Kafkasyalı ve Orta Asyalı etnik azınlıkları ve göçmenleri hedef almaktadır' (61).

DIS tarafından 2015 tarihinde hazırlanan, Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlere ilişkin bir rapor; kayıt yaptırmamanın Çeçenler için çoğunlukla bir sorun teşkil etmediğini; ayrımcılık veya kanunsuz davranışlar ile karşılaşmalar bile nihayetinde kayıt yaptırabildiklerini ortaya koymuştur (62). Bu rapor için yapılan araştırmalar sırasında konu ile ilgili yeni bir bilgiye rastlanmamıştır.

Birçok kişinin adreste yaşamamasına rağmen kayıt yaptırdığı daire anlamına gelen 'kauçuk daire' sorununa karşı mücadelede etmek amacıyla; 2013 yılında Ceza Kanunu'na sahte ikamet kayıtları ile ilgili ek madde ekleyen Rus yetkililer, kayıt kurallarını sıkılaştırmıştır. Eskiden bir meskene ikamet kaydı yaptırıp, başka bir meskende yaşamak mümkünken; günümüzde bu uygulamalar kanunlara aykırıdır. Ceza Kanunu'nun 322(2). Maddesine göre; sahte ikamet kaydının cezası (başka bir ifadeyle; sahte bilgilere/belgelere dayalı kayıt ya da meskende yaşama amacı olmaksızın yaptırılan kayıt), 100.000 RUB ila 500.000 RUB veya maksimum üç yıl hapis cezasıdır (63). Ayrıca, bir meskende kayıt yaptırmadan yaşayan kişiler için idari para cezası, 2.000 RUB ila 3.000 RUB'ye yükseltilmiştir. Moskova ve St. Petersburg'da bu uygulamalar için verilen para cezası tutarı daha da yüksektir (64).

MVD, Mayıs 2017'de, 1 Ocak 2014 -1 Ocak 2016 döneminde 'kauçuk daire' sayısının 10.090'dan 59'a düşerek 200 kat azaldığını belirtmiştir. 2016 yılında, Rus vatandaşları arasında sahte ikamet kaydını kapsayan en az 3.000 suç kayıt altına alınmıştır (65) 2017 yılında, Primorsky Kraı'ndaki 338 sahte ikamet kaydı, yetkililerce sonlandırılmıştır (66).

ABD Dışişleri Bakanlığı'na göre; kanuna rağmen, 2017 yılında ev sahipleri, vergi nedeniyle

(58) SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 31.

(59) base.garant.ru, "Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Hareket Serbestisi, Rusya Federasyonu'nda Kalacak Yer ve Mesken Seçme Hakkına İlişkin" 5242-1 sayılı Rusya Federasyonu Kanunu (Değiştirilmiştir) {Закон РФ от 25 июня 1993 г. N 5242-1 "О праве граждан Российской Федерации на свободу передвижения, выбор места пребывания и жительства в пределах Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Law of the Russian Federation nr 5242-1 "On the Right of the Citizens of the Russian Federation to the Freedom of Movement, the Choice of the Place of Stay and Residence within the Russian Federation" (as amended)]}, 25 June 1993 ([url](#)), Madde 3.

(60) ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 36.

(61) Freedom House, Dünyada Özgürlük 2018 {Freedom in the World 2018}, 2018 ([url](#)), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

(62) Danimarka Göç Servisi (DIS), Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 75.

(63) base.garant.ru, Rusya Federasyonu Ceza Kanunu {Уголовный кодекс [Criminal Code of the Russian Federation]}, 21 Aralık 2013 ([url](#)), Madde 322.

(64) garant.ru, Belgelerin İncelenmesi - "Rusya Federasyonu'nun farklı teşrii tasarruflarına getirilen değişikliklerin uygulanmasına ilişkin" 21 Aralık 2013 tarihli ve 376-FZ sayılı Federal Kanun {Федеральный закон от 21 декабря 2013 г. N 376-ФЗ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации" [Survey of document – Federal Law of 21 December 2013 nr 376-FZ "On implementing changes in different legislative acts of the Russian Federation]}, 23 Aralık 2013 ([url](#)); garant.ru, 195-FZ sayılı Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu {Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях [Code of the Russian Federation nr 195-FZ on Administrative Offenses]}, 30 Aralık 2001 ([url](#)), Madde 19.5.

(65) TASS, Rusya'da "kauçuk daire" sayısı neredeyse 200 kat azaldı {Количество "резиновых квартир" сократилось в России почти в 200 раз [The number of 'rubber appartments' in Russia has fallen by almost 200 times]}, 6 Mayıs 2017 ([url](#)).

(66) Primorsky Kraı İdaresi (Primorsky Kraı Administration); Vladivostok, Ussuriysk ve Artem'de bulunan "kauçuk daireler" {«Резиновые квартиры» обнаружены во Владивостоке, Уссурйске и Артеме ["Rubber appartments" found in Vladivostok, Ussuriysk and Artem]}, 28 Ocak 2018 ([url](#)).

kiraçlarının kayıt yaptırmamasını tercih etmiştir ⁽⁶⁷⁾.

Kayıt prosedürleri nedeniyle Çeçenlerin izlenebilirliğine ilişkin daha fazla bilgi için bkz. [Bölüm 6.2.2.](#)

2.2 Yerli pasaport

2.2.1 Prosedür

Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (GUVM MVD RF), yerli pasaportların verilmesinden sorumludur ⁽⁶⁸⁾. Rus vatandaşları, yerli pasaporta sahip olmak zorundadır ⁽⁶⁹⁾. İlk pasaport, birey 14 yaşına ulaştığında alınır. Birey 20 ve 45 yaşlarına ulaştığında, ismini değiştirdiğinde, cinsiyet değiştirdiğinde, bireyin doğum tarihi veya yerinde değişiklik yapıldığında, pasaport hasar gördüğünde veya pasaportta hata bulunduğu, pasaportun yenilenmesi gerekmektedir ⁽⁷⁰⁾. Bu koşullardan herhangi biri meydana geldiğinde, pasaportun 30 gün içerisinde değiştirilmesi gerekmektedir ⁽⁷¹⁾.

Yerli pasaport başvurusu; kişinin daimi ikamet yerinden, kişinin geçici ikamet yerinden veya başka bir yerden yapılabilir ⁽⁷²⁾. Kişi, yerel MVD ofisi veya Gosuslugi adlı elektronik portal yoluyla pasaport başvurusunda bulunabilir ⁽⁷³⁾. 1 Şubat 2017'den bu yana, MFC yoluyla yerli pasaport çıkartma veya yenileme başvurusunda bulunmak ve pasaportu teslim almak mümkündür ⁽⁷⁴⁾. Kişi 14 yaşına ulaştığında ilk kez pasaport başvurusu yaparken, Rus vatandaşlığı aldıktan sonra ya da pasaportun çalınması veya kaybolması nedeniyle pasaport başvurusu yaparken, MFC veya elektronik portal yoluyla başvuruda bulunmak mümkün değildir ⁽⁷⁵⁾.

⁽⁶⁷⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 39.

⁽⁶⁸⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (The Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation), Rusya Federasyonu vatandaşlarına yerli pasaport verme süreci {Выдача паспорта гражданина Российской Федерации [Issuance of internal passports to citizens of the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁶⁹⁾ base.garant.ru, Yerli Pasaport Yönetmelikleri {Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997 ([url](#)), Madde 1.

⁽⁷⁰⁾ base.garant.ru, Yerli Pasaport Yönetmelikleri {Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997 ([url](#)), Madde 7, 12.

⁽⁷¹⁾ base.garant.ru, Yerli Pasaport Yönetmelikleri {Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997 ([url](#)), Madde 15.

⁽⁷²⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 71.

⁽⁷³⁾ base.garant.ru, Yerli Pasaport Yönetmelikleri {Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации"} (с изменениями и дополнениями) [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997 ([url](#)), Madde 14; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 72, 73, 74.

⁽⁷⁴⁾ Rossiyskaya Gazeta; Masa, adresini değiştiriyor {Стол меняет адрес [The Desk changes its address]}, 27 Eylül 2016 ([url](#)).

⁽⁷⁵⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 72, 73, 74.

Yerli pasaport çıkarma/yenileme başvurusu için gerekli evraklar aşağıdaki gibidir ⁽⁷⁶⁾:

- Başvuru formu
- Doğum belgesi
- İki adet fotoğraf
- Askerlik durumu/kayıt belgesi
- Evlilik/boşanma belgeleri
- 14 yaş altı çocuklar için doğum belgesi
- Kanuni masrafların ödendiğini gösteren belge
- Pasaportun yenilenmesi durumunda, eski pasaport.

Pasaportun çalınması veya kaybolması durumunda; kişinin pasaportun nasıl, ne zaman ve nerede kaybolduğunu açıkladığı bir başvuru mektubu yazması ve iki adet fotoğraf ile ödemenin yapıldığını gösteren bir belge sunması gerekmektedir. Pasaportun çalınması durumunda, kişinin polis raporunu eklemesi ya da hırsızlık olayının hangi polis merkezine bildirildiğini kendi ifadeleriyle yazılı olarak belirtmesi gerekmektedir ⁽⁷⁷⁾.

Yeni pasaport ücreti 300 RUB'dir; kayıp veya hasarlı pasaport için pasaport yenileme ücreti ise 1.500 RUB'dir ⁽⁷⁸⁾.

⁽⁷⁶⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (The Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation), Rusya Federasyonu vatandaşlarına yerli pasaport verme süreci {Выдача паспорта гражданина Российской Федерации [Issuance of internal passports to citizens of the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)); garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 30, 32, 33.

⁽⁷⁷⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 32.1; Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (The Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation), Rusya Federasyonu vatandaşlarına yerli pasaport verme süreci {Выдача паспорта гражданина Российской Федерации [Issuance of internal passports to citizens of the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁷⁸⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü (The Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation), Rusya Federasyonu vatandaşlarına yerli pasaport verme süreci {Выдача паспорта гражданина Российской Федерации [Issuance of internal passports to citizens of the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)); garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 49.

Doğum belgesine sahip olmaması durumunda kişi, doğduğu veya daimi ikametinin bulunduğu yerdeki nüfus idaresinden yeni bir doğum belgesi alabilir. İlgili işlem belgesinin arşivde kayıp olması, belgenin kayıp olduğunun Rusya'daki nüfus idaresi tarafından teyit edilmesi ve doğum kayıt işleminin yurtdışında gerçekleştirilmiş olması nedeniyle doğum belgesinin çıkartılmasının mümkün olmaması durumunda; pasaport, gerekli bilgileri sunan diğer belgelere istinaden verilebilir ⁽⁷⁹⁾. Arşivde kayıp olması nedeniyle doğum belgesinin alınamaması nedeniyle, mahkeme kararıyla yeni bir işlem gerçekleştirmek mümkündür ⁽⁸⁰⁾.

2.2.2 Uygulama

Bu rapor için yapılan araştırmalar sırasında, pasaport çıkartan Çeçenlerin durumu ile doğrudan ilgili olan bilgilere rastlanmamıştır.

2.3 Uluslararası pasaport

2.3.1 Prosedür

İki tür uluslararası pasaport bulunmaktadır: 10 yıl geçerliliğe sahip biyometrik pasaportlar ve beş yıl geçerliliğe sahip eski usul pasaportlar. Her iki pasaport türü için başvurular MVD ofisi, MFC veya Gosuslugi adlı elektronik portal yoluyla gerçekleştirilebilir ⁽⁸¹⁾.

Başvurular; kişinin daimi ikamet yerinden, kişinin geçici ikamet yerinden veya güncel ikamet yerinden gerçekleştirilebilir ⁽⁸²⁾.

⁽⁷⁹⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации"} [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation], 13 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 37; base.garant.ru, Yerli Pasaport Yönetmelikleri {Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями) [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997 ([url](#)), Madde 11. ⁽⁸⁰⁾ base.garant.ru, "Nüfus kayıt işlemlerine ilişkin" 143-FZ sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон N 143-ФЗ "Об актах гражданского состояния" (с изменениями и дополнениями) [Federal law of the Russian Federation nr 143-FZ "On civil registry acts"}], 15 Kasım 1997 ([url](#)), Madde 74.

⁽⁸¹⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 23, 37 ve 41; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 23, 24, 37, 41 ve 100.

⁽⁸²⁾ Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The)}, Uluslararası pasaport çıkarma {Оформление загранпаспорта [Obtaining a foreign passport]}, tarihsiz. ([url](#)); garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 100; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of

Başvuru esnasında kişilerin aşağıdaki belgeleri teslim etmesi gerekmektedir ⁽⁸³⁾:

- İki adet başvuru formu
- Kimlik belgesi
- Hala geçerli ise, eski uluslararası pasaport
- Başvuru sahibinin askeri personel olması durumunda, komutanın yazılı izni
- 18-27 yaş arası erkekler için: kişinin düzenli veya alternatif askerlik hizmetine alınmadığını gösteren yazılı kanıt (ilgili notları içeren askerlik kitapçığı)
- Üç adet fotoğraf.

Başvuru sahibinin reşit olmaması veya eski pasaportun çalınmış olması gibi durumlarda ilave belgeler istenebilir ⁽⁸⁴⁾.

Pasaport başvurusunun daimi ikamet yerinde yapılması durumunda, işlemlerin tamamlanması bir ay sürer. Pasaport başvurusunun geçici ikamet yerinde yapılması durumunda ise, işlemler dört ayda tamamlanır ⁽⁸⁵⁾.

producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip}}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 100.

⁽⁸³⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 37; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 37.

⁽⁸⁴⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 37; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 37.

⁽⁸⁵⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 27.1 ve 27.3; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 28.1 ve 28.3.

Kişinin ülkeden ayrılma talebi, aşağıdaki durumlarda geçici olarak reddedilebilir ⁽⁸⁶⁾:

- Kişinin gizli bilgilere erişimi varsa ve iş sözleşmesi, en fazla beş yıl boyunca kişinin ülkeden ayrılmamasını gerektiren bir hüküm içeriyorsa
- Hizmet süresi boyunca kişi düzenli veya alternatif askerlik hizmetine alınmışsa
- Kişi, bir ceza davasında şüpheli veya zanlı konumundaysa
- Kişinin bir suç işlemesi durumunda, ceza sona erene kadar
- Kişi mahkeme kararına uymuyorsa
- Kişi, seyahat belgelerini düzenlerken sahte bilgiler ibraz etmişse
- Kişi, Federal Güvenlik Servisi için çalışıyorsa, sözleşme süresi boyunca.

Yukarıda belirtilen koşullardan herhangi birinin gerçekleşmesi, uluslararası pasaportun hazırlanmaması veya teslim edilmemesi için bir gerekçe oluşturur ⁽⁸⁷⁾. Bir kimseye uluslararası pasaport vermeme kararı alındığında; durum, kişiye e-posta, elektronik mobil cihaz veya elektronik portal yoluyla bildirilir ⁽⁸⁸⁾.

⁽⁸⁶⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu'ndan çıkış ve Rusya Federasyonu'na Giriş uygulamalarına ilişkin 114-FZ sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон от 15 августа 1996 г. N 114-ФЗ "О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию" (с изменениями и дополнениями) [Federal Law of the Russian Federation 114-FZ on exit from the Russian Federation and entry to the Russian Federation]}, 15 Ağustos 1996 ([url](#)), Madde 15.

⁽⁸⁷⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 52; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 54.

⁽⁸⁸⁾ garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 181.2; garant.ru, Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017 ([url](#)), Madde 189.2.

2.3.2 Uygulama

Belirli bir etnik kökene sahip olunması nedeniyle uluslararası pasaport almada olası sorunlarla karşılaşıldığına dair bilgilere rastlanmamıştır.

3. Sosyoekonomik koşullar

3.1 Giriş

Çeçenler Rus vatandaşı olduğu için, Rusya'da seçtikleri yerde yaşama hakkına sahiptirler. Ayrıca, diğer Rus vatandaşları ile aynı haklara sahiptirler. Ancak; birçok yerel STK tarafından hazırlanan rapor bulgularına göre, uygulamada, diğer Kafkas halkları gibi Çeçenler de ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Diğer Kafkas halkları arasında, 'toplumda basmakalıp düşüncelerle bağlantılı, ayırım gözetilen belirli bir hiyerarşi söz konusudur: Belirli etnik gruplara atfedilen basmakalıp özellikler (saldırı, radikal İslam taraftarlığı, vb.) nedeniyle emniyet teşkilatına başvuruda bulunmaları durumunda Çeçenler ve Dağıstanlılar, Ermenilere ve Gürcistanlılara nazaran daha sık ayrımcılığa maruz kalmaktadır' ⁽⁸⁹⁾.

Rus araştırma kuruluşu Levada tarafından Temmuz 2017 tarihinde yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre; Ruslar arasında yabancı düşmanlığının/etnofobik duyguların oranı, şu an olduğundan daha düşük olmamıştır. Bu eğilim, 2014 yılında başlamıştır. Kamuoyu araştırmasını inceleyen uzmanlar, bu duygularda yaşanan azalmayı; siyasi kuruluşların yabancı düşmanlığı içeren konuşmalar yapmamasına ve yabancı düşmanlığı içeren siyasi veya sosyal hareketlerin mevcut olmamasına, etnik azınlıklar arasında suç oranında yaşanan azalmaya, ABD ve AB yaptırımlarının Rusya vatandaşlarını etnik kökeni hiçe sayma yönünde birleştirmesine ve odak noktasının iç meselelerden dış meselelere kaymasına bağlamaktadır. Göçmen korkusunun yerini savaş korkusu ve ekonomik sorunlar almıştır ⁽⁹⁰⁾. Başka bir kaynak ise, odakta yaşanan değişmeyi Ukrayna'daki çatışmaya bağlamaktadır. Ukrayna ile uyuşmazlık içerisinde olan Rusya, kendini faşizm ve yabancı düşmanlığı ile mücadelede ilk sırada konumlandırmaktadır. Dolayısıyla, Kafkas halkına odaklanma meselesi, daha az önem arz eder hale gelmiştir ⁽⁹¹⁾. Ayrıca, yabancı düşmanlığı içeren duygular yön değiştirerek Orta Asyalı göçmenleri hedef almaya başlamıştır ⁽⁹²⁾. Bununla birlikte; oranın hiç bu kadar düşük olmaması, çok düşük olduğu anlamına gelmemektedir: Rusların %54'ü, Rusya'da yaşayan ve diğer etnik kökenlerden bireylerin (burada yabancılardan mı yoksa Rusya'nın Slav olmayan etnik kökenlerinden mi [veya her ikisinden birden mi] bahsedildiği net değildir) sayısına kısıtlama getirilmesi gerektiğini düşünmektedir ⁽⁹³⁾.

SOVA'dan ilk alınan rakamlara göre; Slav olmamaları nedeniyle saldırıya uğrayan kişilerin sayısında, 2016 yılına kıyasla 2017 yılında bir azalma kaydedilmiştir. SOVA, 2017 yılında, 28 saldırı olayını kaydetmiştir; 2016 yılında ise bu sayı 44'tür (bu saldırılarda 7 kişi hayatını kaybetmiştir). 28 mağdurdan üçü Kafkasyalı, 16'sı Orta Asyalı, geri kalanı ise diğer ülke vatandaşlarıdır. Bu münferit saldırılara ek olarak; 2017 yılında, metro veya tren vagonlarında Orta Asyalı ve Kafkas halkını hedef alan en az 2 grup saldırısı meydana gelmiştir. Bu olaylarda din faktörünün önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir: Saldırıları tetikleyen faktör, dinden ziyade etnik kökendir. Din faktörü nedeniyle Müslümanların saldırıya uğramış olduğu vakalar söz konusu olsa da, Müslümanları hedef alan saldırıların çoğu internet ortamında gerçekleşmektedir ⁽⁹⁴⁾. Bununla birlikte; SOVA tarafından hazırlanan bir rapora göre, nefret suçları Rus yetkililer tarafından nefret suçu olarak sınıflandırılmadığı için; gerçek nefret suçu oranı daha yüksek olabilir ⁽⁹⁵⁾.

⁽⁸⁹⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 28.

⁽⁹⁰⁾ Levada Merkezi {Levada-center}, Rusya'da yabancı düşmanlığı düzeyi, minimum düzeye indi {The level of xenophobia in Russia has reached a minimum}, 23 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽⁹¹⁾ Kavkaz. Reali, Rusya'daki Kafkaslılar {Кавказцы в России [Caucasians in Russia]}, 30 Ekim 2016 ([url](#)).

⁽⁹²⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 34.

⁽⁹³⁾ Levada Merkezi {Levada-center}, Rusya'da yabancı düşmanlığı düzeyi, minimum düzeye indi {The level of xenophobia in Russia has reached a minimum}, 23 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽⁹⁴⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Rakamlarla Yabancı Düşmanlığı: 2017 yılında Rusya'da Nefret Suçu ve Nefret Suçu ile Mücadele Çabaları {Xenophobia in Figures: Hate Crime in Russia and Efforts to Counteract It in 2017}, 12 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽⁹⁵⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 5.

3.2 Barınma

[Bölüm 2.1: İkamet kaydı](#)nda belirtildiği gibi; kişiler, kayıtlı oldukları yerde yaşamalıdır. Bu; bir kimsenin Rusya'nın başka bir bölümüne taşınması durumunda, (daimi veya geçici) kayıt yaptırabileceği bir yer bulması gerektiği anlamına gelmektedir.

Slav kökenli olmayan kişiler için, kalacak yer bulmak daha güç olabilmektedir. Daire ilanlarında, 'yalnızca Slavlar için kiralıktır' veya 'daire kiralıktır, ancak Kafkasyalılara değil' ifadelerine yer verilmektedir. SOVA ve diğerlerinin belirttiğine göre Rusya'daki şehirlerde yaygın görülen bir durum olması dışında, bu olayların boyunu net olarak bilinmemektedir ⁽⁹⁶⁾.

Robustory projesi ⁽⁹⁷⁾ (akademik araştırmacılar tarafından yönetilen bir veri gazeteciliği bloğu) tarafından yürütülen ve Moskova'daki kira ilanlarını konu alan bir araştırma, 2 Nisan 2017 tarihinde, verilen ilanların %16'sında etnik kökenle ilgili tercih yapıldığını ortaya koymuştur. Araştırmaya göre; eğilim, daire fiyatları arttıkça etnik kökenden bahsetme oranının azaldığını ortaya koymaktadır ⁽⁹⁸⁾.

Vatandaşlık Destek Komitesi göçmen işçiler için destek grubu Koordinatörü Varvara Tretyak'a göre; çalışmak için Moskova'ya gelenler, kalacak yeri nerede bulabileceklerini önceden bilmektedir. Bu kişiler, aile üyelerine ve diğer bağlantılara sahiptir. Sosyal medyada, kalacak yerin nereden bulunabileceği hakkında bilgi veren tematik gruplar bulunmaktadır ⁽⁹⁹⁾.

3.3 Eğitim

Rusya eğitim kanunu uyarınca, ikamet yerine bakılmaksızın herkesin eğitim hakkı güvence altına alınmıştır ⁽¹⁰⁰⁾.

Meduza adlı internet gazetesinde yayınlanan bir habere göre; pratikte, okullar, uygun kayda sahip olmayan çocukları kabul etmeme eğilimindedir. Bu yalnızca göçmenlerin çocukları için değil, aynı zamanda da çocuklarını (geçici veya daimi olarak) resmi olarak kayıtlı oldukları bölgede bulunmayan bir okula göndermek isteyen Rus vatandaşlarının çocukları için de bir sorun teşkil etmektedir ⁽¹⁰¹⁾.

Resmi kayıt yeri okula yakın olan çocuklara öncelik verilmektedir. Daha sonra, diğer yerlerde yaşayan veya ikamet kaydı belgesini gösteremeyen çocuklar okula yerleştirilebilmektedir ⁽¹⁰²⁾. İkamet kaydının olmaması, çocukların okula kabul edilmemesi için bir gerekçe olamaz. Yalnızca boş kontenjan olmaması nedeniyle çocuklar okula kabul edilmeyebilir ⁽¹⁰³⁾; bu, 2014 yılında yayınlanan Eğitim Bakanlığı kararnameinde belirtilmiştir. Bununla birlikte; kararnamede, ebeveynlerin çocuklar için ikamet kaydı belgesi ibraz etmesi gerektiği belirtilmiştir ⁽¹⁰⁴⁾. Genel Başsavcılık ofisine göre; okullar, hangi çocuğun yakında yaşadığını ve hangi çocuğa öncelik verilmesi gerektiğini belirlemek amacıyla, ikamet kaydı belgesi isteme hakkına sahiptir. Kararnameye istinaden, ikamet kaydı olmadığı gerekçesiyle çocukların okula kabul

⁽⁹⁶⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 31.

⁽⁹⁷⁾ The Moscow Times, Moskova'nın En İrkçi Ev Sahipleri Açıklandı {Moscow's Most Racist Landlords Revealed}, 21 Haziran 2017 ([url](#)).

⁽⁹⁸⁾ Robustory, Slavları Düşünün {Рассмотрим славян [Consider the Slavs]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽⁹⁹⁾ Miloserdie.ru, Ulus genelinde yaşanan daire sorunu {Национальный квартирный вопрос [National apartment issue]}, 20 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽¹⁰⁰⁾ base.garant.ru, 273-FZ sayılı Rusya Federasyonu Eğitim Kanunu {Закон об образовании [Federal law of the Russian federation nr 273-FZ on Education]}, 29 Aralık 2012 ([url](#)), Madde 5.

⁽¹⁰¹⁾ Meduza, İkamet kaydı olmadan çocukları okula kabul edecekler mi? {Возьмут ли в школу ребенка без регистрации? [Will they take a child to school without registration?]}, 29 Ağustos 2015 ([url](#)); Meduza, Nereye kaçacaklar? Rus okullar, göçmenlerin çocuklarını neden kabul etmiyor? {Куда бежать Почему российские школы отказываются принимать детей мигрантов [Where to run Why Russian schools refuse to accept the children of migrants]}, 5 Ağustos 2015 ([url](#)).

⁽¹⁰²⁾ Kommersant; MVD, okul programına müdahil oldu {МВД включилось в школьную программу [MVD got involved in the school program]}, 12 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁰³⁾ Kommersant; MVD, okul programına müdahil oldu {МВД включилось в школьную программу [MVD got involved in the school program]}, 12 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁰⁴⁾ Rossiyskaya Gazeta, "Vatandaşların ilk ve ortaokullarda eğitim görmek üzere kabulünün teyidine ilişkin" 32 sayılı Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı Kararnamesi {Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации (Минобрнауки России) от 22 января 2014 г. N 32 г. Москва "Об утверждении Порядка приема граждан на обучение по образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования" [Decree of the Ministry of Education and Science of the Russian Federation nr 32 "On confirmation of the order of acceptance of citizens for education at primary and secondary schools"}], 22 Ocak 2014 ([url](#)).

edilmemesi, kanunlar aykırıdır ⁽¹⁰⁵⁾.

Anayasa Mahkemesi Ağustos 2015'te; ikamet kaydı olmamasının, öğrencilerin okula kabul edilmemesi için geçerli bir neden oluşturmadığını belirterek kararnameyi teyit etmiştir. Ayrıca; kararname, yalnızca birinci sınıfa kayıt yaptıran çocukları ilgilendirmektedir ⁽¹⁰⁶⁾. Kommersant'ın mülakat yaptığı bir Vatandaşlık Destek Komitesi temsilcisinin mahkeme kararından çıkardığı sonuca göre; Moskova gibi belirli bölgelerde sorunun sistematik nitelikte olduğu düşünülse de, mahkemeler, okul yöneticilerinin kararnameyi yanlış yorumlamasının yerel makamlar için soruna yol açtığı kanısındadır ⁽¹⁰⁷⁾.

Çeçenlerin okula kayıt yaptırırken etnik kökenleri nedeniyle sorun yaşadığını gösteren herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ayrıca; ikamet bölgesi dışındaki bir okula kayıt yaptırırken, Çeçenlerin diğer Rus vatandaşlarından daha çok sorunla karşılaştığını gösteren bir bilgiye rastlanmamıştır.

3.4 İşgücü piyasası

Rusya İş Kanunu'nun 64. Maddesi uyarınca; ikamet yeri (ve ikamet kaydının bulunmaması), iş sözleşmesi yapılması için engel teşkil edemez ⁽¹⁰⁸⁾. İş sözleşmesi yaparken gerekli olmasa da, diğer nedenlerle ikamet kaydı yaptırmak gerekmektedir (ayrıca bkz. [Bölüm 2.1](#)). Bu hususta; ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 2017 tarihli Ülke Raporuna göre, 'işverenler, ev sahiplerinin vergi nedeniyle kiracıların kayıt yaptırmamasını tercih etmesinden ötürü ikamet kaydı olmayan (bu durum yaygındır) başvuru sahiplerini işe almayı genellikle reddetmektedir' ⁽¹⁰⁹⁾.

Birçok farklı kaynağa göre, Rusya'da işgücü alanında etnik kökene dayalı ayrımcılık yapılmaktadır. Ayrımcılık davaları ile ilgilenen avukat Timirlan Akhmadov, bunun doğru olduğunu teyit etmiştir. Akhmadov, şirket yöneticilerinin, belirli etnik gruplara mensup başvuru sahiplerini işe almama yönünde yazılı olmayan talimatlar verdiğini belirtmektedir. Akhmadov'a göre, şirketlerin bu durumu resmi olarak asla kabul etmemesi nedeniyle bunu kanıtlamak güçtür. 2015 yılında, (talep edilmesi durumunda) şirketlerin başvuru sahibini neden işe almadığı ile ilgili yazılı neden sunmasını gerektiren bir federal kanun yürürlüğe girmiştir. Akhmadov'a göre; işverenlerin, bir kişinin tabiiyetini işe almama nedeni olarak göstereceğine inanmak 'gülünç'tür' ⁽¹¹⁰⁾.

Birçok kaynağa göre; 2016 yılında bir başvuru sahibi, Tver'deki yerel polis merkezi tarafından işe alınmamıştır ve Personel Dairesi Başkanı başvuru sahibine, Tver polislerinin Kafkasyalıları, Çeçenleri, Dağıstanlıları, Tatarları ve Müslümanları işe almadığını söylemiştir. Başvuru sahibi konuşmayı kayıt altına alıp yayınlamıştır; ancak daha sonra, MVD çalışanlarına karşı nefreti körüklemek ve makam temsilcilerine hakaret etmek suçlamaları ile başvuru sahibine dava açılmıştır. Ağustos 2016 tarihinde, polise karşı nefreti körüklemek suçundan olmasa da, makam temsilcilerine hakaret etmekten hüküm giymiştir ⁽¹¹¹⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Meduza, İkamet kaydı olmadan çocukları okula kabul edecekler mi? {Возьмут ли в школу ребенка без регистрации? [Will they take a child to school without registration?]}, 29 Ağustos 2015 ([url](#)).

⁽¹⁰⁶⁾ Kommersant; MVD, okul programına müdahil oldu {МВД включилось в школьную программу [MVD got involved in the school program]}, 12 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁰⁷⁾ Kommersant; MVD, okul programına müdahil oldu {МВД включилось в школьную программу [MVD got involved in the school program]}, 12 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁰⁸⁾ base.garant.ru, İş Kanunu {Трудовой кодекс [Labour Code]}, 30 Aralık 2001 ([url](#)), Madde 64.

⁽¹⁰⁹⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 39.

⁽¹¹⁰⁾ Kavkaz. Reali, Dağıstanlı mısın? Hoşça Kal {Дарестанец? Давай, до свидания [From Dagestan? Goodbye]}, 16 Ocak 2017 ([url](#)).

⁽¹¹¹⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Tver'de bir Müslüman, polislik başvurusunun reddedilmesi konusunda yorum yaptığı için yargılandı {В Твери мусульманина судят за комментарий об отказе в приеме на работу в полицию [In Tver, a Muslim is judged for commenting on the refusal to apply for a job in the police]}, 24 Haziran 2016 ([url](#)); Kavkaz. Reali, Dağıstanlı mısın? Hoşça Kal {Дарестанец? Goodbye]}, 16 Ocak 2017 ([url](#)); Radio Svoboda, Tver polisi hakkındaki videonun sahibi suçlu bulundu {Признан виновным автор видеоролика о полиции Твери [Author of video about Tver police found guilty]}, 11 Ağustos 2016 ([url](#)).

Moskova'daki bir kültür merkezinde yeni bir direktör yönetime getirildikten sonra, bir fotoğrafının işten çıkartılması vb. gibi diğer ayrımcılık uygulamaları da bildirilmiştir. Yeni direktör tarafından yapılan açıklamalara göre; işten çıkarma nedeni, fotoğrafının Çeçen etnik kökenine sahip olmasıdır ⁽¹¹²⁾.

Ayrıca; avukat Mikail Kostoyev'e göre, işgücü piyasasında ayrımcılık söz konusudur. Kostoyev'in kanaatine göre, büyük şirketlerde neredeyse hiç Asyalı veya Kafkasyalı çalışmamaktadır. Mahkemelerde, sağlık kuruluşlarında ve üniversitelerde çalışan Asyalı ve Kafkasyalı sayısı daha fazladır. Bunun nedeni, düşük ücretler nedeniyle yerel halkın bu işlerde çalışmamasıdır. Kostoyev, Kafkas halkının işe alınmaması yönündeki gizli talimatları içeren herhangi bir belgeye rastlamamış, ancak birçok kez duymuştur ⁽¹¹³⁾.

Diğer etnik kökenlerin yanı sıra 35.000-40.000 Dağıstanlı ile 2.000 Çeçenin yaşadığı Surgut şehrindeki durumu inceleyen SOVA Merkezi'ne göre; Kafkasya halkı, diğer azınlıklardan daha çok ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu durum, en çok istihdam alanında kendini hissettirmektedir. Görünüşe göre, büyük şirketlerde, Kafkasya halkını işe almama yönünde yazılı olmayan kurallar uygulanmaktadır. Gerekli nitelikleri karşılmasına rağmen polislik, savcılık vb. işleri bulmanın bir Kafkasyalı için pratikte imkânsız olduğu belirtilmektedir. Petrol veya kamu sektöründe, Çeçen çalışanlar, Çeçenlerin terfi edilmemesi yönünde yazılı olmayan bir kural olduğunu belirtmektedir. Ayrıca; Kafkasyalıların, aynı işi yapan diğer etnik kökene sahip iş arkadaşlarından daha az para kazandıkları ve prim almadıkları yönünde şikâyetler mevcuttur. SOVA Merkezi'ne göre; Kafkasyalılar, büyük gaz şirketlerinde ve kamu görevlisi olarak iş bulma konusunda engellerle karşılaşırken, eğitim ve sağlık sektöründe iş bulabilmektedir. Bunun dışında çoğunlukla özel sektörde çalışmakta veya market, inşaat şirketi ve özel klinik işletmeciliği yapmaktadırlar. Dağıstanlıların sorumlu olduğu devlet tarafından işletilen işletmeler istisnadır: Bu işletmelerde Dağıstanlılar, Kuzey Kafkasyalıları iş almaktadır ⁽¹¹⁴⁾.

Kuzey Kafkasyalı kadınların işgücü piyasasındaki konumuna ilişkin olarak, SOVA aşağıdaki hususları kaydetmiştir:

'Sahadan elde edilen veriler, kadınların istihdam konusunda daha az sorunla karşılaştığını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni, diğer kuzeylilerin kadınlara daha fazla güvenmesi ve kadınlara karşı daha az düşmanlık beslemesi ve kadınların ilgilendiği pozisyonlarda açık olmasıdır. Bu açıklar ağırlıklı olarak hizmet sektöründe görülmektedir. Ayrıca, kıdemli ve orta kademe tıbbi personel pozisyonlarında ve okul öncesi eğitim kurumları ve -daha az sıklıkta görülmekle birlikte- okullardaki pozisyonlarda açık bulunmaktadır. Bu sektörlerde maaş ve rekabet düzeyi düşüktür; dolayısıyla Kuzey Kafkasyalı kadınlar boş pozisyonları rahatlıkla doldurabilmektedir.

(...)

Yalnızca tesettürlü kadınlar, iş ararken engellerle ve ayrımcılıkla karşılaşabilmektedir. Bununla birlikte; Kuzey Kafkasyalı tesettürlü kadınların burada karşılaştığı risk, tesettürün yaygın olduğu Kuzey Kafkasya'da karşılaştıkları risk ile aynı düzeydedir. Bu tür ayrımcılık uygulamaları, menşe bölge veya etnik köken ile değil, din ve özellikle çoğunluğun radikal İslamcı (kadınların otomatik olarak radikal İslamcı olduğu varsayılmaktadır) korkusu ile bağlantılıdır.' ⁽¹¹⁵⁾

⁽¹¹²⁾ Kavkaz. Realiy, Çeçenistanlı mısın? Hoşça Kal! {Чеченец? Давай, до свидания! [From Chechnya? Goodbye]}, 3 Mart 2017 ([url](#)).

⁽¹¹³⁾ On Kavkaz, Rusya'da Çeçenlere, Dağıstanlılara ve İnguçlara yer yok. Güç sahibi yapılar ve ofisler, Çeçenlerden arındırıldı {Чеченцам, дагестанцам, ингушам в России не место. От кавказцев зачищают силовые структуры и офисы [There is no place in Russia for people from Chechnya, Dagestan, Ingushetiya. Power structures and offices are cleansed from Caucasians]}, 11 Mart 2017 ([url](#)).

⁽¹¹⁴⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 28-31.

⁽¹¹⁵⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 30-31.

3.5 Sağlık hizmetleri

Kanun uyarınca; devlet, vatandaşlara, ikamet yerinden bağımsız olarak sağlık hizmetleri sunmaktadır ⁽¹¹⁶⁾. Resmi olarak, sağlık hizmetleri Rus vatandaşları için ücretsizdir. Tüm vatandaşlar, zorunlu sağlık sigortası yaptırmak zorundadır ve karşılığında çeşitli tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanmaktadır. Kayıtlı ikamet adresine bağlı olarak belirli bir klinik atanmaktadır; bu klinik, ilgili uzman veya ilgili bakım hizmetleri için vatandaşları bağlantılı kurumlara sevk etmektedir ⁽¹¹⁷⁾.

Kanun uyarınca, herkes yılda bir kez klinik seçme veya klinik değiştirme hakkına sahiptir. Yeni bir adrese taşınması durumunda bireylerin bir seçim hakkı daha bulunmaktadır ⁽¹¹⁸⁾.

Rusya'da, devlete ait tıbbi tesislerde hem ücretsiz tıbbi hizmetler hem de birtakım ücretli hizmetler sunulmaktadır. Özel hastaneler, yalnızca ücretli hizmet vermektedir. Çalışan ve çalışmayan tüm Rus vatandaşlarının sahip olduğu zorunlu sigortaya ek olarak; Ruslar, bazı devlet hastanelerinde sunulan birtakım ücretli hizmetleri kapsayan tamamlayıcı sigortaları da seçebilmektedirler. Birçok özel hastane, özel sigortayı kabul etmektedir ⁽¹¹⁹⁾.

Yakın geçmişte, Rusya'da sağlık hizmeti sisteminde ayrımcı uygulamalarla karşılaşıldığına ilişkin bilgilere rastlanmamıştır. Öte yandan; yalnızca SOVA, FIDH ve diğerleri tarafından hazırlanan rapor kapsamında Rus yetkililere verilen bir tavsiyede ayrımcılıktan bahsedilmektedir. Bu tavsiyede, iç göçmenlerin ve Rus vatandaşı olmayanların barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri konusunda kamusal alanlarda maruz kaldığı 'ayrımcı ifadeler dâhil, aleni yasadışı ayrımcı uygulamalarla mücadele edilmesi' gerektiği belirtilmektedir ⁽¹²⁰⁾. Görünüşe göre; bu tür ayrımcılık uygulamaları ile karşılaşılmaktadır, ancak bu konu raporda detaylı olarak ele alınmamıştır. Sağlık hizmeti alanında karşılaşılan bazı spesifik ayrımcılık örnekleri, daha eski tarihlidir. Örneğin, 2013 yılında Karelya'da bir jinekolog, başörtülü bir kadına yardım etmeyi reddetmiştir. Klinik, doktora kınama cezası vermiştir ⁽¹²¹⁾. 2014 yılında, Çeçenistan Ombudsmanı, Kuzey Kafkasya cumhuriyetleri yerlilerine sağlık hizmeti sunumunu yasaklaması nedeniyle Astrahan Oblastı Sağlık Bakanlığını kınamıştır ⁽¹²²⁾.

Akıl sağlığı hizmetlerine ilişkin olarak, Çeçenlerin sistemde spesifik bir durum ile karşılaştığına ilişkin herhangi bir bilgi ile karşılaşılmamıştır.

⁽¹¹⁶⁾ Consultant Plus, "İş sağlığı ve güvenliği ve Devlet güvenceleri alanında vatandaşların sahip olduğu haklara ilişkin" FZ-323 sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон от 21.11.2011 N 323-ФЗ (ред. от 19.07.2018) "Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации" [Federal Law of the Russian Federation nr FZ-323 on "The rights of citizens in the field of occupational health and safety and their State guarantees"]}, 21 Kasım 2011 ([url](#)), Madde 5.

⁽¹¹⁷⁾ Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü {United Nations Research Institute for Social Development}, Rusya Federasyonu'nda Evrensel Sağlık Hizmetlerine Getirilen Kısıtlamalar {Constraints on Universal Health Care in the Russian Federation}, Şubat 2015 ([url](#)), s. 12.

⁽¹¹⁸⁾ garant.ru, Tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkının ihlali {Нарушение права на получение медицинской помощи [Violation of the right to receive medical care]}, tarihsiz. ([url](#)); Insurance Portal, Sigortalıların, sigortalarına göre tıbbi kuruluş seçme hakkı ve bunu gerçekleştirme mekanizması üzerine {О праве застрахованного лица на выбор медицинской организации по ОМС и механизме его реализации [On the right of insured persons to choose a medical organization according to their insurance and the mechanism to realise this]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽¹¹⁹⁾ Polovinka, A., Rusya'da Sağlık Sektöründe Gayriresmî Ödemeleri Konu Alan Üç Makale {Three Essays on Informal Payments in the Health Care Sector in Russia}, 2016 ([url](#)), s. 14.

⁽¹²⁰⁾ SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories}, 2017 ([url](#)), s. 47.

⁽¹²¹⁾ Gazeta.ru, Ben bir Yahudi'yim ve başörtülü bir hastayı muayene etmeyeceğim «Я еврейка и пациенток в платочках не буду принимать» ["I am jewish and I will not see a patient in a headscarf"], 23 Temmuz 2013 ([url](#)).

⁽¹²²⁾ Çeçenistan Ombudsmanı (Ombudsman of Chechnya), Çeçenistan Ombudsmanı 2014/2015 dönemi Yıllık Raporu {Доклад О Деятельности Уполномоченного По Правам Человека В Чеченской Республике В 2014 Году [Annual Report of the Chechen Ombudsman for 2014/2015]}, 2015 ([url](#)), s. 319.

4. Spesifik profiller

4.1 Kadınlar

4.1.1 Zararlı geleneksel uygulamalar ve Kadirov'un kadınlar konusunda izlediği politikalar

Yerel insan hakları savunucuları, Çeçen kadınların durumuna ilişkin bilgilerin yetersiz olduğunu bildirmiştir. Memorial, bilgi eksikliği nedeniyle hem Rusya'da hem de Rusya dışında meselenin yeterince anlaşılmadığını belirtmektedir. Kadın-erkek ilişkileri, tecavüz, evlilik dışı çocuk ve LGBT bireylere ilişkin meseleler, Çeçen kültüründe kesinlikle tabudur ⁽¹²³⁾.

Lenta.ru web sitesinde yapılan bir mülakatta, Kuzey Kafkasya İslam Çalışmaları Merkezi'nde görevli uzman Ruslan Gereev, *adat*'ın -Kuzey Kafkasya'daki İslam topluluklarında gözlemlenen yerel geleneksel uygulamalar ve gelenekler ⁽¹²⁴⁾- Kafkas toplumunda hala önem arz ettiğini, hatta daha da güçlendiğini ifade etmiştir. Gereev; Rusya'nın diğer bölgelerine taşınan Kuzey Kafkasya topluluklarının, *adat* uygulamasını 'beraberinde götürdüğünü' ve buna göre hareket ettiğini gözlemlemiştir: 'Kuzey Kafkasyalı bir birey, nereye giderse gitsin aynı kurallara uyar ve davranış şekli her yerde aynıdır' ⁽¹²⁵⁾.

Memorial'a göre; Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanının gelenekleri yorumlama şekli, toplumun geleneklere sıkı sıkıya bağlı olmasından kaynaklanan sorunları körüklemiştir. Devlet Başkanının Kafkas geleneklerini yorumlama şekli, 'kendi çıkarlarına ve hatta anlık ruh haline bağlıdır'. Örneğin; eskiden 'güzel bir Kafkas geleneği' olarak görülen gelin kaçırma geleneği konusunda kararını aniden değiştiren Kadirov, gelin kaçırma sonucunda damadın ağır şekilde cezalandırılacağını ilan etmiştir. Memorial'a göre bu, eylemi gerçekleştiren kişiye bağlı olarak, bir durumun 'hem geleneklere uyulduğu hem de geleneklerin ihlal edildiği şeklinde yorumlanmasına' yol açmaktadır ⁽¹²⁶⁾.

Uluslararası Kriz Grubu, Kadirov'un gelenek ve etik uygulama çabalarının erkeklerden çok kadınları etkilediğini belirtmektedir ⁽¹²⁷⁾. Kadirov, geçmişte kadınları, eşlerinin malı olarak tanımlamış ve kadınların temel görevlerinin çocuk doğurmak olduğunu ifade etmiştir. Çok eşliliği savunan Kadirov ⁽¹²⁸⁾, bu uygulamanın, namus cinayetlerinin önüne geçmede kullanılacak bir araç olduğunu ifade etmiştir: "İkinci veya üçüncü eş olmak, öldürülmekten daha iyidir (...) Çok katı geleneklerimiz var (...) Genç veya boşanmış bir kadın biriyle ilişki kurduğunda, kadının erkek kardeşi hem kadını hem de ilişki kurduğu kişiyi öldürür" ⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²³⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 24.

⁽¹²⁴⁾ Russia Beyond, Dağların Kafkas fermanları {Caucasian edicts of the mountains}, 20 Temmuz 2015 ([url](#)).

⁽¹²⁵⁾ Lenta.ru, Aynı ayrı gömüldüler, intihar gibi {«Их хоронят отдельно, как самоубийц» ["They are buried separately, like suicides"]}, 25 Mart 2016 ([url](#)).

⁽¹²⁶⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 24-25.

⁽¹²⁷⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 33.

⁽¹²⁸⁾ Komsomolskaya Pravda, Ramazan Kadirov: 'Rusya, bizim sevgili annemiz' {Рамзан Кадыров: 'Россия – это матушка родная' [Ramzan Kadyrov: 'Russia is our dear mummy']}, 24 Ekim 2008 ([url](#)).

⁽¹²⁹⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 33; Infox.ru, Kadirov, Çeçenlere ikinci eş çağrısında bulundu {Кадыров призвал чеченцев брать по второй жене [Kadyrov appealed to Chechens to get a second wife]}, 7 Nisan 2009 ([url](#)).

İnsan hakları savunucuları, Çeçenistan'da görülen erken yaşta evlilik sorununu tekrar tekrar gündeme getirmiştir ⁽¹³⁰⁾. Ancak Kadirov, uygulamayı görmezden gelmektedir ⁽¹³¹⁾. Ayrıca, reşit olmayan genç kızları ikinci eş olarak almak isteyen güç sahibi adamların baskısına direnmek, aileler için güç olabilmektedir ⁽¹³²⁾.

Çocukların babalarının ailesi ile yaşaması gerektiğini ve çocukların, babalarının ve babalarının ailesinin bir 'malı' olduğunu belirten *adat*'a ⁽¹³³⁾ göre; Çeçenistan'da, boşanmanın ardından çocuklar baba ile kalmaktadır. Çok küçük çocuklar, başta anneleri ile kalmakta ve daha sonra babasına verilmektedir. Bu süreçte anne, çocukları ziyaret edebilmektedir ⁽¹³⁴⁾. Bununla birlikte; baba tarafının, annenin çocukları görmesine izin vermediği durumlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu durumda, çocuğun velayeti konusunda karar alan Şeriatçı din adamları; çocukların sahip olduğu haklar konusunda velayet departmanına, bölgedeki polis memurlarına ve polis merkezi çalışanlarına başvurmaktadır. Bununla birlikte; bu kurumlardan alınan fikirler, tavsiye olarak görülmekte ve çoğunlukla göz ardı edilmektedir ⁽¹³⁵⁾. Ancak, az sayıda örnekte, kadının çocuklarıyla düzenli temas kurabilmesi için eski eşler arasında anlaşmaya varılmıştır. Kadınlar, son çare olarak mahkemeye başvurmaktadır. Çünkü bu, esasen eşlerinin ailesine savaş ilan etmek anlamına gelmektedir. Ayrıca; birçok kadın, eşlerinin ailesi tarafından tehdit edilmektedir. Mahkemeye taşınan davalar genelde annenin çocuğa erişimi ile ilgilidir. Çocuğun tam velayetinin anneye verildiği örneklerin sayısı oldukça azdır ⁽¹³⁶⁾.

Bununla birlikte; Tanya Lokshina'ya göre, yakın geçmişte, Çeçenistan'daki hâkimlerin çocuğun yüksek menfaatini gözeterek anne lehine karar verdiği birçok velayet davası bulunmaktadır ⁽¹³⁷⁾. Çeçen kadınlara ilişkin EASO raporunda atıfta bulunulan bir Çeçen avukata göre; yoksulluk ve işsizlik nedeniyle, bir anne için tam velayeti almak güç olabilmektedir. İş sahibi eğitilmiş kadınlar, çocuklarla ilgili konularda anlaşmaya varmak açısından daha iyi konumdadır ve hukuki yardıma daha az ihtiyaç duymaktadır. Çocuklara erişim konusunda ayarlama yaparken başarıya ulaşmak istiyorsa, kadının ailesinden yardım alması gerekmektedir ⁽¹³⁸⁾.

Haziran 2017 tarihinde, Kadirov, 'çocukların mutluluğu için' ve terörle mücadele etmek ⁽¹³⁹⁾ amacıyla boşanan ailelerin bir araya gelmesini ⁽¹⁴⁰⁾ hedefleyen bir girişim başlatmıştır. Ağustos ayında basın, program kapsamında 948 ailenin yeniden bir araya geldiğini bildirmiştir ⁽¹⁴¹⁾. STK'lere göre, aile birleşimlerinin birçoğu zorla gerçekleştirilmiştir ⁽¹⁴²⁾.

Kuzey Kafkasya İslam Çalışmaları Merkezi'nde görevli Ruslan Gereev; *adat*'tan miras kalan namus cinayetlerinin eski bir gelenek olduğunu ifade etmiştir. Namus cinayetleri genelde

⁽¹³⁰⁾ Lenta.ru, Merhaba, şeytanlar. Kadirov'un gerçek düşmanları kim? {Салам, шайтаны! Кто настоящие враги Рамзана Кадырова [Hello, shaitans. Who are Kadyrov's real enemies]}, 7 Eylül 2018 ([url](#)); ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 47.

⁽¹³¹⁾ Lenta.ru, Merhaba, şeytanlar. Kadirov'un gerçek düşmanları kim? {Салам, шайтаны! Кто настоящие враги Рамзана Кадырова [Hello, shaitans. Who are Kadyrov's real enemies]}, 7 Eylül 2018 ([url](#)).

⁽¹³²⁾ Novaya Gazeta; Kadirov, 17 yaşındaki Çeçen kadının ROVD başkanı ile evlenmesini yeniden onayladı {Кадыров вновь подтвердил свадьбу 17-летней чеченки с начальником ПОВД [Kadyrov again confirmed the wedding of a 17-year-old Chechen woman with the head of the ROVD]}, 14 Mayıs 2015 ([url](#)).

⁽¹³³⁾ Avrupa İltica Destek Ofisi {EASO}, EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Çeçenistan; Kadınlar, Evlilik, Boşanma ve Velayet {COI Report: Chechnya Women, Marriage, Divorce and Child Custody}, Eylül 2014 ([url](#)), s. 28.

⁽¹³⁴⁾ Kaliszewska, I., Kuzey Kafkasya'da günlük yaşam {Everyday life in North Caucasus}, Aralık 2010 ([url](#)), s. 104.

⁽¹³⁵⁾ DAPTAR, Çeçenistan'da boşanma: ve çocuk kimin? {Развод По-Чеченски: А Дети Чьи? [Divorce in Chechnya: and whose children?]}, 11 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽¹³⁶⁾ Avrupa İltica Destek Ofisi {EASO}, EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Çeçenistan; Kadınlar, Evlilik, Boşanma ve Velayet {COI Report: Chechnya Women, Marriage, Divorce and Child Custody}, Eylül 2014 ([url](#)), s. 28.

⁽¹³⁷⁾ openDemocracy, Çeçenistan'da merhametsiz diktatör, aile birleşimi talimatını verdi {In Chechnya, a ruthless strongman orders family reunification}, 4 Eylül 2017 ([url](#)).

⁽¹³⁸⁾ Avrupa İltica Destek Ofisi {EASO}, EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Çeçenistan; Kadınlar, Evlilik, Boşanma ve Velayet {COI Report: Chechnya Women, Marriage, Divorce and Child Custody}, Eylül 2014 ([url](#)), s. 28.

⁽¹³⁹⁾ Lenta.ru, Merhaba, şeytanlar. Kadirov'un gerçek düşmanları kim? {Салам, шайтаны! Кто настоящие враги Рамзана Кадырова [Hello, shaitans. Who are Kadyrov's real enemies]}, 7 Eylül 2018 ([url](#)).

⁽¹⁴⁰⁾ openDemocracy, Çeçenistan'da merhametsiz diktatör, aile birleşimi talimatını verdi {In Chechnya, a ruthless strongman orders family reunification}, 4 Eylül 2017 ([url](#)); The New York Times; Çeçenistan, Boşanmış Aileleri 'Çocuklar Uğruna' Barışmaya Zorluyor {Chechnya Pushes Divorced Couples to Reunite 'for the Children'}, 26 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁴¹⁾ The New York Times; Çeçenistan, Boşanmış Aileleri 'Çocuklar Uğruna' Barışmaya Zorluyor {Chechnya Pushes Divorced Couples to Reunite 'for the Children'}, 26 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁴²⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 47.

Kuzey Kafkasya'da meydana gelmektedir. 'Genele bakıldığında ise, tüm uyuşmazlıklar ve çekişmeler dini liderler tarafından çözüme kavuşturulduğu için, namus cinayetleri çok sık yaşanmamaktadır' (143).

Kuzey Kafkasya'da namus cinayetine kurban giden kadınlara ilişkin güvenilir istatistikler mevcut değildir. Hollanda merkezli Justice Initiative Foundation için çalışan avukat Olga Gnezdilova'ya göre:

'Çoğu vakada, meydana gelen ölümler cinayet olarak bile kayıtlara geçmemektedir. Genç kadınlar için uygun bir cenaze töreni düzenlenmektedir veya genç kadınlar herhangi bir çukura gömülmektedir. Komşular elbette durumdan haberdardır, ancak durumu ilgililere bildirmemektedir' (144). Öte yandan; önde gelen iki insan hakları kuruluşu olan Memorial ve Vatandaşlık Destek Komitesi, 2014 tarihli ortak raporda, 'son zamanlarda, Çeçen genç kızların davranış normlarına aykırı davranması nedeniyle işlenen namus cinayetlerinin sayısının arttığını' belirtmiştir (145). Kadın akrabalarından intikam alanlar, yalnızca aileler değildir: Polis teşkilatı veya yetkili makamlar için çalışan akrabalar da bu suçları işlemektedir (146). Birkaç dava suçluların hüküm giymesi ile sonuçlanmış olsa da, insan hakları kuruluşları, kadınların hayatını kaybettiği töre cinayetleri için nadiren soruşturma başlatıldığını bildirmiştir (147). 2013 yılında, üç kadının cinayete kurban gittiği ve polis memurlarının müdahil olduğu vaka için soruşturma başlattıktan sonra, Çeçenistan Cumhuriyeti Soruşturma Komitesi Başkanı görevden alınmıştır (148). İnsan hakları kuruluşu Memorial; namus cinayetinden kaçmaya çalışan ve Rusya Federasyonu'nda ve yurtdışında akrabalarının peşine düştüğü çok sayıda kadın olduğunu bildirmiştir (149). Ayrıca, kaynaklardan biri, Çeçen diasporasının yurtdışında namus cinayeti işleme riski olduğundan bahsetmiştir (150).

Şubat 2017'de, VKontakte adlı Rus sosyal iletişim ağında kendini Carthage (Kartaca) diye adlandıran bir grup kurulmuştur. Grup yöneticileri, genç kızların sosyal ağlarda bulunan ve ahlaka aykırı olduğunu düşündükleri fotoğraflarını paylaşmıştır. Bu; başörtüsü olmayan, kısa etekli, omzu, bacağı, boynu açık vb. anlamına gelmektedir. Sosyal iletişim ağlarındaki sayfalarla bağlantı kurmanın yanı sıra grup üyeleri; düzenli olarak genç kızların adresini bu ağlarda yayınlamakta ve genç kızların akrabaları ile irtibata geçerek, genç kızların akrabalarını, mağdurları 'yeniden eğitime'ye teşvik etmektedir. 2017 Eylülün başında, kapalı grubun 55.000 üyesi olduğu öne sürülmüştür (151). Bununla birlikte; grup, radikal içerik barındırması gerekçesiyle, 13 Eylül 2017 tarihinde Rusya Federasyonu İletişim Bakanlığı federal servisinin emriyle VKontakte tarafından bloke edilmiştir (152).

Rus LGBT Ağı'na göre; Çeçenistan'daki lezbiyen kadınlar, desteklenen geleneksel değerler

(143) Lenta.ru, Ayrı ayrı gömüldüler, intihar gibi {«Их хоронят отдельно, как самоубийц» ["They are buried separately, like suicides"]}, 25 Mart 2016 ([url](#)).

(144) openDemocracy, Rusya'nın Kuzey Kafkasya Bölgesinde "Namus Cinayetleri" {"Honour killings" in Russia's North Caucasus}, 16 Ağustos 2017 ([url](#)). Rusça dilinde yayınlanan orijinal metne buradan erişilebilir: MediaZona; "Köy hakkında rivayetler var". Kuzey Kafkasya'da neden kadınlar akrabaları tarafından öldürülüyor ve "namus cinayeti" soruşturmaları nasıl yürütülüyor? «По селу ходили слухи». Почему на Северном Кавказе женщин убивают их родственники, и как расследуют «убийства чести» ["There were rumors about the village". Why in the North Caucasus women are killed by their relatives, and how to investigate the "murder of honor"], 28 Temmuz 2017 ([url](#)).

(145) Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 25.

(146) Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 34; Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 25-28.

(147) ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 47.

(148) Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 34.

(149) Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 31- 32.

(150) Meduza, Hepsini çözeceğiz {Мы всех их поправим [We will fix them all]}, 22 Mayıs 2017 ([url](#)).

(151) Meduza, Bir Vaynah ailenin kızını uygunsuz davranışı nedeniyle öldürdüğünü öğrenirsem, o aileyi ayakta alkışlayacağım {Если узнаю, что вайнахская семья убила свою дочь за проступок, то буду стоя хлопать им [If I find out that a Vainakh family killed its daughter for a misconduct, then I'll applaud them standing]}, 12 Eylül 2017 ([url](#)); Meduza, Hepsini çözeceğiz {Мы всех их поправим [We will fix them all]}, 22 Mayıs 2017 ([url](#)).

(152) Meduza, "Carthage" grubu radikalizm nedeniyle bloke edildi {Паблик «Карфаген» заблокировали за экстремизм [Group "Carthage" was blocked for extremism]}, 12 Eylül 2017 ([url](#)).

nedeniyle 'en savunmasız' konumdadır. Ağ, 'taciz ve kötü muamele konusunda endişe verici haberler' olduğunu bildirmekte, ancak 2017 yılında düzenlenen LGBT karşıtı kampanya çerçevesinde bildirilen vakaların sayısının oldukça az olduğuna dikkat çekmektedir ⁽¹⁵³⁾. ILGA Europe, baskıcı politikalar sırasında 12 kadının gözaltına alındığını (bkz. [Bölüm 4.2](#)) ve bu politikalar neticesinde birçok kadının Çeçenistan'dan ve Rusya'dan ayrıldığını bildirmiştir ⁽¹⁵⁴⁾ Çeçenistan'da diğer kadınları etkileyen sorunlar, cinsel kimliklerinin açığa çıkması durumunda istismar mağduru olma ve hatta namus cinayetine kurban gitme konusunda daha büyük bir risk ile karşı karşıya kalabilen lezbiyenleri de etkilemektedir ⁽¹⁵⁵⁾.

4.1.2 Kadınların zulme uğradığı münferit vakalar

Çeçenistan'da kız çocuklarının ve kadınların uğradığı zulüm, yerel STK'ler aracılığıyla gün yüzüne çıkmıştır ⁽¹⁵⁶⁾.

Dudurkaeva vakası

22 yaşındaki Çeçenistanlı Luiza Dudurkaeva, Carthage hareketi üyelerinin tehditlerinin ardından cumhuriyetten ayrılmıştır. Dudurkaeva, internet üzerinden tacize uğramış ve bir noktada bilinmeyen bir adam tarafından arabaya binmeye zorlanmıştır. İnsan hakları savunucularından yardım aldıktan sonra, Dudurkaeva Norveç'te mülteci statüsü elde etmiştir. Norveç'e giderken, avukatı ile bir psikoloğun eşlik ettiği Dudurkaeva, 4 Eylül 2017 tarihinde Belarus polisi tarafından Minsk havalimanında gözaltına alınmıştır. Daha sonra, kendisini Çeçenistan'a geri götüren babası ile buluşturulmuştur ⁽¹⁵⁷⁾.

Avrupa ülkelerindeki Çeçen genç kızları 'çeçenleştirme' vakaları

Vatandaşlık Destek Komitesi ve Göç Hakları Ağı (Migration Rights Network) Başkanı Svetlana Gannushkina, 'esasen Çeçenistan uyruklu genç kızları Avrupa ülkelerinden ayırmak amacıyla' daha liberal Avrupa ülkelerinde yaşayan ve henüz reşit olmayan Çeçenlerin akrabaları tarafından kandırılıp Çeçenistan'a geri döndürüldüğünü belirtmiştir. Bunu yapmanın en iyi yolu, kadınları Çeçen erkeklerle evlendirmektir ⁽¹⁵⁸⁾. Gannushkina'ya göre, bu vakaların sayısında artış meydana gelmiştir ⁽¹⁵⁹⁾. Gannushkina, son sekiz yılda bunun gibi dört vaka ile ilgilenmiş ve birçok vakanın daha meydana geldiğini duymuştur ⁽¹⁶⁰⁾. Avrupa'da yaşayan Çeçen insan hakları savunucusu Ahmed Gisayev; Çeçen kızların Avrupa'dan Çeçenistan'a döndürülmesinin büyük bir olay olmadığına, bunun birkaç ayrı vakayı ilgilendirdiğine inanmaktadır. Kafkasya uzmanı Ahmet Yarlykapov, Çeçen yetkililerin, genç kızların akrabalarının davranışlarını etkilediğine inanmazken; Svetlana Gannushkina, Çeçen yetkililerin, genç kızların akrabalarının girişimlerini onayladığına ve hatta teşvik ediyor olabileceğine inanmaktadır. Bu durumda, kadınlar yetkili makamlardan yardım talep edememektedir ⁽¹⁶¹⁾. Gannushkina, benimsenen muhafazakâr tutum nedeniyle, Moskova'nın, Çeçenistan'daki kadınların baskı altına alınmasını teşvik ettiğine inanmaktadır. Bu durum, son

⁽¹⁵³⁾ Rus LGBT Ağı ve Novaya Gazeta {Russian LGBT Network and Novaya Gazeta}, Rapor: Kuzey Kafkasya'da LGBT Bireylerin Yaşadığı Zulüm, 2017 {LGBT Persecution in the North Caucasus: a Report}, 2017 ([url](#)), s. 23-25.

⁽¹⁵⁴⁾ Euobserver, Çeçenistan'da LGBT krizi - krizden bir yıl sonrası {The Chechnya LGBT crisis – one year on}, 12 Mart 2018 ([url](#)).

⁽¹⁵⁵⁾ Rus LGBT Ağı ve Novaya Gazeta {Russian LGBT Network and Novaya Gazeta}, Rapor: Kuzey Kafkasya'da LGBT Bireylerin Yaşadığı Zulüm, 2017 {LGBT Persecution in the North Caucasus: a Report}, 2017 ([url](#)), s. 23- 25; Euobserver, Çeçenistan'da LGBT krizi - krizden bir yıl sonrası {The Chechnya LGBT crisis – one year on}, 12 Mart 2018 ([url](#)).

⁽¹⁵⁶⁾ Meduza, Hepsini çözeceğiz {Мы всех их поправим [We will fix them all]}, 22 Mayıs 2017 ([url](#)).

⁽¹⁵⁷⁾ Meduza, Bir Vaynah ailenin kızını uygunsuz davranışı nedeniyle öldürdüğünü öğrenirsem, o aileyi ayakta alkışlayacağım {Если узнаю, что вайнахская семья убила свою дочь за проступок, то буду стоя хлопать им [If I find out that a Vainakh family killed its daughter for a misconduct, then I'll applaud them standing]}, 12 Eylül 2017 ([url](#)); Meduza, Hepsini çözeceğiz {Мы всех их поправим [We will fix them all]}, 22 Mayıs 2017 ([url](#)); İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Belarus Polisi, Norveç'te Güvenliğe Kavuşmaya Çalışan Çeçen Kadını Durdurdu {Belarus Police Stop a Chechen Woman En Route To Safety in Norway}, 7 Eylül 2017 ([url](#)).

⁽¹⁵⁸⁾ Kommersant, "Aileleri tarafından alıkoşulan birkaç genç kızın kaderi ile şimdi kim ilgilenebilir?" «Кого сейчас может заинтересовать судьба нескольких девочек, удерживаемых семьей?» ["Who now can be interested on the fate of a couple of girls that are detained by their families"], 27 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽¹⁵⁹⁾ USA Today, Rusya'nın aşırı derecede muhafazakâr olan bu bölgesinde, kadınlar kötü evliliklerine geri dönmeye zorlanıyor {In this ultra-conservative Russian region, women are being forced back into bad marriages}, 7 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽¹⁶⁰⁾ Kommersant, "Aileleri tarafından alıkoşulan birkaç genç kızın kaderi ile şimdi kim ilgilenebilir?" «Кого сейчас может заинтересовать судьба нескольких девочек, удерживаемых семьей?» ["Who now can be interested on the fate of a couple of girls that are detained by their families"], 27 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽¹⁶¹⁾ Caucasian Knot; Kafkasyalılar, Avrupa'daki Çeçen genç kızların "yeniden eğitilmesi"ni geleneklere aykırı olarak değerlendirmektedir {Кавказоведы назвали нетрадиционным "перевоспитание" европейских чеченок [Experts of Caucasus called "re-education" of European Chechen girls unconventional]}, 30 Ocak 2018 ([url](#)).

birkaç yılda benimsediği muhafazakâr kanunlarından anlaşılmaktadır. Bu kanunlar, reşit olmayanlar arasında homoseksüelliğin teşvik edilmesini suç kabul eden kanun ile 'aile arasında yaşanan darbe' suç olmaktan çıkartan kanunu içermektedir. Ülkede kadına karşı şiddet yaygın görülse de; aile arasında yaşanan darp, Ortodoks Kilisesi ve 'aile geleneklerini' destekleyen muhafazakârlar tarafından desteklenmektedir ⁽¹⁶²⁾.

Gannushkina, 'yeniden eğitilmek' üzere Çeçenistan'a götürülen genç kızlara ⁽¹⁶³⁾ yardım eli uzatmaya çalışmanın STK'ler için zor ve tehlikeli olduğunu belirtmiştir ⁽¹⁶⁴⁾. Gannushkina'ya göre; genç kızlar, Çeçenistan dışındaki STK'ler ile irtibata geçmek için yardıma ihtiyaç duymaktadır. İnsan hakları savunucuları, kaç genç kızın çabalarının işe yaramadığını bilmemektedir. Gannushkina; bir genç kız aramayı bırakırsa, yerel insan hakları savunucusunun irtibat başlatamayacağını, çünkü bunun insan hakları savunucusunun ailesini tehlikeye atacağını açıklamıştır: Aileler arasında uyuşmazlığa yol açacak olan bu durum, tehlikeli olabilmektedir. Bir genç kızın Çeçenistan'dan Almanya'ya geri gönderildiği bir vakada Gannushkina; genç kız Moskova'ya seyahat ederken Çeçenistan polisinin genç kızın Çeçenistan'daki akrabalarına bilgi aktardığını gözlemlemiştir. Öte yandan; Rusya polisi, STK ile işbirliği kurmuştur. Gannushkina'ya göre bu durum, Rusya'nın diğer bölgelerinin 'Çeçenistan'da neler yaşandığının farkında olduğunun' bir göstergesidir. Gannushkina'ya göre ikinci kez alıkoymak, bir genç kız için ölüm cezası anlamına gelmektedir. Gannushkina aynı zamanda Rusya Federasyonu'nun bu problemlerden haberdar olduğunu, ancak herhangi bir aksiyon almadığını öne sürmektedir ⁽¹⁶⁵⁾.

4.2 LGBT

Aralık-Mart 2017 tarihleri arasında, yerel Çeçen güvenlik güçleri, homoseksüel olduğundan şüphelendikleri en az 100 erkeği alıkoymuş, tutuklamış ve bu kişilere işkence etmiştir. Bunun sonucunda en az üç kişi hayatını kaybetmiştir ⁽¹⁶⁶⁾. Bazıları ortadan kaybolmaya zorlanmıştır, bazıları ise ağır şekilde darp edildikten sonra ailelerine teslim edilmiştir. Bu kişilerin cinsel yönelimleri ailelerine açıklanmıştır. Akrabalarının ise namus cinayeti işlemeye teşvik edildiği söylenmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne (Human Rights Watch-HRW) göre, Çeçenistan'daki üst düzey yetkililer, gey karşıtı kampanya yaptırımında bulunmuştur ⁽¹⁶⁷⁾. Aynı zamanda, Çeçen yetkililer, cinayet işlendiğini reddetmiş ve LGBT bireylerin yargısız infazını görmezden gelmiştir ⁽¹⁶⁸⁾. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nden Tanya Lokshina'ya göre; diğer istenmeyen gruplara (madde bağımlıları, falcılar, Selefi Müslümanlar, ayaklanma sempatanı olduğundan şüphelenilen ve yerel düzeyde özgür düşünen kimseler) karşı uygulanmış olan baskıcı politikalar ile karşılaştırıldığında gey karşıtı kampanya, Ramazan Kadirov'un toplum üzerinde kurduğu hâkimiyeti pekiştirmenin bir yöntemi olmuştur ⁽¹⁶⁹⁾.

'Gey karşıtı baskıcı politikalar'ı ilk raporlayan, Novaya Gazeta'dır. İddialar daha sonra bağımsız insan hakları kuruluşları tarafından teyit edilmiştir. Öte yandan; hükümet ve İnsan Hakları Ombudsmanının iddialara ilişkin olarak iletildiğini soruşturma talebinin ardından Soruşturma Heyeti, Çeçenistan'da LGBT topluluğuna karşı herhangi bir şiddet olayı meydana geldiğini teyit

⁽¹⁶²⁾ USA Today, Rusya'nın aşırı derecede muhafazakâr olan bu bölgesinde, kadınlar kötü evliliklerine geri dönmeye zorlanıyor {In this ultra-conservative Russian region, women are being forced back into bad marriages}, 7 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽¹⁶³⁾ Kommersant, "Aileleri tarafından alıkoymak birkaç genç kızın kaderi ile şimdi kim ilgilenebilir?" «Кого сейчас может заинтересовать судьба нескольких девочек, удерживаемых семьей?» ["Who now can be interested on the fate of a couple of girls that are detained by their families"], 27 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽¹⁶⁴⁾ USA Today, Rusya'nın aşırı derecede muhafazakâr olan bu bölgesinde, kadınlar kötü evliliklerine geri dönmeye zorlanıyor {In this ultra-conservative Russian region, women are being forced back into bad marriages}, 7 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽¹⁶⁵⁾ Kommersant, "Aileleri tarafından alıkoymak birkaç genç kızın kaderi ile şimdi kim ilgilenebilir?" «Кого сейчас может заинтересовать судьба нескольких девочек, удерживаемых семьей?» ["Who now can be interested on the fate of a couple of girls that are detained by their families"], 27 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽¹⁶⁶⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 3.

⁽¹⁶⁷⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW); "Kolları Uzun, Beni Bulabilirler" {"They Have Long Arms and They Can Find Me"}, 26 Mayıs 2017 ([url](#)), s. 1.

⁽¹⁶⁸⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 2-3.

⁽¹⁶⁹⁾ Euroobserver, Yalnızca beş ülke gey Çeçenlerin Rusya'dan ayrılmasına yardımcı oluyor {Only five countries are helping gay Chechens leave Russia}, 3 Ağustos 2017 ([url](#)).

etmemiştir. Mağdurlara ilişkin spesifik bilginin olmadığı belirtilmiştir ⁽¹⁷⁰⁾. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2017 tarihli raporunda; 'birçok mağdurun, haklı nedenlere dayanarak yoğun şekilde hissettiği resmi makamların misillemesine maruz kalma ve namus cinayetlerine kurban gitme korkusu ve bunaltıcı düzeydeki damgalama olayları nedeniyle ortaya çıkamadığı' uyarısında bulunmuştur ⁽¹⁷¹⁾. İnsan Hakları Ombudsmanının Eylül 2017 tarihinde Çeçenistan'da düzenlediği izlem ziyareti sırasında, 'yerel makamlar, ombudsmanı yanlış yönlendirmiş ve cinayetlerin üzerini örtmeye çalışmıştır'. Ekim 2017 tarihinde, 'gey karşıtı baskıcı politikalar' neticesinde mağdur olan bir kişi, Soruşturma Komitesi'ne şikâyetinde bulunmuştur. Mağdur, gerçekleştirilen yargısız infazlar hakkında bilgi vermiş ve işkence gördüğünü ifade etmiştir. Ombudsman, iddiaların gereğince soruşturulmasını sağlayacağını belirtmiştir ⁽¹⁷²⁾.

Ağustos 2017 tarihinde EUobserver'da yer verildiği üzere; Tanya Lokshina, 'Çeçenistan yetkililerinin gey karşıtı baskıcı politikaları askıya aldığı' belirtmiştir. Lokshina; bu politikalar tehir edilse de gey Çeçenlerin Rusya'da güvende olmadığını öne sürmüştür: 'Baskıcı politikaların devam etmeyeceğinin bir garantisi bulunmamaktadır. Üst düzey Çeçen yetkililer bu talimatı vermese bile, gey erkekler aileleri tarafından öldürülebilmektedir. Çeçen yetkililerin namus cinayetlerini görmezden gelmesi, hatta bu pespaye uygulamayı teşvik etmesi nedeniyle namus cinayeti tehlikesi oldukça ciddi bir boyuttadır ⁽¹⁷³⁾. Mart 2018 tarihli güncelleme kapsamında EUobserver'da yazan ILGA'nın bir temsilcisi; iddiaların federal düzeyde soruşturulmaması nedeniyle durumun hala çözüme kavuşturulmadığını, bugüne kadar 300 kadar kişinin bundan etkilendiğini ve durumun en az 2017 baharında olduğu kadar ciddi olduğunu belirtmiştir. Sonradan hazırlanan bu rapor, iki trans kadın dâhil olmak üzere en az 12 kadının baskıcı politikalar sırasında gözaltına alındığını ve 2017 yılında yaşanan olaylar nedeniyle birçok kadının Çeçenistan ve Rusya'dan ayrıldığını ortaya koymuştur ⁽¹⁷⁴⁾.

Rus LGBT Ağı ⁽¹⁷⁵⁾ tarafından sağlanan Nisan 2018 tarihli istatistiklere göre; STK'ler, geçen yıl, 'geleneksel olmayan cinsel yönelim' nedeniyle zulüm gören 114 kişiyi Çeçenistan'dan tahliye etmiştir. Bu kişilerden 92'si Rusya'dan ayrılmıştır. Başvuru sahiplerinden 41'i; yasadışı gözaltı, işkence ve darp uygulamalarına doğrudan maruz kaldığını ileri sürmüştür. 14 erkek, kolluk kuvvetlerinin evlerine geldiğini ve kendilerini tehdit ettiğini veya işbirliği karşılığında güvenlik teklif ettiğini belirtmiştir. İsimlerinin yetkililere verildiğine inanan yedi erkek ise, tanıdıkları gözaltına alındıktan sonra STK'lerden yardım istemiştir. Akrabaları tarafından tehdit edilen yedi kişi, LGBT ağına sığınmıştır. 114'den kişiden sekizi ise Çeçenistan'a geri dönmüş veya akrabaları tarafından zorla alıkoyulmuştur. Bu kişilerden ikisinin hayatını kaybettiği teyit edilmiştir ⁽¹⁷⁶⁾.

ILGA Europe'a göre; Rusya'da güvende olmayan LGBT Çeçenler, yurtdışında da her zaman için güvende değildir: 'Çeçenistan'dan kaçan çok sayıda mağdur; yetkililer, aile fertleri veya yasa dışı kanun infazcıları tarafından bulunup Çeçenistan'a geri getirilmiştir; bu durum, korkunç bir şekilde "namus cinayetleri" diye adlandırılan meseleyi gündeme getirmiştir. Mağdurlardan bazıları ortadan kaybolmuştur, en az bir kişinin hayatını kaybettiği düşünülmektedir ⁽¹⁷⁷⁾.

Rusya'da, Çeçenistan'daki aileleri tarafından tespit edilmemek için Çeçen LGBT bireylerin gizlilik içinde yaşaması gerekebilmektedir ⁽¹⁷⁸⁾. Bir Çeçen trans birey, Moskova'da Çeçenler

⁽¹⁷⁰⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 2-3.

⁽¹⁷¹⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW); "Kolları Uzun, Beni Bulabilirler" {"They Have Long Arms and They Can Find Me"}, 26 Mayıs 2017 ([url](#)), s. 3

⁽¹⁷²⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 3.

⁽¹⁷³⁾ Euroobserver, Yalnızca beş ülke gey Çeçenlerin Rusya'dan ayrılmasına yardımcı oluyor {Only five countries are helping gay Chechens leave Russia}, 3 Ağustos 2017 ([url](#)).

⁽¹⁷⁴⁾ Euroobserver, Çeçenistan'da LGBT krizi - krizden bir yıl sonrası {The Chechnya LGBT crisis – one year on}, 12 Mart 2018 ([url](#)).

⁽¹⁷⁵⁾ Rus LGBT Ağı, Rusya'da LGBT bireyleri destekleyen bir STK'dir. Web sitesi: <https://lgbtnet.org/>, <https://help.lgbtnet.org/chechnya-en>, yardım hattı: kavkaz@lgbtnet.org.

⁽¹⁷⁶⁾ Interfax; LGBT topluluğu, zulüm gören 114 kişinin Çeçenistan'dan tahliye edildiğini duyurdu {В ЛГБТ-сообществе заявили о вывозе из Чечни 114 подвергшихся преследованию людей [The LGBT community announced the removal of 114 people from Chechnya who were persecuted]}, 3 Nisan 2018 ([url](#)).

⁽¹⁷⁷⁾ Euroobserver, Çeçenistan'da LGBT krizi - krizden bir yıl sonrası {The Chechnya LGBT crisis – one year on}, 12 Mart 2018 ([url](#)).

⁽¹⁷⁸⁾ BBC; Gey Çeçenler tehditlerden, darp edilmekten ve şeytan çıkarma ayinlerinden kaçıyor {Gay Chechens flee threats, beatings and exorcism}, 6 Nisan 2018 ([url](#)).

tarafından taciz edildikten sonra 2016 yılında yasadışı olarak ABD'ye kaçmak zorunda kalmıştır. Çeçenistan'daki ebeveynine söz konusu bireyi öldürmeleri yönünde baskı yapılmış, 'aksi takdirde bir başkasının onu öldüreceği' söylenmiştir. Söz konusu kadın, Ekim 2015'de Moskova'da bıçaklanmıştır. Ancak polis, kadının şikâyetlerini göz ardı ettiği öne sürülmektedir ⁽¹⁷⁹⁾.

4.2.1 LGBT ebeveynlerin çocukları

Erken yaşta yapılan evlilikler, boşanma ve çocukların velayeti konuları için bkz. [Bölüm 4.1: Kadınlar](#).

Rus LGBT Ağı ve Novaya Gazeta'ya göre, yukarıdaki bölümde belirtilen bağlamda, LGBT ebeveynlerin çocukları ve eşleri

'en savunmasız durumda olan bireylerdir. Çünkü bu bireyler, yalnızca aile reislerini değil aynı zamanda da sosyal statülerini kaybetmiştir ve bu statüyü yeniden kazanma şansına sahip değildir. Aileye sahip olan LGBT bireylerden birçoğu (hepsi değil), yaşanan baskının daha büyük sonuçlara yol açması riski ile karşı karşıya olmaları nedeniyle ve çocuklarını istismar edilmekten korumak amacıyla akrabaları ile birlikte bölgeden ayrılmıştır. Bunu yapmalarının nedeni, erkeklerin bizzat karşılaştığı baskıyı ailelerinin de yaşamasını önlemektir.' ⁽¹⁸⁰⁾.

4.3 Askerliğe elverişli Çeçenler

Fiili olarak bağımsız olan İçkerya Cumhuriyeti'nin 1991 yılında kuruluşunun ardından Çeçenler, Rus ordusuna hizmet etmeyi bırakmıştır. 1994–1996 ve 1999–2000 yıllarında meydana gelen ve Ruslar ve Çeçenler arasında derin etnik bölünmelere yol açan iki Çeçen savaşının ardından, Moskova'yı destekleyen Ahmet Kadirov, Çeçenistan lideri olarak atanmıştır. Ahmet Kadirov ve oğlu Ramazan Kadirov yönetimi altındaki Çeçenler, yalnızca Çeçen topraklarındaki özel birliklerde hizmet vermiş ve genellikle Rus ordusuna değil Kadirov yönetimine hizmet etmiştir. Öte yandan; 2014 yılında Çeçenistan'da askerlik sistemi yeniden eski haline getirilmiştir ⁽¹⁸¹⁾.

Çeçenistan'da askerliğe elverişli olan kişilerin yalnızca küçük bir bölümü -500 kişilik bir kota-2014 yılında askere çağırılmıştır. Rus askeri birliklerinde Çeçenlerin de karıştığı şiddet olayları meydana gelmiştir. Çeçen askerlerle diğer askerler arasında birçok kavga yaşandığı ihbar edilmiştir. Şubat 2015 tarihinde meydana gelen ve dört Çeçenin saldırı ile itham edildiği olaydan sonra, olayın gerçekleştiği askeri birliği ziyaret eden insan hakları savunucusu, Çeçenlere karşı etnik ayrımcılık ve önyargı olduğunu belirtmiştir ⁽¹⁸²⁾. Nisan 2016 tarihinde, Çeçenistan'da bir asker daha gizemli bir şekilde ortadan kaybolmuştur. Askerin akrabaları, askeri birlik komutanlığının olayı gereğince soruşturmadığına inanmaktadır ⁽¹⁸³⁾.

Jamestown Vakfı, 2015 yılında, hem Çeçenistan'ın Ramazan Kadirov yönetimi altında Müslümanlaşma sürecinden geçtiğine hem de Rusya'nın eskiye göre daha dindar hale geldiğine ve ayrıca Rus Ortodoks kilisesini ve Rus etnik kökenini vurgulayan sembollerin Rus ordusunda yaygınlaştığına, dolayısıyla Rus askeri birliğini 'oldukça problemlili ve çekişmeye yatkın' hale getirdiğine dikkat çekmiştir ⁽¹⁸⁴⁾.

Mevcut durumda Çeçenler, Savunma Bakanlığı'nın yalnızca Güney Askeri Bölge birliklerinde ve Milli Muhafız Ordusunda (Çeçenistan topraklarında bulunan Milli Muhafız birliklerinde) hizmet sunmaktadır. Ekim 2017 tarihli sonbahar celp döneminde askerlik yaşına ulaşan Çeçenlerin sayısı 80.000 iken; askerlik yapacakların sayısında (500) 2014 yılından bu yana

⁽¹⁷⁹⁾ The Moscow Times, Çeçenistan'ın 'İlk Trans Kadını' Ortaya Çıktı {Chechnya's 'First Transgender Woman' Comes Forward}, 18 Mayıs 2017 ([url](#)).

⁽¹⁸⁰⁾ Rus LGBT Ağı ve Novaya Gazeta {Russian LGBT Network and Novaya Gazeta}, Rapor: Kuzey Kafkasya'da LGBT Bireylerin Yaşadığı Zulüm, 2017 {LGBT Persecution in the North Caucasus: a Report}, ([url](#)), s. 23.

⁽¹⁸¹⁾ Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, Uzlaştırılmaz Farklılıklar? {Irreconcilable Differences?} 25 Şubat 2015 ([url](#)).

⁽¹⁸²⁾ Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, Uzlaştırılmaz Farklılıklar? {Irreconcilable Differences?} 25 Şubat y 25 2015 ([url](#)); Gazeta.ru, Bu birlikte bir kargaşa var {«В части сейчас большой шухер» [“In this unit, there is disorder”]}, 27 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽¹⁸³⁾ Caucasian Knot, Çeçenistan'da Adıgeli kayıp askerin yeri belirlenemedi {Местонахождение пропавшего в Адыгее военнослужащего из Чечни не установлено [The location of the missing serviceman from Adygea from Chechnya has not been established]}, 13 Mayıs 2016 ([url](#)).

¹⁸⁴ Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, Uzlaştırılmaz Farklılıklar? {Irreconcilable Differences?} 25 Şubat 2015 ([url](#)).

herhangi bir değişiklik meydana gelmiştir ⁽¹⁸⁵⁾. Savunma Bakanlığı'nın disiplin sorunu nedeniyle Kafkasya Cumhuriyetleri için kota koymuş olabileceği ileri sürülmüştür. Ancak; uzmanlar, kota sayısının azaltılma sebebinin sözleşmeli askerlik modeline geçiş olduğunu ifade etmiştir. Sözleşme kapsamında çalışanların sayısı, zorunlu askerlik yapanların sayısından çok daha fazladır ⁽¹⁸⁶⁾.

Birçok Çeçen genci, askerliği işsizlik ve umutsuzluktan kaçmak için bir fırsat olarak görürken; diğerleri, askerliğe gitmemek için, Çeçenistan Cumhuriyeti'nde düzenlenen askeri kampanyalar sırasında federal güçlere bağlı askerler nedeniyle akrabalarını ve tanıdıklarını kaybetmiş olmaları gibi etik nedenlere sahiptir. Askerlik kayıt ofisinde çalışan bir temsilciye göre; her uygun hizmet noktası için 50 Çeçen başvuruda bulunmuştur ⁽¹⁸⁷⁾. Bu nedenle; askerlik hizmeti vermek isteyen Çeçenler bazen Rusya'nın (yeterli kotaya sahip olan) başka bir bölgesinden geçici ikamet kaydı almak ve bu bölgede askerlik kaydı yaptırmak suretiyle askerlik hizmetini yerine getirmektedir ⁽¹⁸⁸⁾.

Askerlik kaydı prosedürü şu şekildedir: Askerliğe elverişli bir kişinin taşınması ve geçici ikamet kaydı yaptıracak olması durumunda; kişi, eskiden ikamet ettiği bölgede bulunan askerlik kayıt ofisindeki askerlik kaydını geri çekmelidir. Geçici ikamet kaydı yaptıran kişi, yeni ikamet yerinde askerlik kaydını yaptırmalıdır. Bu kaydın 2 hafta içerisinde yaptırılması gerekmektedir. İkamet kaydı geçici nitelikte olsa bile kişi askerlik kayıt prosedürünü yerine getirmelidir ⁽¹⁸⁹⁾.

Rus askeri birliklerindeki Çeçenlerin spesifik durumuna ilişkin olarak, 2017 yılı veya sonrasına ait herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

4.4 Muhalifler ve insan hakları savunucuları

4.4.1 Muhalifler

Associated Press'in (AP) Ocak 2018 tarihli bir haberine göre; Kadirov'u eleştirenlerin çoğu, Çeçenistan'dan ayrılmaya mecbur bırakılmış veya öldürülmüştür ⁽¹⁹⁰⁾. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2016 tarihli raporunda, her türlü muhalefetin adam kaçırmaya, ortadan kaybolmaya zorlanma, eleştirmenlere veya ailelerine yönelik istismar ve tehditler gibi yankılarının olduğu belirtilmiştir. Bu durum, esasen Çeçen yönetimden memnun olmayan sıradan vatandaşları ve gazetecileri veya insan hakları savunucularını etkilemektedir. İster açık bir şekilde isterse internet üzerinden kapalı gruplarda ifade edilmiş olsun, Çeçen resmi politikaları ile çelişen basit yorumlar bile misillemeyi tetikleyebilmektedir ⁽¹⁹¹⁾.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Çeçenistan'da çalışmaya devam eden gazeteciler, ciddi bir tehlike altındadır ⁽¹⁹²⁾. Uluslararası Kriz Grubu tarafından hazırlanan 2015 tarihli bir rapora göre; yetkililerin beyanlarından veya eserlerinden memnun olmaması durumunda entelektüeller ve sanatçılar risk ile karşı karşıya kalabilmektedir; âlimler, gerçekleri yorumlamaları nedeniyle zulüm görebilmektedir; gazeteciler ve yazarlar ciddi şekilde sansürlenmektedir ⁽¹⁹³⁾. Kadirov, Çeçen toplumunda cinsellik hakkında yazan St. Petersburglu bir Çeçen yazarın Çeçen ve Müslüman olmadığını ilan etmiş ve yazarın akrabalarına yazarın

⁽¹⁸⁵⁾ Caucasian Knot, Ordu için Çeçenistan'dan ilk askerler gönderildi {Первые призывники отправлены в армию из Чечни [The first conscripts sent to the army from Chechnya]}, 18 Ekim 2017 ([url](#)); Kavkaz. Reali, 'Rus ordusu yalnızca Kafkas halkından oluşamaz' {"Не может российская армия состоять полностью из кавказцев " ["The Russian army cannot consist only out of Kavkaz people"}], 3 Ekim 2016 ([url](#)).

⁽¹⁸⁶⁾ Kavkaz. Reali, 'Rus ordusu yalnızca Kafkas halkından oluşamaz' {"Не может российская армия состоять полностью из кавказцев " ["The Russian army cannot consist only out of Kavkaz people"}], 3 Ekim 2016 ([url](#)).

⁽¹⁸⁷⁾ Caucasian Knot, Ordu için Çeçenistan'dan ilk askerler gönderildi {Первые призывники отправлены в армию из Чечни [The first conscripts sent to the army from Chechnya]}, 18 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽¹⁸⁸⁾ Военное обозрение, Çeçen Askerlere İlişkin Eski Bir Tabu Sorunlara Yol Açar mı? {Давнее "табу" на чеченских призывников ведёт к осложнениям? [Does an old taboo on Chechen Conscripts Leads to Complications?]}, 21 Ağustos 2014 ([url](#)).

⁽¹⁸⁹⁾ KakProsto!, İpucu 1: Geçici ikamet kaydı için askeri komiserliğe nasıl kayıt yaptırılır {Совет 1: Как по временной регистрации встать на учет в военкомат [Tip 1: How to register with the military commissariat for temporary registration]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽¹⁹⁰⁾ AP, Tutuklanan Çeçen aktivistin ailesi tutuklamanın ardından baskı altına alındı {Family of arrested Chechen activist pressured amid arrest}, 11 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽¹⁹¹⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {"Like Walking a Minefield"}, Ağustos 2016 ([url](#)), s. 2.

⁽¹⁹²⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {"Like Walking a Minefield"}, Ağustos 2016 ([url](#)), s. 42.

⁽¹⁹³⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 36.

yaptığı açıklamaları kontrol etmelerini söyleyeceğini taahhüt etmiştir⁽¹⁹⁴⁾. Çeçenistan'daki bir başka yazar ise, yetkilileri eleştiren bir hikâye yazdıktan sonra Moskova'da darp edilmiştir; anlatılanlara göre yazarın Çeçenistan'daki akrabaları da baskı altına alınmıştır⁽¹⁹⁵⁾.

Muhalefette veya şikâyette bulunmaları nedeniyle bireylere halkın önünde özür diletirmek, ülkede yaygın şekilde uygulanan bir taktiktir. Meduza, yayınladığı bir videoda, bu olgunun Çeçenlerin feragat geleneğinden geldiğini ve hâlihazırda Rusya'da Kadirov'u eleştirenlere (etnik köken ve sosyal statüden bağımsız olarak) karşı kullanıldığını ve bu olguya bazen şiddet olaylarının da eşlik ettiğini bildirmiştir. Anlatılanlara göre; korku içindeki mağdurlar, kamera karşısında özür dilemeye zorlanmaktadır⁽¹⁹⁶⁾.

4.4.2 İnsan hakları savunucuları

İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Çeçenistan'da insan haklarını savunmak 'neredeyse imkânsızdır'⁽¹⁹⁷⁾. 2009 yılında Çeçenistan'da birçok insan hakları savunucusu öldürülmüş⁽¹⁹⁸⁾ ve ortadan kaybolmuştur⁽¹⁹⁹⁾, ancak bu vakalar için başlatılan soruşturmaların hiçbiri tamamlanmamıştır. O tarihten bu yana birçok bağımsız aktivist, Çeçenistan'dan kaçmıştır⁽²⁰⁰⁾. Çeçenistan'da, Rusya'nın farklı bölgelerinden gelen avukatlardan oluşan İnsan Hakları Savunucuları Müşterek Gezici Grubu (JMG) kurulmuştur. JMG'nin koordinatörü, İşkence Karşısı STK başkanı Igor Kalyapin'dir⁽²⁰¹⁾. JMG, cumhuriyetteki güvenlik görevlilerinin karıştığı adam kaçırmaya ve işkence vakaları üzerinde çalışmaktadır⁽²⁰²⁾. Öte yandan; İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Çeçen yetkililer 2014 sonunda JMG'yi cumhuriyetten sürme kararı almıştır. O tarihten bu yana, JMG ofisi, üç kez yıkım ve kundaklama saldırısına maruz kalmıştır. Ayrıca, JMG aktivistleri, güvenlik görevlilerinin temsilcileri tarafından defalarca hedef alınmıştır. Bu saldırıların yanı sıra, insan hakları savunucularını itibarsızlaştırmayı amaçlayan propaganda kampanyaları düzenlenmiştir⁽²⁰³⁾. Sözlü saldırılarda ise Çeçen yönetimi, insan hakları savunucularını militanlar ile kıyaslamış ve Memorial'ı 'halkın düşmanı, hukukun düşmanı, devletin düşmanı' olarak nitelendirmiştir⁽²⁰⁴⁾. Kadirov yanlısı aktivistler; Moskova'da düzenlenen, Çeçenistan'da insan hakları ihlalleri konulu basın konferansı sırasında Kalyapin'e yumurta fırlatmıştır. 2016 baharından bu yanda, JMG güvenlik nedeniyle Çeçenistan'dan kalıcı

⁽¹⁹⁴⁾ Rosbalt Inform Agency, Kadirov: Sadulayev bir yazar hatta bir insan bile değildir {Кадиров: Садулаев – не писатель и вообще не человек [Kadyrov: Sadulayev is not a writer and not even a human]}, 1 Kasım 2010 ([url](#)); Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 36.

⁽¹⁹⁵⁾ Caucasian Knot; Yazar, Çeçenistan'daki Gazeteciler Birliği başkanına hakaret davası açtı {В Чечне писатель подал иск о защите достоинства к председателю республиканского Союза журналистов [Writer filed a defamation lawsuit against the head of republic's Union of Journalists]}, 23 Şubat 2011 ([url](#)); Caucasian Knot, Moskova'da Çeçen yazar Arslan Khasavov'a karşı cinayet girişiminde bulunuldu {На чеченского писателя Арслана Хасавова совершено покушение в Москве [A murder attempt has been committed against the Chechen writer Arslan Khasavov in Moscow]}, 9 Mart 2011 ([url](#)); Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s.36.

⁽¹⁹⁶⁾ Meduza, Yeni Bir Yöntem Olarak Halkın Önünde Özür Dilettirmek {Публичные извинения как новый жанр [Public Apologies as a New Genre]}, 23 Aralık 2017 ([url](#)).

⁽¹⁹⁷⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {"Like Walking a Minefield"}, Ağustos 2016 ([url](#)), s. 35.

⁽¹⁹⁸⁾ Bir insani yardım kuruluşu olan Danimarka Mülteci Konseyi üyelerinden Zarema Gaysanova'nın kaçırılması davası için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 12 Mayıs 2016 tarihinde verdiği bir karara göre; Rusya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin birçok maddesini ihlal etmiş ve resmi makamların adam kaçırmaya vakalarına ilişkin sorumluluğunu yerine getirmemiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, İşkenceye Karşı Komite: "Rusya, Zarema Gaysanova'nın yaşama hakkını ihlal etmiştir", 12 Mayıs 2016 ([url](#)).

⁽¹⁹⁹⁾ The New York Times, Haydutlar Dışında Korkusuz Bir Aktivist {A Fearless Activist in a Land of Thugs}, 17 Temmuz 2009 ([url](#)); Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 36-38; Memorial İnsan Hakları Merkezi {Memorial Human Rights Center}, Zarema Sadulayeva ve Alik Dzhabrailov'un ölümü üzerinden iki yıl geçti {Два года со дня убийства Заремы Садулаевой и Алика Джабраилова [Two years after the murder of Zarema Sadulayeva and Alik Dzhabrailov]}, 18 Ağustos 2011 ([url](#)); İşkenceye Karşı Komite {Committee against Torture (The)}, Strasbourg Mahkemesi'nden Çin ile ilgili olmayan son uyarı {Последнее не китайское предупреждение Страсбургского суда [The last non-Chinese warning of the Strasbourg court]}, 24 Eylül 2013 ([url](#)).

⁽²⁰⁰⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 37.

⁽²⁰¹⁾ İşkenceye Karşı Komite; Çeçenistan, Mari El, Başkürdistan ve Orenburg bölgesinde ofisleri olan Nizhniy Novgorod merkezli bölgelerarası bir STK'dir. İşkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele şikâyetleri olan insanlara destek sunmak, komitenin temel faaliyetleridir. Komite, soruşturma yürütme ve hukuki destek sunmanın yanı sıra mağdurları mahkemede temsil eder. Mağdurların AIHM'nin huzurunda temsil edilmesi, komitenin faaliyetlerinin bir parçasını oluşturmaktadır. Web sitesi: www.pytkam.net.

⁽²⁰²⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 36-38; Esquire, Kafkasya Tazıları {Кавказские борзые [Caucasian Greyhounds]}, 8 Ağustos 2011 ([url](#)).

⁽²⁰³⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {"Like Walking a Minefield"}, Ağustos 2016 ([url](#)), s. 35-41.

⁽²⁰⁴⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 36-38.

olarak çekilmiştir (205).

Çeçen yetkililer, kendilerini eleştirenleri hapse attirmek için sahte deliller kullanarak muhalifleri uyuşturucu suçları ile itham etmiştir (206). İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre; 'insanların uyuşturucu suçları ile itham edilmesi, muhalifleri cezalandırmak ve muhafazakâr Çeçen toplumunun gözünde itibarsızlaştırmak için Çeçen yetkililerin sıkça kullandığı bir taktik haline gelmiştir' (207). Vatandaşlık Destek Komitesi Başkanı Svetlana Gannushkina, herhangi bir muhalife uyuşturucu tuzağı kurulabileceğine inanmaktadır. Gannushkina, federal merkezin tam desteğini alan Çeçen yetkililerin, muhaliflere karşı açılan ceza davalarında belge üzerinde tahrifat yaptığını ileri sürmektedir: 'Çeçen yetkililer zarar görmeyeceklerinden, herhangi bir ceza almayacaklarından ve keyfi hareket edebileceklerinden eminler' (208).

Son yıllarda, aşağıdaki insan hakları savunucuları, yasadışı uyuşturucu bulundurmaktan suçundan hüküm giymiştir:

- 2014 yazında, Çeçenistan'daki bir mahkeme, Ramazan Kadirov tarafından verilen bir talimatı eleştiren yerli aktivist Ruslan Kutaev'e, uyuşturucu suçundan dört yıl hapis cezası vermiştir (209). Deliller tutuklama protokolünde belgelendirildikten sonra ortadan kaybolduğu için, Kutaev'e uyuşturucu tuzağı kurulup kurulmadığı net değildir (210). Kutaev'in polis nezaretindeyken işkence gördüğü bildirilmiştir. Kutaev, 2017 sonunda şartlı tahliye ile serbest bırakılmıştır (211).
- 2016 sonbaharında, Çeçenistan'daki bir mahkeme, Caucasian Knot'ta çalışan ve Kutaev davası hakkında yazan (212) gazeteci Zhalaudi Geriyev'i, iddialara göre kurulan uyuşturucu tuzağı ile üç yıla kadar hapis cezasına çarptırmıştır (213). Mahkeme, 2017 Nisanında 2016 kararını onamıştır. 2017 Temmuzunda, Temyiz Mahkemesi temyiz başvurusunu reddetmiştir. İnsan hakları gruplarına göre; yapılan suçlamalar ve mahkeme kararı, Çeçenistan'da gazetecilik yapan Geriyev'in çalışmaları için yapılan bir misillemedir (214). Kutaev, polis nezaretindeyken işkence görmüştür. Kutaev'in tutukluluk hali halen devam etmektedir (215).
- 9 Ocak 2018 tarihinde, Çeçen yetkililer, Natalia Estemirova'nın 2009 yılında kaçırılıp öldürülmesinin ardından görevi devralan Memorial İnsan Hakları Merkezi Çeçenistan Ofisi Direktörü aktivist Oyub Titiev'i tutuklamıştır. Titiev, yasadışı uyuşturucu bulundurmaktan suçla itham edilmiş ve 20 Mart 2018 tarihinde duruşma öncesi nezaret süresinin uzatılmasına karşı başvurduğu temyizi kaybetmiştir (216).

Ağustos 2017 tarihinde Vatandaşlık Destek Komitesi'ne, yardım için STK'ye başvuran bir Çeçen mukime ve Novaya Gazeta gazetesine, 'Çeçenistan İçişleri Bakanlığı'nın itibarını zedelemeleri' nedeniyle hakaret davası açılmıştır. Bu dava daha sonra Temyiz Mahkemesine taşınmıştır (217). Manevi tazminat davası; Kenkhi köyünde ikamet eden Ramazan Dzhaldinov'un, köyün

(205) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {"Like Walking a Minefield"}, Ağustos 2016 ([url](#)), s. 36-40.

(206) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Çeçenistan'da Özgürlüğü Beklerken {Waiting for Freedom in Chechnya}, 20 Mart 2018 ([url](#)).

(207) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 ([url](#)).

(208) Vatandaşlık Destek Komitesi {Civic Assistance Committee (The)}, "Her muhalif cezalandırılacak" {"Любой оппонент будет наказан"} ["Every opponent will be punished"], 11 Ocak 2018 ([url](#)).

(209) Vatandaşlık Destek Komitesi {Civic Assistance Committee (The)}, "Her muhalif cezalandırılacak" {"Любой оппонент будет наказан"} ["Every opponent will be punished"], 11 Ocak 2018 ([url](#)); İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Rusya: Çeçen Aktivist Lider Tutuklandı, Darp Edildi {Russia: Chechen Activist Leader Arrested, Beaten}, 8 Temmuz 2014 ([url](#)).

(210) Vatandaşlık Destek Komitesi {Civic Assistance Committee (The)}, "Her muhalif cezalandırılacak" {"Любой оппонент будет наказан"} ["Every opponent will be punished"], 11 Ocak 2018 ([url](#)).

(211) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 ([url](#)).

(212) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 ([url](#)).

(213) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 ([url](#)).

(214) ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 24.

(215) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 ([url](#)).

(216) İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Çeçenistan'da Özgürlüğü Beklerken {Waiting for Freedom in Chechnya}, 20 Mart 2018 ([url](#)).

(217) Caucasian Knot, İnsan hakları savunucuları Çeçenistan Temyiz Mahkemesinin İçişleri Bakanlığı davası için verdiği kararı eleştiriyor {Rights defenders criticize the Chechen SC's decision on MIA's lawsuit}, 10 Kasım 2017 ([url](#)).

durumu ve yerel makamların yaptığı yolsuzluk hakkında Rusya Devlet Başkanı Putin'e şikâyetle bulunmasının ardından zulme uğrayan Dzhaldinov'un davasına ilişkin rapor hakkındadır. Duruşma esnasında, Çeçenistan Temyiz Mahkemesi'nin önünde toplanan 100 kişi, gazeteciyi ve insan hakları savunucularını protesto etmiş ve onları 'teröristlerin savunucuları' olarak nitelendirmiştir. Özgür Avrupa Radyosu'na (Radio Free Europe/Radio Liberty) göre, bazı katılımcılara protestoya katılmaları için para ödenmiştir ⁽²¹⁸⁾.

Bu araştırma esnasında, Çeçenistan Cumhuriyeti dışında Çeçen etnik kökenine sahip insan hakları savunucularının durumuna ilişkin bilgiye rastlanmamıştır.

⁽²¹⁸⁾ Özgür Avrupa Radyosu (RFE/RL), Çeçenistan İçişleri Bakanlığı İtibarını Korumak İçin Mahkemeye Başvuruyor (Chechnya's Interior Ministry Goes To Court To Defend Its Reputation), 13 Kasım 2017 ([url](#)).

5. Ceza adaleti sistemi

5.1 Polisin muamelesi

Birçok kaynak, Rus polisinin yetkisini kötüye kullandığının, kötü muamelede bulunduğu ve aşırı güç kullandığının bilinen bir gerçek olduğunu bildirmiştir ⁽²¹⁹⁾. Eski kaynaklar; Rus polisinin yapısının şeffaf olmamasını, suç ve yolsuzluk uygulamalarının üstünü örtmek için kullanılan ve gizli polis şiddetini güçlendiren, 'yukarıdan gelen' gayriresmî taleplerinin yaygınlığı ile bağdaştırmıştır ⁽²²⁰⁾. Moskova Helsinki Grubu tarafından hazırlanan 2017 tarihli rapora göre; basın, soruşturmalar ve duruşmalar esnasında polisin yetkisini kötüye kullandığı vakalar hakkında düzenli aralıklarla raporlar düzenlenmektedir ⁽²²¹⁾.

2015 tarihli DIS raporunda; Çeçenler dâhil olmak üzere Kuzey Kafkasyalı tüm halkların Rusya Federasyonu vatandaşı olarak haklarının farkında olduğu ve polis haraç toplamaya çalıştığı bu kişilerin birincil hedef olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca; Dosh'ta (Kuzey Kafkasya'ya özgü bir dergi) çalışan bir temsilci, yetkililerle sorun yaşamamak için tüm gerekli dokümanları tamamlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir ⁽²²²⁾.

Polis, her şeyin yolunda olduğundan emin olmak için kimlik kontrolü yapma hakkına sahiptir ⁽²²³⁾. Federal Polis Kanunu'nun 13. Maddesi uyarınca polis, aşağıdaki durumlarda vatandaşların kimliklerini kontrol etme hakkına sahiptir:

- Bir kimsenin herhangi bir suç işlediğinden veya idari suç işlediğinden şüphelenilmesi durumunda
- Bir kimsenin polis tarafından aranıyor olması durumunda
- Federal Kanunda belirtilen diğer gözaltı gerekçeleri mevcut ise ⁽²²⁴⁾.

Dahası; bireylerin dokümanlarında herhangi bir sıkıntı olması durumunda polis, bireyleri durdurmak, sorgulamak veya gözaltına almak için gerekçe göstermek zorunda değildir ⁽²²⁵⁾. Rus polisinin kendini polis olarak tanıtmadığı ve güç kullandığı, dolayısıyla kanunda öngörülen prosedürlere her zaman için uymadığı en az bir vaka rapor edilmiştir ⁽²²⁶⁾.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'na (FIDH) göre, 'ayrımcılık gözeten belirli bir hiyerarşi' söz konusudur: Çeçenler ve Dağıstanlılar, kolluk kuvvetlerine başvurduklarında, Ermeniler ve Gürcistanlılara oranla daha büyük bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır ⁽²²⁷⁾.

⁽²¹⁹⁾ Avrupa İltica Destek Ofisi {EASO}, EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Rusya Federasyonu – Devlet Koruma Aktörleri {EASO, COI Report: Russian Federation – State Actors of Protection}, Nisan 2017 ([url](#)), s. 32; ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 2ff; Uluslararası Af Örgütü {Amnesty International}, Uluslararası Af Örgütü 2017/18 Raporu - Dünyada İnsan Haklarının Durumu - Rusya Federasyonu {Amnesty International Report 2017/18 - The State of the World's Human Rights - Russian Federation}, 22 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽²²⁰⁾ Gladarev, B, Siyasi Polislerin Sunduğu Hizmetlere ve Sosyal Statüsüne İlişkin Hükümler ve Şartlar: Sosyolojik Yıldönümü {Условия Службы И Социальное Положение Рядовых Сотрудников Полиции: Социологический Очерк К Юбилею [Terms and Conditions of the Service and the Social Position of Political Police Employees: Sociological Anniversary]}, 2008 ([url](#)), s. 12-14. Ayrıca bkz. Chistyakov, Y. ve Robertson, A., 'Youtube Polisleri ve Sınırsız Yetki: 21. Yüzyıl Rusya'sında Polis Şiddetini Anlamak {'Youtube Cops and Power Without Limits: Understanding Police Violence in 21st Century Russia'}, 2012 ([url](#)).

⁽²²¹⁾ Moskova Helsinki Grubu {Moscow Helsinki Group}, Rusya Federasyonu'nda İnsan Hakları: 2017 yılı mevcut durumuna ilişkin raporlar derlemesi {Права Человека В Российской Федерации - Сборник Докладов О Событиях 2017 Года [Human Rights in the Russian Federation, A collection of reports about the situation in 2017]}, 2018 ([url](#)).

⁽²²²⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 84 – 85.

⁽²²³⁾ Russia Beyond, Rusya'da Polis Tarafından Durdurulduzun Mu? İşte Yapmanız Gerekenler {Stopped by the police in Russia? Here's what to do}, 14 Aralık 2017 ([url](#)).

⁽²²⁴⁾ Kodeksy I Zakony, 07.02.2011 tarihli ve N 3-FZ sayılı Federal Polis Kanunu (07.03.2018 tarihinde tadil edilmiştir) {Федеральный закон от 07.02.2011 N 3-ФЗ (ред. от 07.03.2018) "О полиции" [Federal Law of 07.02.2011 N 3-FZ (edited on 07.03.2018) "On the Police"], 1 Mart 2011 ([url](#)), Madde 13.

⁽²²⁵⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı: Diplomatik Güvenlik Bürosu: Rusya 2018 Suç ve Güvenlik Raporu: Moskova {US State Department: Bureau of Diplomatic Security, Russia 2018 Crime & Safety Report: Moscow}, 12 Şubat 2018 ([url](#)); Russia Beyond, Rusya'da Polis Tarafından Durdurulduzun Mu? İşte Yapmanız Gerekenler {Stopped by the police in Russia? Here's what to do}, 14 Aralık 2017 ([url](#)).

⁽²²⁶⁾ Kavkaz. Reali, Voronej Polisi belgelerini göstermelerini talep ettikten sonra Çeçenistan yerlilerini gözaltına aldı {Воронежские полицейские задержали уроженцев Чечни после просьбы предъявить удостоверения [Voronezh police detained natives of Chechnya after a request to produce certificates]}, 28 Temmuz 2017 ([url](#)).

⁽²²⁷⁾ Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, Irk, etnik köken ve dini kimlik ayrımcılığına ilişkin rapor {Report on discrimination on racial, ethnic and religious grounds}, 18 Temmuz 2017 ([url](#)), s. 28.

DIS'nin mülakat yaptığı SOVA Merkezi Direktörü Aleksander Verkhovsky, nefret suçlarına ilişkin olarak, Moskova polisinin neo-Nazi grupların izini sürme ve bu gruplarla mücadele konusunda daha profesyonel hale geldiği sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan; Verkhovsky, 'ırk nedeniyle işlenen bazı cinayetlerin polis tarafından gereğince soruşturulmadığını, çünkü bu vakaların çözülmesinin güç olduğunu ve nefret suçu propagandası/teşviki vb. diğer vaka türlerine nazaran daha fazla zaman ve kaynak gerektirdiğini' ifade etmiştir ⁽²²⁸⁾. Radio Svoboda'ya verdiği bir mülakatta Verkhovsky, kısmen polisin çalışmaları nedeniyle kısmen ise nefret gruplarının odağının, Kafkas karşıtı düşüncelerden Batı karşıtı düşüncelere kayması nedeniyle, nefret suçlarının sayısında azalma meydana geldiğini yinelemiştir ⁽²²⁹⁾. 2017 raporu için mülakat yapılan başka bir DIS muhatabı, gazeteci Grigory Shvedov, Rus polisinin Çeçenlere karşı işlenen nefret suçları ile daha iyi başa çıktığını teyit etmiş ve milliyetçilerin 2014 yılından bu yana daha ziyade Ukrayna'daki çatışmaya odaklandığını ifade etmiştir ⁽²³⁰⁾. Aynı raporda atıfta bulunulan İşkenceye Karşı Komite'ye göre; polis, radikal uygulamalarla mücadele etmek için, örgütün nefret suçlarıyla ve aşırı sağcı gruplarla mücadelede etkili bulunduğu ve baskıcı bir araç olarak gördüğü merkezleri kurmuştur ⁽²³¹⁾.

5.2 Ceza infaz sistemi

Vatandaşlık Destek Komitesi tarafından hazırlanan bir rapora göre, Çeçenistan halkı, yaşanan iki Çeçen savaşı nedeniyle ceza infaz sisteminde gereğinden çok temsil edilmiştir. Öte yandan, birçok gardiyan, savaşlar sırasında Rus tarafında aktif rol almıştır, dolayısıyla Çeçenlere karşı düşmanlık beslemiş olma ihtimalleri bulunmaktadır. STK, Çeçenlerin, ceza infaz sisteminde kötü muamele ile karşılaştıklarından en çok şikâyet eden gruplar arasında yer aldığını ve genellikle cezaevlerinde dini ayrımcılığına maruz kaldıklarını belirtmiştir ⁽²³²⁾. ABD Dışişleri Bakanlığı, mahkûmların sistematik olarak fiziksel istismara maruz kaldığını ifade etmiştir ⁽²³³⁾.

5.3 Çeçenlere açılan ceza davaları

DIS'nin danıştığı Dosh temsilcisine göre; sahte delillerle Çeçenlere açılan ceza davalarının yaygınlık oranında 2000-2015 yılları arasında bir azalma meydana gelmiştir. Dosh temsilcisi; yakın geçmişte Çeçenistan dışındaki Çeçenleri hedef alan ve sahte delillerle açılan ceza davalarına tanık olunmadığını; ancak bunun, geçmişte polis tarafından benimsenen ve Kuzey Kafkasyalılara ağırlık veren 'ihtiyatlı bir strateji' olduğunu ifade etmiştir ⁽²³⁴⁾. 2017 FIDH raporu, bu durum ile çelişmektedir. Bu rapora göre; kolluk kuvvetleri, Kafkas göçmenlerin özellikle şiddet ve silah kullanımı ile bağlantılı vakalarda suçlu olduğunu varsaymıştır ⁽²³⁵⁾.

⁽²²⁸⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 107.

⁽²²⁹⁾ Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, Irk, etnik köken ve dini kimlik ayrımcılığına ilişkin rapor {Report on discrimination on racial, ethnic and religious grounds}, 18 Temmuz 2017 ([url](#)), s. 28; Radio Svoboda, SOVA Merkezi: Geçmişte kim Kafkasyalılardan nefret ediyordu, şimdi kim Batıdan nefret ediyor {Центр "Сова": кто раньше ненавидел кавказцев, теперь ненавидит Запад [Sova Center: Who hated Caucasians in the past, now hates the West]}, 28 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽²³⁰⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Rusya: Vatandaşlık, Yaşam Koşulları, Sınır Dışı Edilme İhtimalinden Korunma ve Eski Sovyet Cumhuriyeti Vatandaşları İçin Rusya'dan Ayrılmanın Sonuçları & Rusya'da Slav Olmayan Vatandaşlara Karşı İşlenen Nefret Suçları ve Irk Saldırıları {Russia: Citizenship, Living Conditions, Protection from Refoulement and Consequences of Leaving for citizens from the Former Soviet Republics in Russia & Hate Crimes and racially motivated attacks against Non-Slav Citizens in Russia}, Ağustos 2017 ([url](#)), s. 27.

⁽²³¹⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Rusya: Vatandaşlık, Yaşam Koşulları, Sınır Dışı Edilme İhtimalinden Korunma ve Eski Sovyet Cumhuriyeti Vatandaşları İçin Rusya'dan Ayrılmanın Sonuçları & Rusya'da Slav Olmayan Vatandaşlara Karşı İşlenen Nefret Suçları ve Irk Saldırıları {Russia: Citizenship, Living Conditions, Protection from Refoulement and Consequences of Leaving for citizens from the Former Soviet Republics in Russia & Hate Crimes and racially motivated attacks against Non-Slav Citizens in Russia}, Ağustos 2017 ([url](#)), s. 27.

⁽²³²⁾ Vatandaşlık Destek Komitesi {Civic Assistance Committee (The)}, Rusya ceza infaz sisteminde Çeçen Cumhuriyeti ve İnguşetya Cumhuriyeti vatandaşlarının durumu üzerine, Eylül 2011-Ağustos 2014 {On the situation of Chechen Republic and Republic of Ingushetia residents in the Russian penal system, September 2011 to August 2014}, Eylül 2014 ([url](#)).

⁽²³³⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 8.

⁽²³⁴⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 85.

⁽²³⁵⁾ Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, Irk, etnik köken ve dini kimlik ayrımcılığına ilişkin rapor {Report on discrimination on racial, ethnic and religious grounds}, 18 Temmuz 2017 ([url](#)), s. 32.

ABD Dışişleri Bakanlığı 2017 raporuna göre; yalnızca Çeçenlerle ilgili olmamak kaydıyla genel anlamda adil yargılanma konusunda hâkimler, davaların sonucunu etkileyebilecek baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Eski Temyiz Mahkemesi Hâkimi Tamara Morshchakova'nın bir açıklamasına yer verilen raporda, 'hâkimlerin, verdikleri kararın üst mahkemelerce nasıl görüleceği konusunda endişe duyduğu; gözden düşmemelerini veya görevde kalmalarını sağlayacak bir karar almak için genellikle üst mahkemelerdeki bağlantılarına danıştıklarını' ortaya koymuştur. Morshchakova'ya göre; hâkimler, verecekleri karar konusunda hem üstlerinden hem de yerel makamlardan etkilenebilmektedir ⁽²³⁶⁾.

Son birkaç yılda, Çeçenistan dışındaki Çeçenlerin karıştığı birçok sansasyonel olay meydana gelmiştir. Şubat 2015 tarihinde Boris Nemtsov'u öldürmek suçundan hüküm giyen ve 11 yıldan 20 yıla kadar hapis cezası alan beş Çeçen erkeğin davası, bu sansasyonel olaylar arasında yer almaktadır ⁽²³⁷⁾. Bununla birlikte; birçok insan hakları savunucusu ve grubuna göre, (en azından) tetikçi Zaur Dadayev, işkence sonucunda itirafta bulunmuştur ⁽²³⁸⁾. Bir başka sansasyonel olayda; Çeçenistan dâhil olmak üzere birçok Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti vatandaşı, avukatlarının işkence gördüklerini ifade etmesine ve terör suçlamalarının uydurulduğunu ileri sürmesine rağmen, 2016 yılında terörle bağlantılı suçlardan 12 yıldan 14 yıla kadar hapis cezası almıştır ⁽²³⁹⁾. Kasım 2013 tarihinde, Moskova'da 16 sanık tutuklanmıştır. Bu kişiler, Moskova'daki 'Kirgizia' sineması terör saldırısını planlamakla ve Rusya Devleti tarafından radikal bir örgüt olarak tanımlanan yasaklı örgüt Takfir wal-Hijra üyesi olmakla suçlanmıştır. Öte yandan; Memorial'da İslami radikalizm alanında çalışan bir uzman, Takfir wal-Hijra grubunun fiilen var olup olmadığı konusunda şüphelerin olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca, duruşmada kullanılan delillerin şüpheli olduğu ileri sürülmüştür ⁽²⁴⁰⁾.

5.4 Yasal çözümler

Rus kanunları uyarınca, bireylerin yetkililere insan haklarını ihlal etmeleri nedeniyle dava açmasına olanak tanıyan birçok mekanizma mevcut olsa da; ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Rusya'da insan haklarına ilişkin 2017 raporuna göre, bu yasal çözümler uygulamada işe yaramamaktadır. Rapora göre; 'kanun uyarınca, duruşmanın ardından beraat eden bir sanık, devlete tazminat davası açma hakkına sahiptir. Bu mekanizma prensipte mevcut olsa da, uygulamada bu prensipten yararlanmak oldukça güçtür' ⁽²⁴¹⁾. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Kuzey Kafkasya bölgesi için verilen kararlara ilişkin yasal çözümler konusunda Rusya Federasyonunun ödediği tazminat, genellikle tatmin edici düzeydedir. Ancak yeni ve etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektiren münferit tedbirlerin uygulanması problemlidir. Örneğin; güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlallerinin faillerini tespit etmek ve kovuşturmak için gerçek anlamda bir siyasi irade olup olmadığı hususunda sorun ortaya çıkmaktadır ⁽²⁴²⁾. Mahkeme, Çeçenlere ilişkin münferit

⁽²³⁶⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 13.

⁽²³⁷⁾ BBC, Boris Nemtsov cinayeti: Saldırı nedeniyle beş Çeçen hapse atıldı {Boris Nemtsov murder: Five Chechens jailed for attack}, 13 Temmuz 2017 ([url](#)).

⁽²³⁸⁾ Avrupa Özgür Radyosu {RFE/RL}, Rusya: İşkence iddiasının ardından insan hakları savunucusunun Nemtsov cinayeti şüphelilerini ziyaret etmesi yasaklandı {Russia: Activist barred from visiting Nemtsov slaying suspects after torture claim}, 12 Mart 2015 ([url](#)); Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, Rusya: BM, Rusya'da vatandaşlık hakları ve siyasi haklar konusunda yaşanan dramatik baskıyı inceliyor {Russia: The UN reviews dramatic crackdown on civil and political rights in Russia}, 16 Mart 2015 ([url](#)).

⁽²³⁹⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi {Memorial Human Rights Center}, Avukatlar, terör suçlamaları ile ilgili delillerin sahte olduğunu ileri sürdü {Адвокаты заявили о фальсификациях в деле о подготовке теракта в Москве [Lawyers claimed terrorist charges to be fabricated]}, 19 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽²⁴⁰⁾ Caucasian Knot, Avukatlar Moskova'da planlanan terör eylemi davasında delillerin sahte olduğunu bildirdi {Advocates report on frauds in case of planned terror act in Moscow}, 19 Nisan 2016 ([url](#)); Caucasian Knot, Kuzey Kafkasya Yerlileri terör eylemi planlama suçundan yargılanıyor {Natives of the Northern Caucasus to face trial on charge of plotting terror act}, 13 Ekim 2015 ([url](#)); Caucasian Knot, Rusya İçişleri Bakanlığı Moskova'da planlanan terör eylemi davasına ilişkin soruşturmayı tamamladı {Russian MIA completes investigation into case of preparing terror act in Moscow}, 20 Nisan 2015 ([url](#)); Caucasian Knot; Tanik, Moskova'da planlanan terör eylemi davasında sunulan soruşturma verilerini reddetti {Witness denies investigation data in case of planned terror act in Moscow}, 18 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽²⁴¹⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 15.

⁽²⁴²⁾ Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi {Council of Europe - Parliamentary Assembly}, Kuzey Kafkasya'da insan hakları: 1738 (2010) sayılı Kararı ne izleyecek? {Human rights in the North Caucasus: what follow-up to Resolution 1738 (2010)?}, 8 June 2016 ([url](#)), s. 17.

davaların çoğunda Rus makamların etkili bir soruşturma yürütemediğini yinelemiştir ⁽²⁴³⁾.

DIS ile yapılan bir mülakatta Memorial temsilcisi; bireylerin, AiHM'ye şikâyetle bulunmaktan vazgeçtiğini, çünkü bunun Çeçenistan'daki akrabalarına baskı uygulanmasına yol açacağını ifade etmiştir ⁽²⁴⁴⁾. Diğer yasal girişimler için de aynı baskı uygulanabilmektedir. Novaya Gazeta tarafından yayınlanan Şubat 2018 tarihli bir habere göre; Çeçenistan'da meydana geldiği öne sürülen kitlesel akınlar ve Çeçen güvenlik güçlerinin Suriye'ye gitmeyi planladığından şüphelendiği iki erkeğin yaşadığı işkence için Rusya'daki Genel Başsavcılığa başvuran Çeçen mukimler, baskıcı uygulamalara maruz kalmış ve Çeçen polisi tarafından darp edilmiştir ⁽²⁴⁵⁾.

Daha fazla bilgi için ayrıca bkz. İltica Destek Ofisi (EASO), EASO Raporu: *Rusya Federasyonu – Devlet Koruma Aktörleri* {EASO Report *Russian Federation – State Actors of Protection*} ⁽²⁴⁶⁾.

⁽²⁴³⁾ Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi {Council of Europe - Parliamentary Assembly}, Kuzey Kafkasya'da insan hakları: 1738 (2010) sayılı Kararı ne izleyecek? {Human rights in the North Caucasus: what follow-up to Resolution 1738 (2010)?}, 8 June 2016 ([url](#)), s. 15.

⁽²⁴⁴⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 177.

⁽²⁴⁵⁾ Novaya Gazeta, Çeçenistan'ın Krasnaya Turbina köyünde verilen gözdağının sonuçları: Mukimler Genel Başsavcılığa başvurmaları nedeniyle ROVD'de darp edildi, gözaltına alınanlar suçu kabul etti {Итоги акции устрашения чеченского поселка Красная Турбина: жителей избили в РОВД за обращение к генпрокурору, задержанные признали свою вину [The results of the action of intimidation of the Chechen village of Krasnaya Turbina: residents were beaten in the ROVD for an appeal to the Prosecutor General, the detainees pleaded guilty]}, 17 Ağustos 2017 ([url](#)). Ayrıca bkz. Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, IŞİD'den Ayrılanlar Beraberinde Hem Umut hem de Korku Getirdi {ISIS Returnees Bring Both Hope and Fear to Chechnya}, 26 Mart 2018 ([url](#)).

⁽²⁴⁶⁾ Avrupa İltica Destek Ofisi {EASO}, EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Rusya Federasyonu – Devlet Koruma Aktörleri {EASO, COI Report: Russian Federation – State Actors of Protection}, Nisan 2017 ([url](#)).

6. Çeçen yetkililerin Çeçenistan dışına erişimi

6.1 Çeçen diasporası üzerindeki etki

6.1.1 Rusya'nın diğer bölgelerinde Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı için temsilciliklerin kurulması

Rusya'nın diğer bölgelerinde, Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanının temsilcilikleri bulunmaktadır. Bu temsilciliklerin kurulma amacı, 'Rusya Federasyonu'nun federal bölgelerinde bulunan Rusya Federasyonu bölümleri ile Çeçen Cumhuriyeti'nin ticari, ekonomik, bilimsel, teknik, insani vb. bağlarının geliştirilmesini teşvik etmektir' ⁽²⁴⁷⁾. Örneğin; Volgograd Bölgesi'nde bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisi:

'(...) Kanun uygulayıcı kurumlara başvuru ile ilgili sorularda rehberlik etmek; Rusya Federasyonu bölümlerinde eğitim gören Çeçen öğrencilere kültürel faaliyetler bakımından destek sağlamak; Rusya Federasyonu bölgelerinde yaşayan Çeçenlere geleneksel dinin ve Çeçen düşünce yapısının temellerini açıklayarak manevi ve ahlaki eğitim konusunda ideolojik çalışmalar yürütmek; vb.' suretiyle bölgedeki Çeçenlere yardım etmektedir ⁽²⁴⁸⁾.

Çeçen hükümetinin İvanovo Bölgesi temsilcisine ait web sitesinde; temsilcilik ofisinin amacının, Çeçen Cumhuriyeti tabiiyetine sahip kişilerin toplumsal hareketleri ile bağlantıyı sürdürmek ve İvanovo Bölgesi'nde yaşayan veya geçici olarak ikamet eden vatandaşların mülkünü ve sosyal haklarını korumak olduğu ifade edilmiştir ⁽²⁴⁹⁾.

Rusya Federasyonu'nda Çeçen liderin temsilci ağı oldukça geniştir ⁽²⁵⁰⁾.

6.1.2 Kadirov'un kolektif sorumluluk yöntemi

Kasım 2013 tarihli federal kanun, teröristlerin akrabalarının meydana gelen maddi zararlar için tazminat ödemesini gerektirmektedir ⁽²⁵¹⁾. İnsan hakları savunucuları toplu cezalandırma yöntemi öngörmesi nedeniyle bu kanunu eleştirmiştir ⁽²⁵²⁾. Kadirov, 2017 yılında verdiği bir mülakatta, kolektif sorumluluk uygulamasının, Çeçenistan'da ve Rusya'nın tamamında 'ayaklanma ve terörist sorununu' çözeceğini ileri sürmüştür ⁽²⁵³⁾.

⁽²⁴⁷⁾ Grozny Inform, Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 ([url](#)).

⁽²⁴⁸⁾ Grozny Inform, Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 ([url](#)).

⁽²⁴⁹⁾ Ivanovskij Dom nacional'nostej, İvanovo Bölgesi'nde Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilciliği {Представительство Главы Чеченской Республики в Ивановской области [Representation of the Head of the Chechen Republic in Ivanovo region]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽²⁵⁰⁾ Çeçen Cumhuriyeti Ulusal Politika, Dış İlişkiler, Basın ve Enformasyon Bakanlığı {Ministry of the Chechen Republic on national policy, external relations, press and information}, Rusya Federasyonu bölümleri ve federal bölgelerindeki Çeçen Cumhuriyeti temsilciliklerinin adresi ve telefon numarası {Адреса и телефоны представителей Главы Чеченской Республики в субъектах и федеральных округах Российской Федерации [Addresses and telephone numbers of representatives of the Head of the Chechen Republic in the subjects and federal districts of the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽²⁵¹⁾ Özgür Avrupa Radyosu {RFE/RL}, Rusya, Meydana Gelen Maddi Zarar İçin Maddi Sorumluluğu 'Teröristlerin' Akrabalarına Yükleyecek {Russia To Hold Relatives Of 'Terrorists' Financially Responsible For Material Damage}, 4 Kasım 2013 ([url](#)).

⁽²⁵²⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 19.

⁽²⁵³⁾ RT, "Savaş İstemiyorum": Kadirov, Çeçenistan'da güvenlik, Suriye yardımı ve alınan eleştiriler konusunu ele aldı «Я не хочу войны»: Кадыров о безопасности в Чечне, помощи Сирии и критике в свой адрес ["I do not want war": Kadyrov on security in Chechnya, Syria's help and criticism in his address], 19 Nisan 2017 ([url](#)). Ayrıca bkz. OC Media, Kadirov, teröristlerin ailelerine resmi olarak kolektif yaptırımlarda bulunuyor {Kadyrov officially sanctions collective responsibility for families of terrorists}, 20 Nisan 2017 ([url](#)).

Kolektif sorumluluk için birçok taktikten yararlanılmaktadır. Bunlardan biri, teröristlerin akrabalarının evlerini yakmak ve onları Çeçenistan dışında göndermektir. Kadırov, bu politika hakkındaki görüşünü 2017 yılında belirtmiştir: 'Terör yolunu seçen oğulları veya erkek kardeşleri varsa ve aileleri onlara yardım ederse (...) [militanların akrabaları] evde işsiz oturup işsizlik maaşı ve yardımı alırsa, oğullarına veya erkek kardeşlerine finansal destek sağlarsa, onları Çeçenistan'dan göndeririz' ⁽²⁵⁴⁾.

İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Uluslararası Kriz Grubu'na bağlı insan hakları savunucularına göre; yerel topluluk liderlerinin inisiyatifine bağlı olarak, son yıllarda Çeçenistan'da isyancıların ailelerinin sınır dışı edilme olayları ile daha sık karşılaşmaktadır ⁽²⁵⁵⁾. Bakharchiyevs davası, basında en çok yankı bulunan davalardan biridir ⁽²⁵⁶⁾. Zelimkhan Bakharchiev'in babası, erkek kardeşleri ve kuzenleri dâhil olmak üzere ailesi, Çeçenistan'dan sınır dışı edilmiş ve İnguşetya'ya kaçmıştır. Çeçen yetkililerin tehditleri devam etmiştir, dolayısıyla aile sonunda Rusya'dan ayrılmıştır ⁽²⁵⁷⁾.

Memorial'da çalışan bir temsilci, Oleg Orlov, Kadırov'un kolektif sorumluluk politikasını federal düzeyde nasıl uyguladığını anlatmıştır:

'(...) Sözde analiz yapan farklı söyleşi programlarında insanlar, hiç utanmadan kolektif sorumluluğun bir norm olduğunu yinelemektedir. Bu politikanın uygulanmasında temel faktör, politikayı federal düzeyde yürütmeye çalışan Ramazan Kadırov'dur. İnguşetya ve Dağıstan'da militanların akrabalarının durumdan etkilenmesi yönünde bir çaba vardır. Ayrıca, İslami şahsiyetlerin verdiği kongreler, Kadırov'un diğer bölge liderleri ile doğrudan irtibata geçmesi ve yakın sosyal ve siyasi şahsiyetler vasıtasıyla söz konusu militanların akrabalarının durumdan etkilenmesi sağlanmaktadır ⁽²⁵⁸⁾.

Tanya Lokshina'ya göre, hükümet tarafından isyancı olarak tespit edilen kişilerin akrabaları Çeçenistan'da sosyal güvenlik ödenekleri ve istihdam konusunda genelde sorunlarla karşılaşmakta ve düzenli aralıklarla polis tarafından gözaltına alınmakta, aranmakta ve sorgulanmaktadır. Bu durum, eskiden Uluslararası Kriz Grubu'na bağlı çalışan Ekaterina Sokirianskaia tarafından teyit edilmiştir. Sokirianskaia, isyancıların ailelerindeki kadınların işlerini kaybedebildiklerini ve çocukların okuldan atılabildiğini ifade etmiştir. Topluluğun bu ailelere yardımda bulunmasına izin verilmemektedir. Çeçen yetkililer, erkek çocuklar (reşit olmayanlar dâhil) başta olmak üzere aileyi izlemeye ve aile üstünde baskı kurmaya devam ettiği için, bu durum, isyancıların öldürülmesi veya tutuklanması durumunda da devam etmektedir. Loshina'ya göre, tek çıkış yolu, ya cumhuriyetten ayrılmak ya da oğullarını veya erkek kardeşlerini alenen -genellikle televizyonda- reddetmektedir. Akrabalarının mücahitleri eve geri getirmek için Suriye'ye gittiği örneklerde; herhangi bir cezai suç işlenip işlenmediğine bakılmaksızın Çeçenistan'a dönen herkes hapse atılmıştır ⁽²⁵⁹⁾.

⁽²⁵⁴⁾ OC Media, Kadırov, teröristlerin ailelerine resmi olarak kolektif yaptırımlarda bulunuyor {Kadyrov officially sanctions collective responsibility for families of terrorists}, 20 Nisan 2017 ([url](#)).

⁽²⁵⁵⁾ Meduza, Akrabalık suçu {Guilty by blood}, 31 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽²⁵⁶⁾ Meduza, Akrabalık suçu {Guilty by blood}, 31 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽²⁵⁷⁾ Meduza, Akrabalık suçu {Guilty by blood}, 31 Ekim 2017 ([url](#)); OC Media, Kadırov, teröristlerin ailelerine resmi olarak kolektif yaptırımlarda bulunuyor {Kadyrov officially sanctions collective responsibility for families of terrorists}, 20 Nisan 2017 ([url](#)).

⁽²⁵⁸⁾ Kavkazkij Uzel, İnsan hakları savunucusu, Kadırov'un Çeçen diasporalar üzerindeki etkisinin güçlendiğini belirtti {Правозащитники констатировали усиление влияния Кадырова на чеченские диаспоры [Human rights activists noted the strengthening of Kadyrov's influence on the Chechen diasporas]}, 27 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽²⁵⁹⁾ Meduza, Akrabalık suçu {Guilty by blood}, 31 Ekim 2017 ([url](#)).

6.2 Çeçenistan kolluk kuvvetlerinin Rusya Federasyonu'nun diğer bölgelerine erişimi

6.2.1 Federal yargı yetkisinin ihlali ve Çeçen kolluk kuvvetlerinin (Kadirovtsi) dokunulmazlığı

Ramazan Kadirov, Rusya Federasyonu'nda 'Kadirovtsi' diye adlandırılan güvenlik güçlerinin tam kontrolüne sahip olan tek bölgesel liderdir. Kadirovtsi, Ramazan Kadirov'un babası Ahmet Kadirov için hizmet veren kişisel güven servisi iken, özel ordu işlevi gören kuvvetli bir paramiliter güç haline gelmiştir. Kadirovtsi, 2004 yılında meşruluk kazanarak İçişleri Bakanlığına bağlı bir birim haline gelmiştir ⁽²⁶⁰⁾. Kadirovtsi, 'Kadirov ailesine ait savaş zamanı milis kuvvetlerinin ve diğer eski isyancı mücahitlerin' yanı sıra, hem polis hem de özel kuvvetler birimlerinden oluşmaktadır. 5.000 ila 20.000 kişiden oluştuğu tahmin edilen Kadirovtsi, doğrudan İçişleri Bakanlığı'na (ve dolayısıyla Kadirov'a) rapor vermektedir. Telegraph'ta yayınlanan bir habere göre; Kadirovtsi'ye, Ramazan Kadirov ile 'kan bağı olan, dost olan ve cephede birlikte savaşan' kişiler önderlik etmektedir ⁽²⁶¹⁾.

Kaynaklar, Çeçenistan'da hukukun üstünlüğü ilkesinin uygulanması konusunda sorunlar yaşandığından bahsetmektedir. Kadirovtsi, Çeçenistan'daki ayrılıkçı hareketin zaman içerisinde dönüştüğü İslamcı isyana karşı etkili olmuştur ⁽²⁶²⁾: Kafkasya Emirliği adıyla bilinen yerel isyancı grubun kökünün kazınmasına ramak kalmıştır; bölgede yaşanan terör saldırılarının sayısında önemli bir azalma olmuş ⁽²⁶³⁾ ve 2017 yılında zayıf sayısı 16'ya düşmüştür (14 kolluk kuvvetleri/güvenlik güçleri çalışanı ve 2 sivil) ⁽²⁶⁴⁾. İnsan hakları örgütleri; zorla ortadan kaybolma, işkence, yargısız infaz ve İslamcı isyancıların akrabalarının toplu olarak cezalandırılması olayları için Çeçen güvenlik güçlerini suçlamıştır ⁽²⁶⁵⁾. İddialara göre; hedefler arasında silahlı direnişçiler ve işbirlikçiler, 'yerel muhalifler, bağımsız gazeteciler, Selefi Müslümanlar, uyuşturucu kullananlar ve Çeçen yönetiminin "istemediğini" düşündüğü diğer kişiler yer almaktadır' ⁽²⁶⁶⁾. Çok sayıda siyasi rakibin, insan hakları savunucusunun ve gazetecinin cinayeti, doğrudan veya dolaylı olarak Kadirov'a ait güvenlik güçleri ile bağdaştırılmaktadır ⁽²⁶⁷⁾.

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, 2013 yılında, Çeçenistan'da güvenlik görevlilerinin ve diğer yetkililerinin dokunulmazlık probleminin 'vahim' durumda olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur ⁽²⁶⁸⁾. Öte yandan; Çeçen kolluk kuvvetleri tarafından işlenen suçlar için açılan soruşturmalar, Moskova'da bile zorlayıcıdır ⁽²⁶⁹⁾. Carnegie Moscow Centre'a göre; Kadirov, 'kendinin ve diğer tüm Çeçenlerin, ülke dışı dokunulmazlık hakkına sahip olduğuna; dolayısıyla Rus kanunlarını ihlal etmek istediklerinde, Rus kanunlarının ihlali nedeniyle ya cezalandırılacaklarına ya da cezadan muaf tutulacaklarına' inanmaktadır. Bu şekilde Kadirov,

⁽²⁶⁰⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 4, 29; The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramazan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#))

⁽²⁶¹⁾ The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramazan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽²⁶²⁾ The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramazan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽²⁶³⁾ The Interpreter, Kadirov, Uyuşturucu Bağımlılarının İdam Edilmesi Çağrısında Bulunarak Yeni Bir Skandala İmza Atarken Kadirov'a Suikast Girişiminde Bulunulduğu Ortaya Çıktı {Assassination Attempt on Kadyrov Revealed As He Sparks New Scandal with Call to Execute Drug Addicts}, 3 Ekim 2016 ([url](#)).

⁽²⁶⁴⁾ Caucasian Knot, İnfografik. Caucasian Knot verileri doğrultusunda Kuzey Kafkasya'daki mağdurlara ilişkin 2017 istatistikleri {Infographics. Statistics of victims in Northern Caucasus for 2017 under the data of the Caucasian Knot}, 29 Ocak ([url](#)).

⁽²⁶⁵⁾ The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramazan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽²⁶⁶⁾ İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW}, Rusya: Çeçenistan'da Gey Karşısı Baskıcı Politikalar {Russia: Anti-Gay Purge in Chechnya}, 26 Mayıs 2017 ([url](#)).

⁽²⁶⁷⁾ The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramazan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

⁽²⁶⁸⁾ Avrupa Konseyi {Council of Europe}, Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi (CPT) tarafından 27 Nisan-6 Mayıs 2011 tarihleri arasında Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesine yapılan ziyareti konu alan ve Rusya Hükümeti'ne teslim edilen Rapor {Report to the Russian Government on the visit to the North Caucasian region of the Russian Federation carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 Nisan to 6 May 2011}, 24 Ocak 2013 ([url](#)).

⁽²⁶⁹⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 30.

bu bağımsızlıktan 'memnun olmayan' özel hizmetler dâhil, Rus makamların yargı yetkisinden kendini muaf tutmaktadır⁽²⁷⁰⁾. Prag'daki Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde uzman araştırmacı olarak çalışan ve bu enstitüye bağlı Avrupa Güvenlik Araştırmaları Merkezine başkanlık eden Dr. Mark Galeotti, Al Jazeera'da yayınlanan bir haberde bu durumu teyit etmiştir: '(...) Kadirov, güvenlik sisteminde yer alan çoğu yönetici dâhil olmak üzere, kalburüstü sınıf içerisindeki birçok kişi tarafından hakir görülmekte ve güvenilmez biri olarak nitelendirilmektedir (...)'⁽²⁷¹⁾. The Telegraph'ta yer alan bir haberde, Moskova Ekonomi Yüksek Okulu'nda Rusya bölgesi politikaları alanında uzman olan Nikolai Petrov'un şu ifadelerine yer verilmiştir: 'Kadirov'un tek seferde 1.000 ila 2.000 silahlı erkeği Moskova'ya göreve çağırabileceğine ve 20.000 silahlı kişiyi daha kolaylıkla seferber edebileceğine inanılmaktadır'⁽²⁷²⁾. Başka bir kaynağın tahminine göre; yüzlerce Çeçen güvenlik görevlisi, hâlihazırda Moskova'dadır, burada 'işletmelere "vergi" uygulamakta ve diğer yasadışı faaliyetlerde bulunmaktadır.' İddialara göre; yerel Rus polisi, Çeçen mevkidaşları yargı yetkisi dışında tutuklamalar yaparken duruma müdahale edememektedir. Ayrıca, Kadirov'un yakın çevre üyelerini ilgilendiren ciddi suçların federal yetkililer tarafından soruşturulması engellenmiştir⁽²⁷³⁾.

Boris Nemtsov cinayetinin ardından Nemtsov'un bir iş arkadaşı, Kadirov'un Nemtsov'u ortadan kaldırmak istediğine inandığını alenen açıklamıştır⁽²⁷⁴⁾. Uluslararası Kriz Grubu'na göre; bazı federal güvenlik görevlileri, 27 Şubat 2015 tarihinde Kremlin yakınlarında işlenen Boris Nemtsov cinayetinin arkasında kimin olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Bunun sonucunda, 'güvenlik yapısı içerisinde Ramazan Kadirov'a karşı beslenen husumetin yanı sıra güvenlik görevlilerinin Çeçenistan konusunda Kremlin ile aynı fikirde olmadığı' ortaya çıkmıştır. Öte yandan; cinayet soruşturması, suçun faillerinin tespiti ile sınırlı kalmıştır: Cinayetle suçlanan beş etnik Çeçen, gözaltına alınmıştır⁽²⁷⁵⁾. Bir görgü tanığı ve şüpheli, köyünün tüm girişlerini tutan silahlı adamlar sayesinde kaçmayı başarmıştır⁽²⁷⁶⁾. Carnegie Moscow Centre'a göre; 'Nemtsov cinayeti için düzenlenen kumpas, Kadirov'un Çeçenistan sınırlarını aşan, federal düzeyde bir siyasetçi olduğu gerçeğinin altını bir kez daha çizmiştir'⁽²⁷⁷⁾.

Nisan 2015 tarihinde Stavropol polisi ve Çeçenistanlı olmayan diğer kolluk kuvveti yetkilileri, Grozni'de düzenlenen bir operasyon sırasında, düzenleyecekleri faaliyetler konusunda Çeçen yetkililer ile koordinasyon kurmadan bir şüpheliyi öldürmüştür. Bunun üzerine, Kadirov, Çeçenistan polisine, Çeçenistan'da yetkisiz faaliyet gösteren meslektaşlarını vurma talimatı vermiştir⁽²⁷⁸⁾ Daha sonra Kadirov, 'duygusal' konuştuğunu ifade etmiştir⁽²⁷⁹⁾.

Kadirov, federal yetkililer tarafından aranan kişilerle bir arada görünmek konusunda herhangi bir çekinceye sahip değildir. Noveya Gazeta'ya ait bir habere göre; Ramazan Kadirov, Vkontakte adlı sosyal ağda yer alan sayfasında, eski danışmanı Shaa Turlaev ile yaptığı görüşmelere ait video kaydını paylaşmıştır. Turlaev, kiralık katil olaylarına karıştığı şüphesiyle federal ve uluslararası düzeyde arananlar listesinde yer almaktadır⁽²⁸⁰⁾.

The Telegraph'ın vardığı sonuca göre, 'FSB ve diğer kuruluşların niyeti Sayın Kadirov'u

(270) The Carnegie Moscow Centre, Çeçenlerin Bağlantısı Ramazan Kadirov'a Ulaşacak mı? {Will the Chechen Connection Lead to Ramzan Kadyrov?}, 17 Mart 2015 ([url](#)).

(271) Galeotti, M., Çeçenistan Devlet Başkanı Kadirov gerçekten görevi bırakma 'hayali' kuruyor mu? {Chechnya's Kadyrov really 'dreaming' of quitting?}, Al Jazeera, 28 Kasım 2017 ([url](#)).

(272) The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramzan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

(273) Sokirianskaia, E., Çeçenistan Rusya'yı Ele Mi Geçiriyor? {Is Chechnya taking over Russia?}, The New York Times, 17 August 2017 ([url](#)).

(274) Gazeta.ru, Emri kimin verdiği tahmin ediyorum {«Я догадываюсь, кто заказчик» ["I guess who ordered it"]}, 10 Mart 2015 ([url](#)); The Guardian, Muhafifler: Çeçen Lider Kadirov 'tüm Rusya'yı tehdit ediyor' {Chechen leader Kadyrov 'threatens whole of Russia', opposition says}, 23 Şubat 2016 ([url](#)).

(275) Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 29-31.

(276) Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 29-31.[url](#)

(277) The Carnegie Moscow Centre, Çeçenlerin Bağlantısı Ramazan Kadirov'a Ulaşacak mı? {Will the Chechen Connection Lead to Ramzan Kadyrov?}, 17 Mart 2015 ([url](#)).

(278) Gazeta.ru, Kadirov ateş ederek öldürmeye izin verdi {Кадиров разрешил огонь на поражение [Kadyrov allowed shot to kill]}, 23 Nisan 2015 ([url](#)).

(279) The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramzan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

(280) News.ru, "Novaya Gazeta": Kadirov, İçişleri Bakanlığı tarafından aranan İçişleri Bakanlığı eski danışmanı Turlaev ile bir videosunu paylaştı {«Новая газета»: Кадиров опубликовал видео с разыскиваемым МВД бывшим советником Турлаевым ["Novaya Gazeta": Kadyrov published a video with the former Interior Minister's adviser Turlaev, wanted by the Ministry of Internal Affairs]}, 25 Mart 2018 ([url](#)).

devirmek işe, başarısız olmuşa benziyorlar' (281). Uluslararası Kriz Grubu'nun yer verdiği isimsiz bir kaynak; Çeçen kolluk kuvvetlerinin ve yönetimin sahip olduğu dokunulmazlık nedeniyle yasal çözüm aramanın faydasız olacağı; çünkü federal yetkililerin, Kadirov'un kolluk kuvvetleri tarafından Rusya'da ve diğer ülkelerde işlediği tüm suçların üstünü örttüğü endişesini dile getirmiştir (282).

6.2.2 Aranan kişilerin takibi ve Rusya'nın diğer idari kuruluşlarından Çeçen Cumhuriyeti'ne transfer edilmesi

Takip

DIS'nin danıştığı bir insan hakları savunucusuna göre; ' Çeçenistan halkı genelde Rusya Federasyonu'nun herhangi bir bölgesine rahatlıkla taşınıp ikamet edebilmektedir' (283).

Çeçen yetkililerce aranan bir kişinin takip edildiği birçok örnekle karşılaşmak mümkündür. Örneğin; bir kimse işe girmek, eğitim görmek veya doktora gitmek istediğinde, ikamet kaydını göstermek zorundadır. Yeni adres Çeçenistan yetkililerine gönderileceği için, kişi, ikamet kaydından sonra Çeçenistan yetkilileri tarafından bulunabilmektedir (284). Vatandaşlık Destek Komitesi'nde görevli Svetlana Gannushkina'ya bunun pratikte nasıl işlediği sorulduğunda; Gannushkina, bir kimse yeni bir adrese kaydolduğunda bilgilerin eski adresinin kayıtlı olduğu yere otomatik olarak gönderildiği yanıtını vermiştir. Kişiyi takip edenler (Çeçenistan yetkilileri veya polis merkezinde tanıdığı olan bireyler) bu bilgilere 'kolaylıkla erişebilmektedir' (285). DIS tarafından toplanan ve bir batı ülkesi büyükelçiliğinden edinilen bilgilere göre; 'toplanan bu bilgilerin (bu örnekte Çeçenistan yetkilileri tarafından) gerçekten aktif olarak kullanılıp kullanılmayacağı, başka bir konudur. Bu, kişinin Çeçenistan yetkilileri için ne kadar önemli olduğuna bağlıdır. Kişi önemli biri değilse hiçbir şey olmayabilir' (286).

DIS raporuna göre; bir diğer takip edilme ihtimali, federal düzeyde arananlar listesinde yer alan kişinin trende seyahat etmesi durumunda ortaya çıkmaktadır:

'Bilet alırken, tüm trenler ve tüm seyahat sınıfları için kişinin yerli pasaport ibraz etmesi gerekmektedir. Ancak Rusya'daki yetkililer arasında kaliteli bilgi alışverişi yapılmamaktadır. Dolayısıyla, yerli pasaport ve isim kaydedilse bile, yetkililer tarafından aranan kişilerin tren bileti alırken fark edilmemesi olasıdır. Ayrıca, Rusya'da ilgili makamların konu hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmediği ve bilgilendirilmeleri durumunda söz konusu makamların harekete geçip geçmediği, duruma göre "değişkenlik" göstermektedir. Bu aynı zamanda hangi yetkilinin bireyin aranma sürecini başlattığına ve aramanın federal düzeyde mi yoksa bölgesel düzeyde mi olduğuna bağlıdır. Federal düzeyde aranan bir kişi uluslararası havalimanlarını kullanarak Rusya'dan ayrılmak isterse, bu bilginin FSB'ye ulaştırılması ve FSB'nin harekete geçmesi muhtemeldir. Sınır polisi FSB'ye bağlıyken, diğer polisler İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır' (287).

Ceza Kanununun 208. Maddesi uyarınca (*yasadışı silahlı örgüt kurma veya yasadışı silahlı örgüte üye olma*) hapis cezası çektikten sonra bazı Çeçenler, Çeçenistan'a dönmeye cesaret edememiş, dolayısıyla Rusya'nın diğer bölgelerine yerleşmiştir. Bununla birlikte; Memorial ve

(281) The Telegraph, Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramzan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}, 24 Şubat 2016 ([url](#)).

(282) Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke {Chechnya: The Inner Abroad}, 30 Haziran 2015 ([url](#)), s. 32-34.

(283) Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 71.

(284) Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} ([url](#)), s. 4; Caucasian Knot, Rusya'daki Çeçenler. "Vatandaşlık Destek" Komitesi ve "Memorial" İnsan Hakları Merkezi tarafından hazırlanan rapor {Чеченцы в России. Доклад Комитета «Гражданское содействие» и ПЦ «Мемориал» [Chechens in Russia. Report of the Committee "Civil Assistance" and HRC "Memorial"]}, 22 Ocak 2015 ([url](#)).

(285) Gannushkina, Svetlana, e-posta, 22 Haziran 2018. Svetlana Gannushkina, Vatandaşlık Destek Komitesi Başkanı ve kurucu ortağıdır.

(286) Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 70.

(287) Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 70.

Vatandaşlık Destek Komitesi'nden elde edilen bilgilere göre, Kadirovtsi bu kişileri Rusya'nın herhangi bir yerinde bulabilir. Madde 208 uyarınca suçlu bulunan Çeçenlere karşı ayrımcılık yapılmasına ve söz konusu Çeçenlerin zulüm görmesine katkıda bulunan diğer bir önemli faktör, Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Meşrulaştırılmasına (*Kara Para Aklama - Failin Kabulü*) ve Terörün Finanse Edilmesine İlişkin 7 Ağustos 2001 Tarihli ve 115-FZ Sayılı Kanun'dur. Bu kanun doğrultusunda, (Rosfinmonitoring olarak bilinen) Rusya Federasyonu Federal Mali İzleme Servisi, radikal faaliyetlerde veya terör faaliyetlerinde bulunmaları nedeniyle suçlu bulunan örgütlerin ve bireylerin listesini hazırlayıp bu listeyi düzenli olarak Rossiyskaya Gazeta adlı resmi gazetede yayınlamaktadır. Madde 208 uyarınca hüküm giyen bir kişinin adı, 'Terörist Listesi' adıyla internette yer alan bu listeye eklenecektir. Listeye dâhil edilmek; kişinin kredi kartı başvurusunun reddedilmesi ve hatta ömür boyu terörist olarak damgalanması, özellikle de kişinin toplumda dışlanması ve 'yeni zulümler için uygun bir hedef haline dönüşmesi' gibi birçok anlama gelmektedir' ⁽²⁸⁸⁾.

Transfer

2014 yılında DIS tarafından Rusya Federasyonu'nda yürütülen durum tespit misyonu raporunda atıfta bulunulan bir batı ülkesi büyükelçiliği, aranan Çeçenlerin ülkenin diğer bölgelerinden Çeçenistan'a transferi konusunda şu yorumda bulunmuştur: 'Çeçenistan yetkilileri, Rusya'nın diğer bölgelerindeki kişileri aramak için resmi kanalları kullanamayabilirler (...) Bu tür transferler için resmi prosedürler oldukça uzun zaman almaktadır ve vaka için bir kanıt sunulması gerekmektedir' ⁽²⁸⁹⁾.

DIS'nin danıştığı kaynaklar ya Rusya'nın diğer bölgelerindeki Çeçen isyancıların destekçisi veya akrabası olduğundan şüphelenilen kişilerin adli transfer süreci konusunda bilgi sahibi değildir ya da yalnızca 2008-2011 dönemine ait daha eski vakalar için transfer yapmıştır ⁽²⁹⁰⁾.

Uluslararası Kriz Grubu Moskova analiz uzmanı, DIS'ye, 'Çeçenistan yetkililerinin [Rusya'nın] diğer bölgeler[in]de bireyleri gözaltına aldığını, bazen yerel kolluk kuvvetlerinin Çeçenistan yetkililerine yardımcı olduğunu' söylemiştir. Çeçenistan İçişleri Bakanlığı radikalizm ile mücadele departmanı, hâlihazırda Kadirov'un adamlarının kontrolündedir. Bu departman, ülkenin tamamında faaliyet gösterebilir' ⁽²⁹¹⁾.

Haziran 2017'de yayınlanan bir makalede Özgür Avrupa Radyosu (RFE/RL), Çeçenistan'a transfer edilmek üzere Çeçen kolluk kuvvetleri tarafından Bryansk'ta yakalanmak üzere olan bir Çeçen yerlisinin durumuna dikkat çekmiştir. RFE/RL'ye göre; 'Amriyev'in Çeçenistan'a götürülme çabası, Kremlin tarafından desteklenen Çeçen lider Ramazan Kadirov'a ait güvenlik güçlerinin yetki gücü hakkında sorular sorulmasına yol açmıştır. Geçmişte Moskova'da ve Çeçenistan'dan uzaktaki diğer bölgelerde birçok kez operasyon düzenleyen Kadirov'a ait güvenlik güçleri, endişeye yol açmıştır' ⁽²⁹²⁾.

Amriyev, 4 Haziran 2017 tarihinde Moskova treninde seyahat ederken gözaltına alınmıştır. Amriyev'in avukatına göre; Amriyev, 6 Haziran tarihinde polis tarafından resmi olarak serbest bırakıldıktan sonra, ulaşım savcılığına götürülmüştür. Burada, Çeçenistan kolluk kuvveti görevlileri Amriyev'in kendilerine teslim edilmesini beklemiştir. Amriyev yurtdışına kaçmayı başarsa da, vizesini yenilemek için Rusya'ya döndükten sonra yetkililer tarafından ele geçirilmiştir ⁽²⁹³⁾.

7. Geri dönen Çeçenlerin karşılanması

⁽²⁸⁸⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014}, ([url](#)), s. 7; Caucasian Knot, Rusya'daki Çeçenler. "Vatandaşlık Destek" Komitesi ve "Memorial" İnsan Hakları Merkezi tarafından hazırlanan rapor {Чеченцы в России. Доклад Комитета «Гражданское содействие» и ПЦ «Мемориал» [Chechens in Russia. Report of the Committee "Civil Assistance" and HRC "Memorial"]}, 22 Ocak 2015 ([url](#)) .

⁽²⁸⁹⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 181.

⁽²⁹⁰⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 68-69.

⁽²⁹¹⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 69.

⁽²⁹²⁾ Özgür Avrupa Radyosu {RFE/RL}, Aktivistler: İşkence Gördüğünü İddia Eden Bir Çeçen, Gronzi'ye Transfer Edilmekten Kıl Payı Kurtuldu {Activists: Chechen Man Who Claimed Torture Narrowly Escapes Transfer To Grozny}, 6 Haziran 2017 ([url](#)).

⁽²⁹³⁾ Özgür Avrupa Radyosu {RFE/RL}, Aktivistler: İşkence Gördüğünü İddia Eden Bir Çeçen, Gronzi'ye Transfer Edilmekten Kıl Payı Kurtuldu {Activists: Chechen Man Who Claimed Torture Narrowly Escapes Transfer To Grozny}, 6 Haziran 2017 ([url](#)).

Rus yetkililere göre; 2016 yılında 150.000 Rus, yurtdışından Rusya Federasyonu'na dönüş yapmıştır ⁽²⁹⁴⁾. 2017 yılında Rusya Federasyonu'na geri dönen Çeçenlerin veya Kuzey Kafkasyalıların sayısı bilinmemektedir.

7.1 Yasal konular

Rus hukuk sistemi, bireylere, göç ve ülkeye dönüş hakkı dâhil olmak üzere hareket serbesti hakkı tanımaktadır ⁽²⁹⁵⁾. BAMF/IOM (Uluslararası Göç Örgütü) Ülke Bilgi Notuna göre; ülkesine geri dönen kişiler için özel programlar veya yardımlar bulunmamaktadır. Bu kişilere, özel veya hassas durumdaki kişi muamelesi yapılmamaktadır. Ülkesine geri dönen kişiler, Rus vatandaşı gibi sosyal yardımlara ve ücretsiz sağlık sistemine erişebilmekte ve gerekli belge başvurusunun yanı sıra Rus yetkililer tarafından kayıt altına alınmak için başvuruda bulunabilmektedir. Bazı belgelere veya kamu hizmetlerine, Rusya Federasyonu'nun Gosuslugi adlı Kamu Hizmetleri Portalı vasıtasıyla çevrimiçi olarak ya da MFC'lere şahsen başvurmak suretiyle erişilebilmektedir ⁽²⁹⁶⁾.

Seyahat belgeleri gibi kişinin kimliğinin tespit edilebileceği belgelerin kaybedilmesi durumunda, Rusya'nın yurtdışı temsilcilikleri geçici olarak tek yönlü seyahat belgesi çıkartabilmektedir. Bu belgenin adı, Rusya Federasyonu'na Geri Dönüş Belgesi'dir ⁽²⁹⁷⁾.

Rus yetkililer, yurtdışındaki Rus vatandaşlarını hedef alan, Yurtdışında Yaşayan Rus Vatandaşlarının Rusya Federasyonu'na Gönüllü Olarak Yerleşmesinin Teşvikine İlişkin Devlet Programı çerçevesinde birtakım temel yardımlar sunmuştur ⁽²⁹⁸⁾. Ancak bu program kapsamında, esasen Rus vatandaşlarına ve eski Sovyet Cumhuriyeti soyundan gelen kimselere yardım sağlanmaktadır ⁽²⁹⁹⁾.

7.2 Yetkililerin ülkesine geri dönen kişilere karşı muamelesi

Almanya Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve ACCORD tarafından alıntılanan bir rapora göre; Rus yetkililerinin, yurtdışından dönen veya iltica talebinde bulunan Rus vatandaşlarını sistematik olarak hedef aldığını gösteren herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Öte yandan; belirli toplumsal gruplar ve yüksek profile sahip sığınmacılar, yetkililer tarafından hedef alınmış ve izlenmiştir. Çeçenler genellikle hedef alınmamıştır; ancak direnişçi olduğundan şüphelenilen kişilerin geri döndükten sonra baskı ile karşılaşması muhtemeldir ⁽³⁰⁰⁾. DIS tarafından 2014 yılında aktarılan bilgilere göre; IOM Moskova, gönüllü geri dönüşlerde, Çeçenistan'a geri dönen kişilerin yerel makamlarla bir sorun veya uyuşmazlık yaşadığına dair herhangi bir rapor almamıştır ⁽³⁰¹⁾. Öte yandan; bazı kaynaklar, gönüllü olarak

⁽²⁹⁴⁾ Izvestiya, Avrupa'da hayal kırıklığına uğrayan Ruslar ülkelerine geri döndü {Россияне разочаровались в Европе и возвращаются домой [Russians disappointed in Europe returned home]}, 9 Mart 2017 ([url](#)).

⁽²⁹⁵⁾ ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), 2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}, 20 Nisan 2018 ([url](#)), s. 36; ACCORD – Avusturya Menşe Ülke ve İltica Araştırma ve Belgelendirme Merkezi, Rusya Federasyonu'na İlişkin Sorgulama Yanıtı: İltica Talebine Olumsuz Yanıt Aldıktan Sonra Ülkesine Geri Dönen Kişilerin Durumu {ACCORD – Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation, Query response on the Russian Federation: Situation of people who have returned after a negative asylum decision}, 31 Mayıs 2016 ([url](#)).

⁽²⁹⁶⁾ BAMF, IOM, Zirf, Rusya Federasyonu Ülke Bilgi Raporu {Country Fact Sheet Russian Federation}, 2017 ([url](#)), s. 2, 6; Çok Fonksiyonlu Merkezler {Multifunctional Centres}, tarihsiz. ([url](#)); Gosuslugi, tarihsiz. ([url](#)).

⁽²⁹⁷⁾ Rusya Federasyonu Washington DC Büyükelçiliği {Embassy of the Russian Federation - Washington DC}, Rusya Federasyonu'na Geri Dönüş Belgesi {Свидетельство на возвращение в Россию [Certificate for return to the Russian Federation]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽²⁹⁸⁾ Rusya Federasyonu Hükümeti {Government of the Russian Federation}, Yurtdışında Yaşayan Rus Vatandaşlarının Rusya Federasyonu'na Gönüllü Olarak Yerleşmesinin Teşvikine İlişkin Devlet Programı {Государственная программа по оказанию содействия добровольному переселению в Российскую Федерацию соотечественников, проживающих за рубежом [The State Program for the Promotion of Voluntary Resettlement to the Russian Federation of Compatriots Living Abroad]}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽²⁹⁹⁾ Karelia Officialnaya, Karelya 2018 yılında en az 300 vatandaşı Karelya'ya çekmeyi hedefliyor {В 2018 году Карелия планирует принять не менее 300 соотечественников (In 2018, Karelia plans to take at least 300 compatriots)}, 22 Mart 2018 ([url](#)); PA Resettlement, Rus Vatandaşlarının Rusya Federasyonu'na Yerleşmesine İlişkin Devlet Programına Katılmaya kimler elverişli? {Who is eligible to become a participant of the State Program of Resettlement of Compatriots to the Russian Federation?}, tarihsiz. ([url](#)).

⁽³⁰⁰⁾ ACCORD – Avusturya Menşe Ülke ve İltica Araştırma ve Belgelendirme Merkezi, Rusya Federasyonu'na İlişkin Sorgulama Yanıtı {ACCORD, Query response on the Russian Federation}, 31 Mayıs 2016 ([url](#)); Caucasus Knot, Avrupa'ya nasıl gidilir ve "firari" statüsü nasıl alınır {How to go to Europe and receive an "escapee" status there}, 6 Nisan 2016 ([url](#)); Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 64; RFI, Artık sığınacak bir yer yok: Fransa, Çeçenleri sınır dışı etmeye başladı {Больше не убежище: как Франция начала высылать чеченцев [No more shelter: how France began to expel the Chechens]}, 2 Mart 2018 ([url](#)).

⁽³⁰¹⁾ Danimarka Göç Servisi {DIS}, Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin Durumu {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation}, Ocak 2015 ([url](#)), s. 64.

ve istek dışı geri dönenler arasında fark olsa da, ülkesine geri dönen Çeçenlerin karşılaşılabilecekleri güçlüklerden bahsetmektedir. Ülkesine gönüllü olarak geri dönenler, genelde herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır ⁽³⁰²⁾. Almanya-Kafkasya Topluluğu Başkanı Ekkehard Maass, Almanya'daki Çeçenlerin en büyük korkusunun, yetkililer tarafından işkence ve kötü muamele görebilecekleri Rusya'ya geri gönderilmek olduğunu ifade etmiştir ⁽³⁰³⁾. Kadınların yeniden eğitildiği vakalar, buna örnektir ⁽³⁰⁴⁾.

Geri dönen erkeklerin resmi sayısı bilinmese de eski İslam Devleti mücahitleri yetkililerce izlenmektedir ⁽³⁰⁵⁾. Memorial'ın 2016 tarihli raporuna göre:

'Genel anlamda, küçük çaptaki "geri dönen" akını, Rus güvenlik servisleri tarafından iyi ve makul düzeyde izlenmektedir. Radikal Müslümanlarla omuz omuza mücadele etmek için seyahat ettikleri gerekçesiyle cezai soruşturma açılan Rus vatandaşlarının sayısı belirsizdir. Bu sayı, alıntı yapılan yetkiliye bağlı olarak 477 ila 800 arasında değişiklik göstermektedir.' ⁽³⁰⁶⁾

Komşu cumhuriyet Dağıstan ile Rusya'nın benimsediği katı politikanın aksine; Çeçenistan hükümeti ve yerel aktivistler, Suriye'den dönen çocukları ve kadınları ve -sınırlı düzeyde olsa da- mücahitleri rehabilite etmek üzere bazı girişimlerde bulunmuştur ⁽³⁰⁷⁾. Ancak Çeçenistan yetkililerinin, süreci, kendilerini barış yanlısı olarak sergilemek üzere kullandığı ⁽³⁰⁸⁾ ve İslam Devleti hakkında istihbarat topladığı ⁽³⁰⁹⁾ söylenmektedir. Şubat 2018 itibarıyla Rusya'ya geri dönen çocukların ve kadınların sayısı 97'dir ⁽³¹⁰⁾.

Yetkililer, bu kişilerin geri dönmesi konusunda genellikle birçok teknik ve yasal güçlüklerle karşılaşmıştır. Suriye veya Irak'ta doğan çocukların kimliklerinin doğrulanması konusu, bu sorunlar arasında yer almaktadır ⁽³¹¹⁾. Uluslararası Kriz Grubu tarafından yapılan bir analize göre; Çeçenistan yetkilileri, Suriye'den geri dönen kişileri, akrabalarını ve hatta arkadaşlarını hedef alabildiği için; rehabilitasyon ve geri dönüş süreci, Suriye'den geri dönenler için risk teşkil etmektedir. Bununla birlikte; Suriye'den dönen kadınlara daha bireysel yaklaşımlar sunmak amacıyla yerel makamların sunduğu geçici destek ile Gronzi'de bir rehabilitasyon merkezi kurulması beklenmektedir ⁽³¹²⁾. Bununla birlikte; Suriye'den geri dönen kadınlara, suç işlemiş olmaları durumunda mahkeme huzuruna çıkacaklarını söz verdikleri bir belge imzalatıldığı ileri sürülmüştür. Kolluk kuvvetleri, geri dönen kişilerin akrabaları ve arkadaşları ile, geri dönen kişilerin döndüklerinde herhangi bir suçlama ile karşılaşmayacağına dair gayriresmî anlaşmalar yapmıştır; ancak yapılan gayriresmî anlaşmalara rağmen, geri

⁽³⁰²⁾ AA (Auswärtiges Amt), Bericht über die asyl- und abschiebungsrelevante Lage in der Russischen Föderation, 5 Ocak 2016, alıntı: BVwG, Entscheidungstext W215 1402384-5/12E, 7 Nisan 2016 ([url](#)).

⁽³⁰³⁾ Meduza, 'Onları hizaya getireceğiz' Berlin'de ismi bilinmeyen bir çete 'yanlış yolu seçtikleri' gerekçesiyle Çeçen mültecilere korku salıyor {'We will set them straight' In Berlin, an anonymous gang is terrorizing Chechen refugees for 'choosing the wrong path'}, 25 Mayıs 2017 ([url](#)).

⁽³⁰⁴⁾ Caucasian Knot, Kafkasyalılar, Avrupa'daki Çeçen genç kızların "yeniden eğitilmesi"ni geleneklere aykırı olarak değerlendirmekteydi [Кавказоведы назвали нетрадиционным "перевоспитание" европейских чеченок [Caucasians called non-traditional "re-education" of European Chechens]], 30 Ocak 2018 ([url](#)).

⁽³⁰⁵⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, IŞİD'den Ayrılanlar Beraberinde Hem Umut hem de Korku Getirdi {ISIS Returnees Bring Both Hope and Fear to Chechnya}, 26 Mart 2018 ([url](#)).

⁽³⁰⁶⁾ Memorial İnsan Hakları Merkezi {Memorial Human Rights Center}, Kuzey Kafkasya'da Terörle Mücadele: İnsan Hakları Bağlamı. 2014 - 2016 Yılı'nın İlk Yarısı {Counter-terrorism in the North Caucasus: A Human Rights Perspective. 2014 – first half of 2016}, 2016 ([url](#)), s. 15.

⁽³⁰⁷⁾ Meduza, IŞİD topraklarından ülkesine geri dönen bir anne, Dağıstan mahkemesi tarafından sekiz yıl hapis cezasına çarptırıldı {A mother repatriated from ISIS territory is sentenced to eight years in prison by a Dagestani court}, 15 Şubat 2018 ([url](#)); Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, İslam Devleti'ne Son Verilmesi: Kuzey Kafkasya'da Geri Dönen Kadınlar ve Çocuklar ile Başa Çıkma {Ending Islamic State: Dealing With Women and Children Returnees in the North Caucasus}, 26 Şubat 2018 ([url](#)); Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group (The)}, IŞİD'den Ayrılanlar Beraberinde Hem Umut hem de Korku Getirdi {ISIS Returnees Bring Both Hope and Fear to Chechnya}, 26 Mart 2018 ([url](#)).

⁽³⁰⁸⁾ Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, İslam Devleti'ne Son Verilmesi: Kuzey Kafkasya'da Geri Dönen Kadınlar ve Çocuklar ile Başa Çıkma {Ending Islamic State: Dealing With Women and Children Returnees in the North Caucasus}, 26 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽³⁰⁹⁾ Aliyev, H., IŞİD Mücahitlerinin Aileleri Kuzey Kafkasya'ya Dönüyor {Families of ISIS Fighters Return to North Caucasus}, Orta Asya-Kafkasya Analiz Uzmanı {The Central Asia-Caucasus Analyst}, 23 Mayıs 2018 ([url](#)).

⁽³¹⁰⁾ The New York Times, IŞİD Tarafından Yetiştirilip Çeçenistan'a Dönen 'Bu Çocuklar Korkunç Şeylere Tanık Oldu' {Raised by ISIS, Returned to Chechnya: 'These Children Saw Terrible Things'}, 24 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽³¹¹⁾ Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)}, İslam Devleti'ne Son Verilmesi: Kuzey Kafkasya'da Geri Dönen Kadınlar ve Çocuklar ile Başa Çıkma {Ending Islamic State: Dealing With Women and Children Returnees in the North Caucasus}, 26 Şubat 2018 ([url](#)).

⁽³¹²⁾ Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group}, IŞİD'den Ayrılanlar Beraberinde Hem Umut hem de Korku Getirdi {ISIS Returnees Bring Both Hope and Fear to Chechnya}, 26 Mart 2018 ([url](#)).

dönelere kovuşturma açıldığı vakalar ile karşılaşılmıştır ⁽³¹³⁾.

2015 yılından bu yana, Avrupa'dan Rusya Federasyonu'na döndükten sonra ortadan kaybolan ya da kötü muameleye maruz kalan veya geri döndükten sonra risk altında olacağı düşünülen geri dönelere ilişkin çok sayıda sansasyonel olay meydana gelmiştir ⁽³¹⁴⁾. Ayrıca bkz. [Bölüm 6.2.2](#). Almanya Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ve kamu ile paylaşılmayan bir rapora göre; Avusturya Federal İdare Mahkemesi tarafından verilen bir mahkeme kararında, suçla mücadele istatistiklerini iyileştirmek amacıyla yetkililerin sahte ceza usullerinde geri dönen Çeçenleri hedef alabileceği ya da geri dönen kişilerin militan faaliyetlerine katılmış olduğundan şüphelenilebileceği belirtilmiştir ⁽³¹⁵⁾.

⁽³¹³⁾ BBC Rusya, Suriye'den kurtarılan ve sekiz yıl hapis cezası alan Dağıstanlı kadının cezası ertelendi {Спасенную из Сирии уроженку Дагестана осудили на восемь лет с отсрочкой [Woman from Dagestan saved from Syria was given 8-year suspension sentence]}, 15 Şubat 2018 ([url](#)); Caucasus Knot, Suriye'den dönen yedi Çeçen kadın, cezai yükümlülükten muaf tutuldu {Seven Chechen women from Syria released from criminal liability}, 24 Ekim 2017 ([url](#)).

⁽³¹⁴⁾ RFI, Artık sığınacak bir yer yok: Fransa, Çeçenleri sınır dışı etmeye başladı {Больше не убежище: как Франция начала выселять чеченцев [No more shelter: how France began to expel the Chechens]}, 2 Mart 2018 ([url](#)); Caucasus Knot, İnsan hakları savunucuları Moskova'da bir Çeçen yerlisinin ortadan kaybolduğunu bildirdi {Rights defenders report disappearance of Chechen native in Moscow}, 22 Temmuz 2015 ([url](#)); Caucasus Knot, Rusya'ya sınır dışı edilen Çeçenistan yerlilerinin Domodedovo dışına çıkmasına üç gün boyunca izin verilmedi {Natives of Chechnya deported to Russia not let out of Domodedovo for three days}, 1 Mart 2016 ([url](#)); Snob, Kayıp: Ruslar nasıl ortadan kayboluyor ve nereye gidiyor {Пропавшие: как и куда исчезают россияне [Missing: how and where the Russians disappear]}, 20 Temmuz 2016 ([url](#)); ACCORD {Avusturya Menşe Ülke ve İltica Araştırma ve Belgelendirme Merkezi}, Rusya Federasyonu'na ilişkin Sorgulama Yanıtı {Query response on the Russian Federation}, 31 Mayıs 2016 ([url](#)).

⁽³¹⁵⁾ AA (Auswärtiges Amt), Bericht über die asyl- und abschiebungsrelevante Lage in der Russischen Föderation, 5 Ocak 2016, alıntı: BVwG, Entscheidungstext W215 1402384-5/12E, 7 Nisan 2016 ([url](#)).

Kaynakça

Kamuya açık kaynaklar:

ACCORD (Avusturya Menşe Ülke ve İltica Araştırma ve Belgelendirme Merkezi), *Rusya Federasyonu'na İlişkin Sorgulama Yanıtı: İltica Talebine Olumsuz Yanıt Aldıktan Sonra Ülkesine Geri Dönen Kişilerin Durumu* {ACCORD – Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation, *Query response on the Russian Federation: Situation of people who have returned after a negative asylum decision*}, 31 Mayıs 2016

(<https://www.ecoi.net/en/document/1394806.html>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Aliyev, H., *İŞİD Mücahitlerinin Aileleri Kuzey Kafkasya'ya Dönüyor* {*Families of ISIS Fighters Return to North Caucasus*}, Orta Asya-Kafkasya Analiz Uzmanı {*The Central Asia-Caucasus Analyst*}, 23 Mayıs 2018

(<https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13519-families-of-isis-fighters-return-to-north-caucasus.html>), erişim tarihi: 31 Mayıs 2018.

Uluslararası Af Örgütü {Amnesty International}, *Uluslararası Af Örgütü Raporu 2017/18 Raporu - Dünyada İnsan Haklarının Durumu - Rusya Federasyonu* {*Amnesty International Report 2017/18 - The State of the World's Human Rights - Russian Federation*}, 22 Şubat 2018

(<https://www.ecoi.net/en/document/1425089.html>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

AP, *Tutuklanan Çeçen aktivistin ailesi tutuklamanın ardından baskı altına alındı* {*Family of arrested Chechen activist pressured amid arrest*}, 11 Ocak 2018

(<https://apnews.com/d85a3557ffd440b8ab3f8a8cb2aa5de0>), erişim tarihi: 13 Haziran 2018.

BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge), IOM (Uluslararası Göç Örgütü), *Rusya Federasyonu Ülke Bilgi Raporu* {*Country Fact Sheet Russian Federation*}, 2017

(https://milo.bamf.de/milop/liveliink.exe/18858981/Russland_-_Country_Fact_Sheet_2017%2C_englisch.pdf?func=doc.Fetch&nodeid=18858981), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

base.garant.ru ,

Yerli Pasaport Yönetmelikleri {*Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями)* [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997

(<http://base.garant.ru/11900262/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

273-FZ sayılı Rusya Federasyonu Eğitim Kanunu {*Закон об образовании [Federal law of the Russian federation nr 273-FZ on Education]*}, 29 Aralık 2012

(<http://base.garant.ru/70291362/5633a92d35b966c2ba2f1e859e7bdd69/>), erişim tarihi: 6 Haziran 2018.

"Rusya Federasyonu Vatandaşlarının Hareket Serbestisi, Rusya Federasyonu'nda Kalacak Yer ve Mesken Seçme Hakkına İlişkin" 5242-1 sayılı Rusya Federasyonu Kanunu (Değiştirilmiştir) {*Закон РФ от 25 июня 1993 г. N 5242-1 "О праве граждан Российской Федерации на свободу передвижения, выбор места пребывания и жительства в пределах Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями)* [Law of the Russian Federation nr 5242-1 "On the Right of the Citizens of the Russian Federation to the Freedom of Movement, the Choice of the Place of Stay and Residence within the Russian Federation" (as amended)]}, 25 Haziran 1993

(<http://base.garant.ru/10102748/5ac206a89ea76855804609cd950fcdf7/>), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

Yerli Pasaport Yönetmelikleri {*Постановление Правительства РФ от 8 июля 1997 г. N 828 "Об утверждении Положения о паспорте гражданина Российской Федерации, образца бланка и описания паспорта гражданина Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями)* [Internal Passport Regulations]}, 8 Temmuz 1997

(<http://base.garant.ru/11900262/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

İş Kanunu {Трудовой кодекс [Labour Code]}, 30 Aralık 2001

(<http://base.garant.ru/12125268/8e5cab37391b571c12c39a49736d35f9/>), 23 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu Ceza Kanunu {Уголовный кодекс [Criminal Code of the Russian Federation]}, 21 Aralık 2013 (<http://base.garant.ru/10108000/4968afd4d23522656a5d7ab009c5ec5e/>), erişim tarihi: 18 Nisan 2018.

"Nüfus kayıt işlemlerine ilişkin" 143-FZ sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон N 143-ФЗ "Об актах гражданского состояния" (с изменениями и дополнениями) [Federal law of the Russian Federation nr 143-FZ "On civil registry acts"]}, 15 Kasım 1997 (<http://base.garant.ru/173972/a293b837c00eadeaea9c90c1f7b4f466/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

BBC Rusya, *Suriye'den kurtarılan ve sekiz yıl hapis cezası alan Dağıstanlı kadının cezası ertelendi {Спасенную из Сирии уроженку Дагестана осудили на восемь лет с отсрочкой [Woman from Dagestan saved from Syria was given 8-year suspension sentence]}*, 15 Şubat 2018 (<https://www.bbc.com/russian/news-42349156>), erişim tarihi: 11 Nisan 2018.

BBC,

Boris Nemtsov cinayeti: Saldırı nedeniyle beş Çeçen hapse atıldı {Boris Nemtsov murder: Five Chechens jailed for attack}, 13 Temmuz 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-40592248>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Gey Çeçenler tehditlerden, darp edilmekten ve şeytan çıkarma ayinlerinden kaçıyor {Gay Chechens flee threats, beatings and exorcism}, 6 Nisan 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-43658689>), erişim tarihi: 12 Haziran 2018.

Bolshoi Gorod, *Çeçenler {Чеченцы [Chechens]}*, 16 Mayıs 2012 (<http://bg.ru/diaspora/chechentsy/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

BVwG (Bundesverwaltungsgerichts), *Entscheidungstext W215 1402384-5/12E*, 7 Nisan 2016 (https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Bvww/BVWGT_20160407_W215_1402384_5_00/BVWGT_20160407_W215_1402384_5_00.html), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

The Carnegie Moscow Centre, *Çeçenlerin Bağlantısı Ramazan Kadirov'a Ulaşacak Mı? {Will the Chechen Connection Lead to Ramzan Kadyrov?}*, 17 Mart 2015 (<http://carnegie.ru/commentary/?fa=59387>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Caucasian Knot,

Avukatlar Moskova'da planlanan terör eylemi davasında delillerin sahte olduğunu bildirdi {Advocates report on frauds in case of planned terror act in Moscow}, 19 Nisan 2016 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/35291/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

İnfografik. Caucasian Knot verileri doğrultusunda Kuzey Kafkasya'daki mağdurlara ilişkin 2017 istatistikleri {Infographics. Statistics of victims in Northern Caucasus for 2017 under the data of the Caucasian Knot} (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/42208/>), erişim tarihi: 14 Haziran 2018.

Kuzey Kafkasya Yerlileri terör eylemi planlama suçundan yargılanıyor {Natives of the Northern Caucasus to face trial on charge of plotting terror act}, 13 Ekim 2015 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/33282/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

İnsan hakları savunucuları Çeçenistan Temyiz Mahkemesinin İçişleri Bakanlığı davası için verdiği kararı eleştiriyor {Rights defenders criticize the Chechen SC's decision on MIA's lawsuit}, 10 Kasım 2017 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/41436/>), erişim tarihi: 14 Haziran 2018.

Rusya İçişleri Bakanlığı Moskova'da planlanan terör eylemi davasına ilişkin soruşturmayı tamamladı {Russian MIA completes investigation into case of preparing terror act in Moscow}, 20 Nisan 2015 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/31482/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Caucasian Knot, *Tanık, Moskova'da planlanan terör eylemi davasında sunulan soruşturma verilerini reddetti* {Witness denies investigation data in case of planned terror act in Moscow}, 18 Nisan 2016 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/35286/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Yazar, *Çeçenistan'daki Gazeteciler Birliği başkanına hakaret davası açtı* {В Чечне писатель подал иск о защите достоинства к председателю республиканского Союза журналистов} [Writer filed a defamation lawsuit against the head of republic's Union of Journalists], 23 Şubat 2011 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/181421/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Kafkasyalılar, *Avrupa'daki Çeçen genç kızların "yeniden eğitilmesi"ni geleneklere aykırı olarak değerlendirmektedir* {Кавказоведы назвали нетрадиционным "перевоспитание" европейских чеченок} [Experts of Caucasus called "re-education" of European Chechen girls unconventional], 30 Ocak 2018 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/315825/>), erişim tarihi: 31 Mayıs 2018.

Kafkasyalılar, *Avrupa'daki Çeçen genç kızların "yeniden eğitilmesi"ni geleneklere aykırı olarak değerlendirmektedir* {Кавказоведы назвали нетрадиционным "перевоспитание" европейских чеченок} [Caucasians called non-traditional "re-education" of European Chechens], 30 Ocak 2018 (<https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/315825/>), erişim tarihi: 10 Nisan 2018.

Çeçenistan'da *Adıgeli kaур askerin yeri belirlenemedi* {Местонахождение пропавшего в Адыгее военнослужащего из Чечни не установлено} [The location of the missing serviceman from Adyghea from Chechnya has not been established], 13 Mayıs 2016 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/282398/>), erişim tarihi: 20 Mart 2018.

Moskova'da *Çeçen yazar Arslan Khasavov'a karşı cinayet girişiminde bulunuldu* {На чеченского писателя Арслана Хасавова совершено покушение в Москве} [A murder attempt has been committed against the Chechen writer Arslan Khasavov in Moscow], 9 Mart 2011 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/181421/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Ordu için *Çeçenistan'dan ilk askerler gönderildi* {Первые призывники отправлены в армию из Чечни} [The first conscripts sent to the army from Chechnya], 18 Ekim 2017 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/311239/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

İnsan hakları savunucuları: Çeçenistanlı mülteciler, Çeçen Cumhuriyeti'nde yaşanan baskılar nedeniyle Almanya'dan iltica talep ediyor {Правозащитники: беженцы из Чечни стремятся в Германию из-за репрессий в республике} [Human rights activists: Chechnya's refugees seek asylum in Germany because of repressions in the Republic], 3 Haziran 2016 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/283530/>), erişim tarihi: 22 Mayıs 2018.

Rusya'daki *Çeçenler. "Vatandaşlık Destek" Komitesi ve "Memorial" İnsan Hakları Merkezi tarafından hazırlanan rapor* {Чеченцы в России. Доклад Комитета «Гражданское содействие» и ПЦ «Мемориал»} [Chechens in Russia. Report of the Committee "Civil Assistance" and HRC "Memorial"], 22 Ocak 2015 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/255974/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Avrupa'ya nasıl gidilir ve "firari" statüsü nasıl alınır {How to go to Europe and receive an "escapee" status there}, 6 Nisan 2016 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/35126/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Rusya'ya sınır dışı edilen Çeçenistan yerlilerinin Domodedovo dışına çıkmasına üç gün boyunca izin verilmedi {Natives of Chechnya deported to Russia not let out of Domodedovo for three days}, 1 Mart 2016 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/34776/>), erişim tarihi: 11 Nisan 2018.

İnsan hakları savunucuları Moskova'da bir Çeçen yerlisinin ortadan kaybolduğunu bildirdi {Rights defenders report disappearance of Chechen native in Moscow}, 22 Temmuz 2015 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/32424/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Suriye'den dönen yedi Çeçen kadın, cezai yükümlülükten muaf tutuldu {Seven Chechen women from Syria released from criminal liability}, 24 Ekim 2017 (<http://www.eng.kavkaz-uzel.eu/articles/41262/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Chistyakov, Y. ve Robertson, A., 'Youtube Polisleri ve Sınırsız Yetki: 21. Yüzyıl Rusya'sında Polis Şiddetini Anlamak {‘Youtube Cops and Power Without Limits: Understanding Police Violence in 21st Century Russia’}, *PIPSS Sovyet Sonrası Topluluklarda Güç Kurumları Dergisi*, Sayı 13, 2012 {PIPSS The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies, Sayı 13, 2012} (<https://journals.openedition.org/pipss/3949#ftn33>), erişim tarihi: 9 Temmuz 2018.

Vatandaşlık Destek Komitesi {Civic Assistance Committee (The)},

"Her muhalif cezalandırılacak" «Любой оппонент будет наказан» [“Every opponent will be punished”], 11 Ocak 2018 (<https://refugee.ru/news/lyuboj-opponent-budet-nakazan/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Rusya ceza infaz sisteminde Çeçen Cumhuriyeti ve İnguşetya Cumhuriyeti vatandaşlarının durumu üzerine, Eylül 2011-Ağustos 2014 {On the situation of Chechen Republic and Republic of Ingushetia residents in the Russian penal system, September 2011 to August 2014}, Eylül 2014 (http://refugee.ru/wp-content/uploads/2015/09/prison-report_eng.pdf), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

İşkenceye Karşı Komite {Committee against Torture (The)}:

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: "Rusya, Zarema Gaysanova'nın yaşama hakkını ihlal etmiştir" {The European Court: "Russia violated Zarema Gaysanova's right to life"}, 12 Mayıs 2016 (<http://www.pytkam.net/mass-media.news/1393>), erişim tarihi: 15 Nisan 2018.

Strasbourg Mahkemesi'nden Çin ile ilgili olmayan son uyarı {Последнее не китайское предупреждение Страсбургского суда [The last non-Chinese warning of the Strasbourg court]}, 24 Eylül 2013 (<http://www.pytkam.net/press-centr.novosti/3955/images>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Consultant Plus, *"İş sağlığı ve güvenliği ve Devlet güvenceleri alanında vatandaşların sahip olduğu haklara ilişkin" FZ-323 sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон от 21.11.2011 N 323-ФЗ (ред. от 19.07.2018) "Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации" [Federal Law of the Russian Federation nr FZ-323 on "The rights of citizens in the field of occupational health and safety and their State guarantees"]}*, 21 Kasım 2011 (http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_121895/8b2fc1a75cd7096871d24cd31ef9b04f5cbbcd17/), erişim tarihi: 5 Haziran 2018.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi {Council of Europe - Parliamentary Assembly}, *Kuzey Kafkasya'da insan hakları: 1738 (2010) sayılı Kararı ne izleyecek? {Human rights in the North Caucasus: what follow-up to Resolution 1738 (2010)?}*, 8 Haziran 2016 (<http://semantic-pace.net/tools/pdf.aspx?doc=aHR0cDovL2Fzc2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnVveG1sL1hSZWYvWUJlLURXLWV4dHluYXNwP2ZpbGVpZD0yMjc3MSZsYW5nPUVO&xsl=aHR0cDovL3NlbnVudGJlcGFjZS5uZXQvWHNsdC9QZGYvWFJlZi1XRc1BVc1YTUwUyUERGlnhzbA=&xslparams=ZmlsZWlkPTlyNzcx>), erişim tarihi: 11 Nisan 2018.

Avrupa Konseyi {Council of Europe}, *Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezayı Önleme Komitesi (CPT) tarafından 27 Nisan-6 Mayıs 2011 tarihleri arasında Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesine yapılan ziyareti konu alan ve Rusya Hükümeti'ne teslim edilen Rapor {Report to the Russian Government on the visit to the North Caucasian region of the Russian Federation carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 Nisan to 6 May 2011}*, 24 Ocak 2013 (<https://rm.coe.int/1680697bd2>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Crime Russia, *Bir Çeçen olgusu olarak Moskova'da Kadirov'un silahlı savaşçıları {Armed Kadyrov fighters in Moscow as Chechen phenomenon}*, 27 Nisan 2016 (<https://en.crimerrussia.com/gromkie-dela/armed-kadyrov-fighters-in-moscow-as-chechen-phenomenon/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Danimarka Göç Servisi {DIS},

Rusya: Vatandaşlık, Yaşam Koşulları, Sınır Dışı Edilme İhtimalinden Korunma ve Eski Sovyet Cumhuriyeti Vatandaşları İçin Rusya'dan Ayrılmanın Sonuçları & Rusya'da Slav Olmayan Vatandaşlara Karşı İşlenen Nefret Suçları ve Irk Saldırıları {Russia: Citizenship, Living Conditions, Protection from Refoulement and Consequences of Leaving for citizens from the Former Soviet Republics in Russia & Hate Crimes and racially motivated attacks against Non-Slav Citizens in Russia}, Ağustos 2017 (<https://www.ecoi.net/en/document/1406450.html>), erişim tarihi: 10 Nisan 2018.

Çeçenistan'da güvenlik ve insan hakları ve Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenlerin durumu – ikamet kaydı, ırkçılık ve suç tasnii; Danimarka Göç Örgütü tarafından 23 Nisan-13 Mayıs 2014 tarihleri arasında Rusya Federasyonu'nda Moskova, Grozni ve Volgograd'da ve 3 Haziran 2014 tarihinde Fransa, Paris'te Gerçekleştirilen Durum Tespit Misyonuna İlişkin Rapor {Security and human rights in Chechnya and the situation of Chechens in the Russian Federation – residence registration, racism and false accusations, Report from the Danish Immigration Service's fact finding mission to Moscow, Grozny and Volgograd, the Russian Federation From 23 Nisan to 13 May 2014 and Paris, France 3 June 2014}, Ocak 2015 (<http://www.refworld.org/docid/54fee1964.html>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

DAPTAR, *Çeçenistan'da boşanma: ve çocuk kimin? {Развод По-Чеченски: А Дети Чьи? [Divorce in Chechnya: and whose children?]}*, 11 Ekim 2017 (<https://daptar.ru/2017/10/11/развод-по-чеченски-а-дети-чьи/>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO),

EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Çeçenistan; Kadınlar, Evlilik, Boşanma ve Velayet {COI Report: Chechnya Women, Marriage, Divorce and Child Custody}, Eylül 2014 (https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/EASO-COI-Report-Chechnya_Sept2014.pdf), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

EASO Menşe Ülke Bilgi Raporu: Rusya Federasyonu – Devlet Koruma Aktörleri {EASO, COI Report: Russian Federation – State Actors of Protection}, Nisan 2017 (https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/EASOCOI_Russia_State_actor_of_protection.pdf), erişim tarihi: 23 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu Büyükelçiliği - Washington DC *{Embassy of the Russian Federation - Washington DC}*, *Rusya Federasyonu'na Geri Dönüş Belgesi {Свидетельство на возвращение в Россию [Certificate for return to the Russian Federation]}*, tarihsiz. (<https://washington.mid.ru/ru/consular-services/citizens-russia/return-russia-cert/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Esquire, *Kafkasya Tazıları {Кавказские борзые [Caucasian Greyhounds]}*, 8 Ağustos 2011 (<https://esquire.ru/articles/47522-global-russians/>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Euobserver, *Çeçenistan'da LGBT krizi - krizden bir yıl sonrası {The Chechnya LGBT crisis – one year on}*, 12 Mart 2018 (<https://euobserver.com/opinion/141268>), erişim tarihi: 12 Haziran 2018.

Euroobserver, *Yalnızca beş ülke gey Çeçenlerin Rusya'dan ayrılmasına yardımcı oluyor {Only five countries are helping gay Chechens leave Russia}*, 3 Ağustos 2017 (<https://euobserver.com/lgbti/138680>), erişim tarihi: 18 Mart 2018.

Fadeev, P.V., 'St. Petersburg'daki etnik grupların basında sunuluşu' {'Этнические группы Санкт-Петербурга в представлении СМИ' ['Ethnic groups of St. Petersburg in the media presentation']}, *Мир России [Universe of Russia]*, Cilt 26, № 1, s. 103–126, 2017 (<https://cyberleninka.ru/article/v/etnicheskie-gruppy-sankt-peterburga-v-predstavlenii-smi>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Rusya Federal Devlet İstatistik Kurumu (Rosstat) {Federal State Statistics Service (Rosstat),

2010 tarihli Rus Nüfus Sayımı nihai sonuçlarına ilişkin bilgi materyalleri, Ek 7, Rusya Federasyonu bölümlerinde nüfusun ulusal yapısı {Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года, Приложение 7, Национальный состав населения по субъектам РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ [Information materials on the final results of the All-Russia Population Census of 2010, Appendix 7, National composition of population in subjects of the Russian Federation]}, tarihsiz.

(http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/perepis_itogi1612.htm), erişim tarihi: 20 Mart 2018.

2010 tarihli Rus Nüfus Sayımı nihai sonuçlarına ilişkin bilgi materyalleri, 2010 tarihli Rus Nüfus Sayımının Sonuçları Üzerine (sunum) {Информационные материалы об окончательных итогах Всероссийской переписи населения 2010 года, Об итогах Всероссийской переписи населения 2010 года (презентация) [Information materials on the final results of the All-Russian Population Census 2010, On the Results of the All-Russian Population Census of 2010 (presentation)]}, tarihsiz

(http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/perepis_itogi1612.htm), erişim tarihi: 20 Mart 2018.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, *Irk, etnik köken ve dini kimlik ayrımcılığına ilişkin rapor (Irk kaynaklı şiddet; Kırım'da Ukraynalılara ve Tatarlara karşı şiddet; Kafkasya göçmenleri; Roma nüfusu {Report on discrimination on racial, ethnic and religious grounds (racially motivated violence; discrimination against Ukrainians and Tatars in Crimea; migrants from the Caucasus; Roma population)}*, 18 Temmuz 2017

(http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/RUS/INT_CERD_NGO_R_US_28206_E.pdf), erişim tarihi: 6 Nisan 2018.

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu {FIDH – International Federation for Human Rights}, *Rusya: BM, Rusya'da vatandaşlık hakları ve siyasi haklar konusunda yaşanan dramatik baskıyı inceliyor {Russia: The UN reviews dramatic crackdown on civil and political rights in Russia}*, 16 Mart 2015

(<http://www.refworld.org/docid/552cd9c13a.html>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Freedom House, *Dünyada Özgürlük 2018 {Freedom in the World 2018}*, 2018

(<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/russia>), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

Galeotti, M., *Çeçenistan Devlet Başkanı Kadirov gerçekten görevi bırakma 'hayali' kuruyor mu? {Chechnya's Kadyrov really 'dreaming' of quitting?}*, Al Jazeera, 28 Kasım 2017

(<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/chechnya-kadyrov-dreaming-quitting-171128063011120.html>), erişim tarihi: 13 Mart 2018.

garant.ru,

Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına, Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ve elektronik bilgi çipi taşınmasına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {№889 "Об Утверждении Административного Регламента Министерства Внутренних Дел Российской Федерации По Предоставлению Государственной Услуги По Оформлению И Выдаче Паспортов Гражданина Российской Федерации, Удостоверяющих Личность Гражданина Российской Федерации За Пределами Территории Российской Федерации, Содержащих Электронный Носитель Информации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation, containing an electronic information chip]}, 27 Kasım 2017

(<https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/71736826/>), erişim tarihi: 6 Haziran 2018.

195-FZ sayılı Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu {Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях [Code of the Russian Federation nr 195-FZ on Administrative Offenses]}, 30 Aralık 2001

(<http://ivo.garant.ru/#/document/57424117/paragraph/869580380:0>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkının ihlali {Нарушение права на получение медицинской помощи [Violation of the right to receive medical care]}, tarihsiz. (www.garant.ru/actual/registraciya/instrukciya/med_pomosh/), erişim tarihi: 24 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu vatandaşları için Rusya Federasyonu'nda pasaport çıkartma ve yenileme işlemlerine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 13 ноября 2017 г. N 851 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по выдаче, замене паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации на территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF for issuing and replacing passports for citizens of the Russian Federation in the Russian Federation]}, 13 Kasım 2017 (<http://ivo.garant.ru/#/document/71826616/paragraph/234:0>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu vatandaşları için pasaport hazırlama ve çıkartma hizmetlerinin sunulmasına ve Rusya Federasyonu toprakları dışındaki kimlik bilgilerinin teyit edilmesine ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 16 ноября 2017 г. N 864 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по оформлению и выдаче паспортов гражданина Российской Федерации, удостоверяющих личность гражданина Российской Федерации за пределами территории Российской Федерации" [Administrative rules of the MVD RF on delivering the state service of producing and issuing passports for citizens of the Russian Federation, confirming their identity outside the territory of the Russian Federation]}, 16 Kasım 2017

(<http://ivo.garant.ru/#/document/71833448/paragraph/271:0>), erişim tarihi: 6 Haziran 2018.

Rusya Federasyonu vatandaşlarının Rusya Federasyonu'nda geçici veya daimi ikamet kaydına ilişkin Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı İdari Kanunları {Приказ МВД России от 31 декабря 2017 г. № 984 "Об утверждении Административного регламента Министерства внутренних дел Российской Федерации по предоставлению государственной услуги по регистрационному учету граждан Российской Федерации по месту пребывания и по месту жительства в пределах Российской Федерации" [Administrative rules of MVD RF concerning the registration of citizens of the Russian Federation at a temporary or permanent residence within the Russian Federation]}, 31 Aralık 2017

(<https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/71816154/>), erişim tarihi: 18 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu'ndan çıkış ve Rusya Federasyonu'na giriş uygulamalarına ilişkin 114-FZ sayılı Rusya Federasyonu Federal Kanunu {Федеральный закон от 15 августа 1996 г. N 114-ФЗ "О порядке выезда из Российской Федерации и въезда в Российскую Федерацию" (с изменениями и дополнениями) [Federal Law of the Russian Federation 114-FZ on exit from the Russian Federation and entry to the Russian Federation]}, 15 Ağustos 1996

(<http://ivo.garant.ru/#/document/10135803/paragraph/357238:0>), erişim tarihi: 6 Haziran 2018.

Belgelerin İncelenmesi - "Rusya Federasyonu'nun farklı teşrii tasarruflarına getirilen değişikliklerin uygulanmasına ilişkin" 21 Aralık 2013 tarihli ve 376-FZ sayılı Federal Kanun {Федеральный закон от 21 декабря 2013 г. N 376-ФЗ "О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации" [Survey of document – Federal Law of 21 December 2013 nr 376-FZ "On implementing changes in different legislative acts of the Russian Federation]}, 23 Aralık 2013 (<http://www.garant.ru/hotlaw/federal/516191/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Gazeta.ru,

Bu birlikte bir kargaşa var {«В части сейчас большой шухер» ["In this unit, there is disorder"]}, 27 Şubat 2016 (https://www.gazeta.ru/politics/2016/02/26_a_8095793.shtml), erişim tarihi: 22 Nisan 2018.

Emri kimin verdiğini tahmin ediyorum {«Я догадываюсь, кто заказчик» [“I guess who ordered it”]}, 10 Mart 2015 (<https://www.gazeta.ru/social/2015/03/10/6450777.shtml>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Ben bir Yahudi'yim ve başörtülü bir hastayı muayene etmeyeceğim «Я еврейка и пациенток в платочках не буду принимать» [“I am jewish and I will not see a patient in a headscarf”], 23 Temmuz 2013 (<https://www.gazeta.ru/social/2013/07/23/5506057.shtml>), erişim tarihi: 24 Nisan 2018.

Kadirov ateş ederek öldürmeye izin verdi {Кадыров разрешил огонь на поражение [Kadyrov allowed shot to kill]}, 23 Nisan 2015 (<https://www.gazeta.ru/social/2015/04/23/6652073.shtml>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Gladarev, B, *Siyasi Polislerin Sunduğu Hizmetlere ve Sosyal Statüsüne İlişkin Hükümler ve Şartlar: Sosyolojik Yıldönümü* {Условия Службы И Социальное Положение Рядовых Сотрудников Милиции: Социологический Очерк К Юбилею [Terms and Conditions of the Service and the Social Position of Political Police Employees: Sociological Anniversary]}, Teleskop no 1, 2008 (https://web.archive.org/web/20150923013013/http://www.cisr.ru/files/publ/Gladarev/Gladarev_Teleskop_Militia.pdf), erişim tarihi: 9 Temmuz 2018.

Gosuslugi, tarihsiz. (<https://www.gosuslugi.ru/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu Hükümeti {Government of the Russian Federation}, *Yurtdışında Yaşayan Rus Vatandaşlarının Rusya Federasyonu'na Gönüllü Olarak Yerleşmesinin Teşvikine İlişkin Devlet Programı* {Государственная программа по оказанию содействия добровольному переселению в Российскую Федерацию соотечественников, проживающих за рубежом [The State Program for the Promotion of Voluntary Resettlement to the Russian Federation of Compatriots Living Abroad]}, tarihsiz. (<http://government.ru/programs/471/events/>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Grozny Inform, *Çeçenlerin Yaşamı ve Volgograd Bölgesi'nde Bulunan Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilci Ofisinin Rolü Üzerine* {О жизни чеченцев и роли Представительства Главы ЧР в Волгоградской области [On the life of Chechens and the role of the Representative Office of the Head of the Chechen Republic in the Volgograd Region]}, 1 Haziran 2016 (<http://www.grozny-inform.ru/news/society/73216/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

The Guardian, *Muhlifler: Çeçen Lider Kadirov 'tüm Rusya'yı tehdit ediyor'* {Chechen leader Kadyrov 'threatens whole of Russia', opposition says}, 23 Şubat 2016 (<https://www.theguardian.com/world/2016/feb/23/chechen-leader-ramzan-kadyrov-threatens-whole-of-russia-opposition-warns>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

İnsan Hakları İzleme Örgütü {HRW},

Belarus Polisi, Norveç'te Güvenliğe Kavuşmaya Çalışan Çeçen Kadını Durdurdu {Belarus Police Stop a Chechen Woman En Route To Safety in Norway}, 7 Eylül 2017 (<https://www.hrw.org/news/2017/09/07/belarus-police-stop-chechen-woman-en-route-safety-norway>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

İnsan Hakları Savunucusu Çeçenistan'da Tutuklandı {Human Rights Defender Arrested in Chechnya}, 9 Ocak 2018 (<https://www.hrw.org/news/2018/01/09/human-rights-defender-arrested-chechnya>), erişim tarihi: 18 Mart 2018.

Sanki Bir Mayın Tarlasında Yürüyoruz {“Like Walking a Minefield”}, Ağustos 2016 (https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/chechnya0816_2.pdf) erişim tarihi: 15 Nisan 2018.

Rusya: Çeçenistan'da Gey Karşısı Baskıcı Politikalar {Russia: Anti-Gay Purge in Chechnya}, 26 Mayıs 2017 (<https://www.hrw.org/news/2017/05/26/russia-anti-gay-purge-chechnya>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

Rusya: Çeçen Aktivist Lider Tutuklandı, Darp Edildi {Russia: Chechen Activist Leader Arrested, Beaten}, 8 Temmuz 2014 (<https://www.hrw.org/news/2014/07/08/russia-chechen-activist-leader-arrested-beaten>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

"Kolları Uzun, Beni Bulabilirler" - Rusya'nın Çeçenistan Cumhuriyeti'nde Gey Karşısı Baskıcı Politikalar {"They Have Long Arms and They Can Find Me" - Anti-Gay Purge by Local Authorities in Russia's Chechen Republic}, 26 Mayıs 2017 (<http://www.refworld.org/docid/593006544.html>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

Çeçenistan'da Özgürlüğü Beklerken - FIFA, Demir Parmaklıklar Arkasındaki İnsan Hakları Savunucusu Oyub Titiev İçin Sesini Yükseltmeli {Waiting for Freedom in Chechnya - FIFA Should Speak up on Framed Human Rights Activist Oyub Titiev}, 20 Mart 2018 (<https://www.hrw.org/news/2018/03/20/waiting-freedom-chechnya>), erişim tarihi: 19 Mart 2018.

Infox.ru, Kadirov, Çeçenlere ikinci eş çağrısında bulundu {Кадиров призвал чеченцев брать по второй жене [Kadyrov appealed to Chechens to get a second wife]}, 7 Nisan 2009 (<https://www.infox.ru/news/32/social/law/13647-kadyrov-prizval-cecencev-brat-po-vtoroj-zene/print>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Insurance Portal; Sigortalıların, sigortalarına göre tıbbi kuruluş seçme hakkı ve bunu gerçekleştirme mekanizması üzerine {О праве застрахованного лица на выбор медицинской организации по ОМС и механизме его реализации [On the right of insured persons to choose a medical organization according to their insurance and the mechanism to realise this]}, tarihsiz. (<https://insur-portal.ru/oms/pravo-vybora-medorganizacii-po-oms>), erişim tarihi: 5 Haziran 2018.

Interfax; LGBT topluluğu, zulüm gören 114 kişinin Çeçenistan'dan tahliye edildiğini duyurdu {В ЛГБТ-сообществе заявили о вывозе из Чечни 114 подвергшихся преследованию людей [The LGBT community announced the removal of 114 people from Chechnya who were persecuted]}, 3 Nisan 2018 (<http://www.interfax.ru/russia/606704>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

Uluslararası Kriz Grubu {International Crisis Group (The)},

Çeçenistan: Rusya Sınırları İçinde Yabancı Bir Ülke, Avrupa Raporu N°236 {Chechnya: The Inner Abroad, Europe Report N°236}, 30 Haziran 2015 (<https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/236-chechnya-the-inner-abroad.pdf>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

İŞİD'den Ayrılanlar Beraberinde Hem Umut hem de Korku Getirdi {ISIS Returnees Bring Both Hope and Fear to Chechnya}, 26 Mart 2018 (<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/chechnya-russia/isis-returnees-bring-both-hope-and-fear-chechnya>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

The Interpreter, Kadirov, Uyuşturucu Bağımlılarının İdam Edilmesi Çağrısında Bulunarak Yeni Bir Skandala İmza Atarken Kadirov'a Suikast Girişiminde Bulunduğu Ortaya Çıktı {Assassination Attempt on Kadyrov Revealed As He Sparks New Scandal with Call to Execute Drug Addicts}, 3 Ekim 2016 (<http://www.interpretermag.com/russia-update-october-3-2016/>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Ivanovskij Dom nacional'nostej, İvanovo Bölgesi'nde Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Temsilciliği {Представительство Главы Чеченской Республики в Ивановской области [Representation of the Head of the Chechen Republic in Ivanovo region]}, tarihsiz. (<http://idn37.ru/chechnya>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Izvestiya, Avrupa'da hayal kırıklığına uğrayan Ruslar ülkelerine geri döndü {Россияне разочаровались в Европе и возвращаются домой [Russians disappointed in Europe returned home]}, 9 Mart 2017 (<https://iz.ru/news/669132>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Jamestown Vakfı {Jamestown Foundation (The)},

İslam Devleti'ne Son Verilmesi: Kuzey Kafkasya'da Geri Dönen Kadınlar ve Çocuklar ile Başa Çıkma {Ending Islamic State: Dealing With Women and Children Returnees in the North Caucasus}, 26 Şubat 2018 (<https://jamestown.org/program/ending-islamic-state-dealing-women-children-returnees-north-caucasus/>), erişim tarihi: 10 Nisan 2018.

Uzlaştırılmaz Farklılıklar? {Irreconcilable Differences?}, Eurasia Daily Monitor {Günlük Avrasya Monitörü}, 25 Şubat 2015 (<https://jamestown.org/program/chechen-conscripts-and-their-russian-commanders-irreconcilable-differences-2/>), erişim tarihi: 2 Nisan 2018.

KakProsto!, *İpucu 1: Geçici ikamet kaydı için askeri komiserliğe nasıl kayıt yaptırılır {Совем 1: Как по временной регистрации встать на учет в военкомат [Tip 1: How to register with the military commissariat for temporary registration]}*, tarihsiz (<https://www.kakprosto.ru/kak-829388-kak-po-vremennoy-registracii-vstat-na-uchet-v-voenkomat>), erişim tarihi: 19 Mart 2018.

Kaliszewska, I., *Kuzey Kafkasya'da günlük yaşam {Everyday life in North Caucasus}*, Aralık 2010 (basım tarihi: Nisan 2011)

(http://wikip.udsc.gov.pl/images/Raporty_ekspertow/Binder1_Kaukaz_ang.pdf), erişim tarihi: 4 Haziran 2018.

Karelia Officialnaya, *Karelya 2018 yılında en az 300 vatandaşı Kareyla'ya çekmeyi hedefliyor {В 2018 году Карелия планирует принять не менее 300 соотечественников (In 2018, Karelia plans to take at least 300 compatriots)}*, 22 Mart 2018 (http://gov.karelia.ru/gov/News/2018/03/0322_17.html), erişim tarihi: 9 Temmuz 2018.

Kavkaz. Reali,

'Rus ordusu yalnızca Kafkas halkından oluşamaz' {"Не может российская армия состоять полностью из кавказцев " ["The Russian army cannot consist only out of Kavkaz people"]}, 3 Ekim 2016 (https://www.kavkazr.com/a/severny_kavkaz_prizyv_v_armiu/28028378.html), erişim tarihi: 19 Mart 2018.

Voronej Polisi belgelerini göstermelerini talep ettikten sonra Çeçenistan yerlilerini gözaltına aldı {Воронежские полицейские задержали уроженцев Чечни после просьбы предъявить удостоверения [Voronezh police detained natives of Chechnya after a request to produce certificates]}, 28 Temmuz 2017 (<https://www.kavkazr.com/a/28644524.html>), erişim tarihi: 6 Nisan 2018.

Dağistanlı mısın? Hoşça Kal {Дагестанец? Давай, до свидания [From Dagestan? Goodbye]}, 16 Ocak 2017 (<https://www.kavkazr.com/a/dagestanets-davai-do-svidaniya/28235681.html>), erişim tarihi: 23 Nisan 2018.

Rusya'daki Kafkasyalılar {Кавказцы в России [Caucasians in Russia]}, 30 Ekim 2018 (<https://www.kavkazr.com/a/kavkaztsy-v-rossii/28083314.html>), erişim tarihi: 3 Nisan 2018.

Çeçenistan nüfusunun artış oranı, yıldan yıla azalıyor {Перепечатывается с разрешения Радио Свободная Европа / Радио Свобода, Прирост населения Чечни сокращается из года в год [Increment of the population of Chechnya is declining from year to year]}, 19 Şubat 2017 (<https://www.kavkazr.com/a/prirost-naseleniya-chechni-sokrashetsya-iz-goda-v-god/28314899.html>), erişim tarihi: 22 Mayıs 2018.

Çeçenistanlı mısın? Hoşça Kal! {Чеченец? Давай, до свидания! [From Chechnya? Goodbye]}, 3 Mart 2017 (<https://www.kavkazr.com/a/chechenets-davai-do-svidaniya/28349476.html>), erişim tarihi: 18 Nisan 2018.

Kavkazkij Uzel, *İnsan hakları savunucusu, Kadirov'un Çeçen diasporalar üzerindeki etkisinin güçlendiğini belirtti {Правозащитники констатировали усиление влияния Кадырова на чеченские диаспоры [Human rights activists noted the strengthening of Kadyrov's influence on the Chechen diasporas]}*, 27 Ekim 2017 (<http://www.kavkaz-uzel.eu/articles/295531/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Kodeksy I Zakony, *07.02.2011 tarihli ve N 3-FZ sayılı Federal Polis Kanunu (07.03.2018 tarihinde tadil edilmiştir) {Федеральный закон от 07.02.2011 N 3-ФЗ (ред. от 07.03.2018) "О полиции" [Federal Law of 07.02.2011 N 3-FZ (edited on 07.03.2018) "On the Police"]}*, 1 Mart 2011 (<https://www.zakonrf.info/zakon-o-policii/>), erişim tarihi: 6 Nisan 2018.

Kommersant,

"Aileleri tarafından alıkoymulan birkaç genç kızın kaderi ile şimdi kim ilgilenilir?" {"Кого сейчас может заинтересовать судьба нескольких девочек, удерживаемых семьей?" ["Who now can be interested on the fate of a couple of girls that are detained by their families"]}, 27 Ocak 2018 (<https://www.kommersant.ru/doc/3533007>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

MVD, okul programına müdahil oldu {МВД включилось в школьную программу [MVD got involved in the school program]}, 12 Ağustos 2017 (<https://www.kommersant.ru/doc/3383423>), erişim tarihi: 18 Nisan 2018.

Komsomolskaya Pravda, *Ramzan Kadırov: 'Rusya, bizim sevgili annemiz'* {Рамзан Кадыров: 'Россия – это матушка родная' [Ramzan Kadyrov: 'Russia is our dear mummy']}, 24 Ekim 2008 (<https://kp.ua/incidents/58490-ramzan-kadyrov-rossia-eto-matushka-rodnaia>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Legal dialogue, *Avrupa'daki Çeçen mülteciler: Rusya'dan kaçma nedenleri ve statü elde etmede karşılaşılan güçlükler* {Чеченские беженцы в Европе: причины бегства из России и трудности получения статуса [Chechen refugees in Europe: the reasons for fleeing Russia and the difficulty in obtaining a status]}, 26 Nisan 2017 (<http://legal-dialogue.org/ru/chechen-refugees-europe-reasons-flee-russia-asylum-problems>), erişim tarihi: 22 Mayıs 2018

Lenta.ru,

Ayrı ayrı gömüldüler, intihar gibi {«Их хоронят отдельно, как самоубийц» ["They are buried separately, like suicides"]}, 25 Mart 2016 (<https://lenta.ru/articles/2016/03/25/honorkilling/>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Merhaba, şeytanlar. Kadırov'un gerçek düşmanları kim? {Салам, шайтаны! Кто настоящие враги Рамзана Кадырова [Hello, shaitans. Who are Kadyrov's real enemies]}, 7 Eylül 2018 (https://lenta.ru/articles/2017/09/07/kadyrov_95), erişim tarihi: 14 Mart 2018.

Levada Merkezi {Levada-center}, *Rusya'da yabancı düşmanlığı düzeyi, minimum düzeye indi* {The level of xenophobia in Russia has reached a minimum}, 23 Ağustos 2017 (<https://www.levada.ru/2017/08/23/uroven-ksenofobii-v-rossii-dostig-minimuma/>), erişim tarihi: 3 Nisan 2018.

Rusya Federasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Ana Müdürlüğü {Main Directorate for Migration Affairs of the Ministry of the Interior of the Russian Federation (The)},

Регистрационный учет {Kayıt [Registration]}, tarihsiz.

(<https://мвд.рф/Deljatelnost/emvd/guvm/регистрационный-учет>), erişim tarihi: 1 Haziran 2018.

Rusya Federasyonu vatandaşlarına yerli pasaport verme süreci {Выдача паспорта гражданина Российской Федерации [Issuance of internal passports to citizens of the Russian Federation]}, tarihsiz. (<https://мвд.рф/Deljatelnost/emvd/guvm/выдача-паспорта-гражданина-рф>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Uluslararası pasaport çıkarma {Оформление загранпаспорта [Obtaining a foreign passport]}, tarihsiz. (<https://xn--b1aew.xn--p1ai/Deljatelnost/emvd/guvm/оформление-загранпаспорта>), erişim tarihi: 16 Nisan 2018.

MediaZona, *«По селу ходили слухи». Почему на Северном Кавказе женщин убивают их родственники, и как расследуют «убийства чести»*, 28 Temmuz 2017 (<https://zona.media/article/2017/07/28/honour>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Meduza,

'Onları hizaya getireceğiz' Berlin'de ismi bilinmeyen bir çete 'yanlış yolu seçtikleri' gerekçesiyle Çeçen mültecilere korku salıyor {‘We will set them straight’ In Berlin, an anonymous gang is terrorizing Chechen refugees for ‘choosing the wrong path’}, 25 Mayıs 2017 (<https://meduza.io/en/feature/2017/05/25/we-will-set-them-straight>), erişim tarihi: 10 Nisan 2018.

İŞİD topraklarından ülkesine geri dönen bir anne, Dağıstan mahkemesi tarafından sekiz yıl hapis cezasına çarptırıldı {A mother repatriated from ISIS territory is sentenced to eight years in prison by a Dagestani court}, 15 Şubat 2018 (<https://meduza.io/en/news/2018/02/15/a-mother-repatriated-from-isis-territory-is-sentenced-to-eight-years-in-prison-by-a-dagestani-court>), erişim tarihi: 10 Nisan 2018.

Akrabalık suçu - Kuzey Kafkasya'da devlet görevlileri, silahlı direnişçilerle bağı olan kişilerin güvenliğini nasıl sağlıyor, onları nasıl provoke ediyor ve onlara nasıl zulmediyor {Guilty by blood - How state officials in Russia's North Caucasus police, provoke, and persecute the people with ties to armed insurgents}, 31 Ekim 2017 (<https://meduza.io/en/feature/2017/10/31/guilty-by-blood>), erişim tarihi: 14 Haziran 2018.

İkamet kaydı olmadan çocukları okula kabul edecekler mi? {Возьмут ли в школу ребенка без регистрации? [Will they take a child to school without registration?]}, 29 Ağustos 2015 (<https://meduza.io/cards/vozmут-li-v-shkolu-rebenka-bez-registratsii>), erişim tarihi: 24 Nisan 2018.

Bir Vaynah ailenin kızını uygunsuz davranışı nedeniyle öldürdüğünü öğrenirsem, o aileyi ayakta alkışlayacağım {Если узнаю, что вайнахская семья убила свою дочь за проступок, то буду стоя хлопать им [If I find out that a Vainakh family killed its daughter for a misconduct, then I'll applaud them standing]}, 12 Eylül 2017 (<https://meduza.io/feature/2017/09/12/esli-uznayu-cto-vaynahskaya-semya-ubila-svoyu-doch-za-prostupok-to-budu-stoya-hlopat-im>), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

Geri döndüğünüzde sizi öldüreceğiz {Когда вернетесь, мы вас уьем [When you return, we will kill you]}, 6 Aralık 2016 (<https://meduza.io/feature/2016/12/06/kogda-vernetes-my-vas-ubiem>), erişim tarihi: 20 Mayıs 2018.

Nereye kaçacaklar? Rus okullar, göçmenlerin çocuklarını neden kabul etmiyor? {Куда бежать Почему российские школы отказываются принимать детей мигрантов [Where to run Why Russian schools refuse to accept the children of migrants]}, 5 Ağustos 2015 (<https://meduza.io/feature/2015/08/05/kuda-bezhat>), erişim tarihi: 24 Nisan 2018.

Hepsini çözeceğiz {Мы всех их поправим [We will fix them all]}, 22 Mayıs 2017 (<https://meduza.io/feature/2017/05/22/my-vseh-ih-popravim>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

"Carthage" grubu radikalizm nedeniyle bloke edildi {Паблик «Карфаген» заблокировали за экстремизм [Group "Carthage" was blocked for extremism]}, 12 Eylül 2017 (<https://meduza.io/news/2017/09/12/pablik-karfagen-zablokirovali-za-ekstremizm-aktivisty-ustraivali-travlyu-beznavstvenno-odetyh-devushkek>), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

Yeni Bir Yöntem Olarak Halkın Önünde Özür Dilettirmek {Публичные извинения как новый жанр [Public Apologies as a New Genre]}, 23 Aralık 2017 (<https://meduza.io/video/2017/12/23/publichnye-izviniya-kak-novyy-zhanr>), erişim tarihi: 19 Mart 2018.

Memorial İnsan Hakları Merkezi ve Vatandaşlık Destek Komitesi, Rusya'daki Çeçenler, 2014 {Memorial Human Rights Center and The Civic Assistance Committee, Chechens in Russia, 2014} (https://memohrc.org/sites/all/themes/memo/templates/pdf.php?pdf=/sites/default/files/chechens_in_russia_eng_1.pdf), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Memorial İnsan Hakları Merkezi {Memorial Human Rights Center},

Kuzey Kafkasya'da Terörle Mücadele: İnsan Hakları Bağlamı. 2014 - 2016 Yılı'nın İlk Yarısı {Counter-terrorism in the North Caucasus: A Human Rights Perspective. 2014 – first half of 2016}, 2016 (https://memohrc.org/sites/default/files/doklad_severnyy_kavkaz_-_angl_source.pdf), erişim tarihi: 9 Nisan 2018.

Avukatlar, terör suçlamaları ile ilgili delillerin sahte olduğunu ileri sürdü {Адвокаты заявили о фальсификациях в деле о подготовке теракта в Москве [Lawyers claimed terrorist charges to be fabricated]}, 19 Nisan 2016 (<https://memohrc.org/ru/monitorings/advokaty-zayavili-o-falsifikaciyah-v-dele-o-podgotovke-terakta-v-moskve>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Zarema Sadulayeva ve Alik Dzhabrailov'un ölümü üzerinden iki yıl geçti {Два года со дня убийства Заремы Садулаевой и Алика Джабраилова [Two years after the murder of Zarema Sadulayeva and Alik Dzhabrailov]}, 18 Ağustos 2011 (<https://hrcmemorial.livejournal.com/47716.html>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Miloserdie.ru, *Ulus genelinde yaşanan daire sorunu* {Национальный квартирный вопрос [National apartment issue]}, 20 Şubat 2018 (<https://www.miloserdie.ru/article/natsionalnyj-kvartirnyj-vopros/>), erişim tarihi: 3 Nisan 2018.

Çeçen Cumhuriyeti Ulusal Politika, Dış İlişkiler, Basın ve Enformasyon Bakanlığı {Ministry of the Chechen Republic on national policy, external relations, press and information}, *Rusya Federasyonu bölümleri ve federal bölgelerindeki Çeçen Cumhuriyeti temsilciliklerinin adresi ve telefon numarası* {Адреса и телефоны представителей Главы Чеченской Республики в субъектах и федеральных округах Российской Федерации [Addresses and telephone numbers of representatives of the Head of the Chechen Republic in the subjects and federal districts of the Russian Federation]}, tarihsiz. (<http://minnac- chr.ru/ministerstvo/podvedomstvennye-organizatsii>), erişim tarihi: 14 Haziran 2018.

Dokümanlarım – Belediye ve Devlet Hizmetleri {Moi dokumenty, gosudarstvennye i municipal'nye uslugi [My Documents – Municipal and State Services], MFC'de nasıl kayıt yaptırılır {Как прописаться через МФЦ [How to register through an MFC]}, 18 Ocak 2018 (<https://mfcgos.ru/instrukcii/kak-propisatsya-cherez-mfc>), erişim tarihi: 17 Nisan 2018.

Moskova Helsinki Grubu {Moscow Helsinki Group}, *Rusya Federasyonu'nda İnsan Hakları: 2017 yılı mevcut durumuna ilişkin raporlar derlemesi* {Права Человека В Российской Федерации - Сборник Докладов О Событиях 2017 Года [Human Rights in the Russian Federation, A collection of reports about the situation in 2017]}, 2018 (<https://mhg.ru/sites/default/files/inline/files/doklad-mhg-pch-rf-v-2017.pdf>), erişim tarihi: 1 Haziran 2018.

The Moscow Times,

Çeçenistan'ın 'İlk Trans Kadını' Ortaya Çıktı {Chechnya's 'First Transgender Woman' Comes Forward}, 18 Mayıs 2017 (<https://themoscowtimes.com/news/chechnyas-first-transgender-woman-comes-forward-58031>), erişim tarihi: 12 Haziran 2018.

Moskova'nın En Irkçı Ev Sahipleri Açıklandı {Moscow's Most Racist Landlords Revealed}, 21 Haziran 2017 (<https://themoscowtimes.com/articles/new-research-reveals-moscows-most-racist-landlords-58240>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Çok Fonksiyonlu Merkezler {Multifunctional Centres}, tarihsiz. (<http://мфц.рф>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

The New York Times,

Çeçenistan, Boşanmış Aileleri 'Çocuklar Uğruna' Barışmaya Zorluyor {Chechnya Pushes Divorced Couples to Reunite 'for the Children'}, 26 Ağustos 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/08/26/world/europe/chechnya-divorce-ramzan-kadyrov.html>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

İŞİD Tarafından Yetiştirilip Çeçenistan'a Dönen 'Bu Çocuklar Korkunç Şeylere Tanık Oldu' {Raised by ISIS, Returned to Chechnya: 'These Children Saw Terrible Things'}, 24 Şubat 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/02/24/world/europe/chechnya-russia-isis-children-return.html>), erişim tarihi: 11 Nisan 2018.

Haydutlar Diyarında Korkusuz Bir Aktivist {A Fearless Activist in a Land of Thugs}, 17 Temmuz 2009 (<https://www.nytimes.com/2009/07/18/world/europe/18estemirova.html>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

News.ru, "Novaya Gazeta": Kadirov, İçişleri Bakanlığı tarafından aranan İçişleri Bakanlığı eski danışmanı Turlaev ile bir videosunu paylaştı {"Новая газета": Кадыров опубликовал видео с разыскиваемым МВД бывшим советником Турлаевым ["Novaya Gazeta": Kadyrov published a video with the former Interior Minister's adviser Turlaev, wanted by the Ministry of Internal Affairs]}, 25 Mart 2018 (<https://www.newsru.com/russia/25mar2018/turlaev.html>), erişim tarihi: 15 Nisan 2018.

Novaya Gazeta,

Kadirov, 17 yaşındaki Çeçen kadının ROVD başkanı ile evlenmesini yeniden onayladı {Кадыров вновь подтвердил свадьбу 17-летней чеченки с начальником РОВД [Kadyrov again confirmed the wedding of a 17-year-old Chechen woman with the head of the ROVD]}, 14 Mayıs 2015 (<https://www.novayagazeta.ru/news/2015/05/14/112202-kadyrov-vnov-podtverdil-svadbu-17-letney-chechenki-s-nachalnikom-rovd>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Çeçenistan'ın Krasnaya Turbina köyünde verilen gözdağının sonuçları: Mukimler Genel Başsavcılığa başvurmaları nedeniyle ROVD'de darp edildi, gözaltına alınanlar suçu kabul etti {Итоги акции устрашения чеченского поселка Красная Турбина: жителей избивли в РОВД за обращение к генпрокурору, задержанные признали свою вину [The results of the action of intimidation of the Chechen village of Krasnaya Turbina: residents were beaten in the ROVD for an appeal to the Prosecutor General, the detainees pleaded guilty]}, 17 Ağustos 2017 (<https://www.novayagazeta.ru/news/2017/08/17/134493-byut-byut-byut>), erişim tarihi: 12 Nisan 2018.

Moskova yurdu {Москва-Юрт [Moscow yurt]}, 24 Mart 2013 (<https://www.novayagazeta.ru/articles/2013/03/25/54083-moskva-yurt>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

OC Media, Kadirov, teröristlerin ailelerine resmi olarak kolektif yaptırımlarda bulunuyor {Kadyrov officially sanctions collective responsibility for families of terrorists}, 20 Nisan 2017 (<http://oc-media.org/kadyrov-officially-sanctions-collective-responsibility-for-families-of-terrorists/>), erişim tarihi: 14 Haziran 2018.

Çeçenistan Ombudsmanı (Ombudsman of Chechnya), Çeçenistan Ombudsmanı 2014/2015 dönemi Yıllık Raporu {Доклад О Деятельности Уполномоченного По Правам Человека В Чеченской Республике В 2014 Году [Annual Report of the Chechen Ombudsman for 2014/2015]}, 2015 (<http://www.chechenombudsman.ru/downloads/doklad2014.pdf>), erişim tarihi: 5 Haziran 2018.

On Kavkaz, Rusya'da Çeçenlere, Dağıstanlılara ve İnguçlara yer yok. Güç sahibi yapılar ve ofisler, Çeçenlerden arındırıldı {Чеченцам, дагестанцам, ингушам в России не место. От кавказцев зачищают силовые структуры и офисы [There is no place in Russia for people from Chechnya, Dagestan, Ingushetiya. Power structures and offices are cleansed from Caucasians]}, 11 Mart 2017 (<https://onkavkaz.com/news/1580-chechencam-dagestancam-ingusham-v-rossii-ne-mesto-ot-kavkazcev-zachischat-silovye-strukturny-i.html>), erişim tarihi: 23 Nisan 2018.

Online 812, Çeçenistan'daki Çeçenler hangi ölçüde Ramzan Kadirov'a bel bağlıyor {Насколько петербургские чеченцы зависят от Рамзана Кадырова [The extent to which the Chechens of Chechnya depend on Ramzan Kadyrov]}, 27 Nisan 2016 (<http://www.online812.ru/2016/04/27/007/>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

openDemocracy,

Din değiştirme ve aşk: Rusya'daki erkeklerin Müslüman eşleri {[Convert and love: Russia's Muslim wives]}, 1 Mart 2017 (<https://www.opendemocracy.net/od-russia/ekaterina-neroznikova/convert-and-love-russia-s-muslim-wives>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Rusya'nın Kuzey Kafkasya Bölgesinde "Namus Cinayetleri" {"Honour killings" in Russia's North Caucasus}, 16 Ağustos 2017 (<https://www.opendemocracy.net/od-russia/maria-klimova-yulia-sugueva/honour-killings-in-russia-s-north-caucasus>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Çeçenistan'da merhametsiz diktatör, aile birleşimi talimatını verdi {In Chechnya, a ruthless strongman orders family reunification}, 4 Eylül 2017 (<https://www.opendemocracy.net/od-russia/tanya-lokshina/in-chechnya-ruthless-strongman-orders-family-reunification>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

PA Resettlement, *Rus Vatandaşlarının Rusya Federasyonu'na Yerleşmesine İlişkin Devlet Programına Katılmaya Kimler Elverişli?* {*Who is eligible to become a participant of the State Program of Resettlement of Compatriots to the Russian Federation?*}, tarihsiz. (<http://pereselenie.moscow/en/who-is-eligible-to-become-a-participant-of-the-state-program-of-resettlement-of-compatriots-to-the-russian-federation.html>), erişim tarihi: 9 Temmuz 2018.

Polovinka, A., *Rusya'da Sağlık Sektöründe Gayriresmî Ödemeleri Konu Alan Üç Makale* {*Three Essays on Informal Payments in the Health Care Sector in Russia*, Batı Michigan Üniversitesi (WMU), ScholarWorks WMU'da {*Western Michigan University ScholarWorks at WMU*}, 2016 (<https://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=2935&context=dissertations>), erişim tarihi: 24 Nisan 2018.

Primorsky Krayı İdaresi (Primorsky Kray Administration); *Vladivostok, Ussuriysk ve Artem'de bulunan "kauçuk daireler"* {*«Резиновые квартиры» обнаружены во Владивостоке, Уссурийске и Артеме* [“*Rubber appartments*” found in Vladivostok, Ussuriysk and Artem]}, 28 Ocak 2018 (<http://primorsky.ru/news/139342/>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Özgür Avrupa Radyosu {Radio Free Europe/Radio Liberty},

Aktivistler: İşkence Gördüğünü İddia Eden Bir Çeçen, Gronzi'ye Transfer Edilmekten Kıl Payı Kurtuldu {*Activists: Chechen Man Who Claimed Torture Narrowly Escapes Transfer To Grozny*}, 6 Haziran 2017 (<https://www.rferl.org/a/chechen-man-torture-escapes-grozny-russia/28531798.html>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Çeçenistan İçişleri Bakanlığı İtibarını Korumak İçin Mahkemeye Başvuruyor {*Chechnya's Interior Ministry Goes To Court To Defend Its Reputation*}, 13 Kasım 2013 (<https://www.rferl.org/a/chechnya-interior-ministry-court-dzhalaldinov-milashina-gannushkina-kadyrov/28851549.html>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

Rusya, Meydana Gelen Maddi Zarar İçin Maddi Sorumluluğu 'Teröristlerin' Akrabalarına Yükleyecek {*Russia To Hold Relatives Of 'Terrorists' Financially Responsible For Material Damage*}, 4 Kasım 2013 (<https://www.rferl.org/a/russia-terrorism-law-terrorists-financial-liability/25157756.html>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Rusya: İşkence iddiasının ardından insan hakları savunucusunun Nemtsov cinayeti şüphelilerini ziyaret etmesi yasaklandı {*Russia: Activist barred from visiting Nemtsov slaying suspects after torture claim*}, 12 Mart 2015 (<https://www.rferl.org/a/babushkin-barred-from-visiting-dadayev/26896264.html>), erişim tarihi: 4 Nisan 2018.

Radio Svoboda,

Tver polisi hakkındaki videonun sahibi suçlu bulundu {*Признан виновным автор видеоролика о полиции Твери* [Author of video about Tver police found guilty]}, 11 Ağustos 2016 (<https://www.svoboda.org/a/27915432.html>), erişim tarihi: 5 Haziran 2018.

SOVA Merkezi: Geçmişte kim Kafkasyalılardan nefret ediyordu, şimdi kim Batıdan nefret ediyor {*Центр "Сова": кто раньше ненавидел кавказцев, теперь ненавидит Запад* [Sova Center: Who hated Caucasians in the past, now hates the West]}, 28 Şubat 2018 (<https://www.svoboda.org/a/29068113.html>), erişim tarihi: 9 Nisan 2018.

Rambler, *Çeçenler neden 200 yıldır Rusya Federasyonu'nda asimile olmadı?* {*Почему за 200 лет чеченцы с русскими так и не ассимилировались?* [Why were Chechens not assimilated with Russians for 200 years?]}, 4 Eylül 2017 (https://news.rambler.ru/other/37811600/?utm_content=rnews&utm_medium=read_more&utm_source=copylink), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

RBC, *RBK Araştırması: Çeçenistan hakkında 20 temel gerçek* {*Исследование РБК: 20 главных фактов о Чечне* [Study of RBK: 20 main facts about Chechnya]}, 1 Şubat 2016 (<https://www.rbc.ru/research/society/01/02/2016/56ae68679a7947d73142182d>), erişim tarihi: 20 Mart 2018.

RBC, *10 Yıllık Ramazan Kadirov Döneminde Çeçenistan'da Ne Değişti* {Что изменилось в Чечне за 10 лет правления Рамзана Кадырова [What has changed in Chechnya during the 10 years of Ramzan Kadyrov's rule]}, 15 Şubat 2017 (<https://www.rbc.ru/politics/15/02/2017/58a3225e9a79471999a56e2d>), erişim tarihi: 28 Mayıs 2018.

RFI, *Artık sığınacak bir yer yok: Fransa, Çeçenleri sınır dışı etmeye başladı* {Больше не убежище: как Франция начала высылать чеченцев [No more shelter: how France began to expel the Chechens]}, 2 Mart 2018 (<http://ru.rfi.fr/rossiya/20180302-bolshe-ne-ubezhishche-kak-frantsiya-nachala-vysylat-chechenskikh-bezhentsev>), erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

Robustory, *Slavları Düşünün - Yürüme mesafesinde Moskova yabancı düşmanlığı haritası* {Рассмотрим славян - Карта ксенофобии Москвы в шаговой доступности [Consider the Slavs - A Map of Moscow xenophobia within walking distance]}, tarihsiz. (<http://considertheslavs.tilda.ws/>), erişim tarihi: 7 Haziran 2018.

Rosbalt Inform Agency, *Kadirov: Sadulayev bir yazar hatta bir insan bile değildir* {Кадыров: Садулаев – не писатель и вообще не человек [Kadyrov: Sadulayev is not a writer and not even a human]}, 1 Kasım 2010 (<http://www.rosbalt.ru/russia/2010/11/01/785965.html>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Rossiyskaya Gazeta,

"*Vatandaşların ilk ve ortaokullarda eğitim görmek üzere kabulünün teyidine ilişkin*" 32 sayılı Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı Kararnamesi {Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации (Минобрнауки России) от 22 января 2014 г. N 32 г. Москва "Об утверждении Порядка приема граждан на обучение по образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования" [Decree of the Ministry of Education and Science of the Russian Federation nr 32 "On confirmation of the order of acceptance of citizens for education at primary and secondary schools"}}, 22 Ocak 2014 (<https://rg.ru/2014/04/11/priem-dok.html>), erişim tarihi: 18 Nisan 2018.

Masa, adresini değiştiriyor {Стол меняет адрес [The Desk changes its address]}, 27 Eylül 2016 (<https://rg.ru/2016/09/27/mfc-budut-vydavat-pasporta-grazhdanam-rf-s-1-fevralia.html>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

RT, *"Savaş İstemiyorum": Kadirov, Çeçenistan'da güvenlik, Suriye yardımı ve alınan eleştiriler konusunu ele aldı* «Я не хочу войны»: Кадыров о безопасности в Чечне, помощи Сирии и критике в свой адрес ["I do not want war": Kadyrov on security in Chechnya, Syria's help and criticism in his address], 19 Nisan 2017 (<https://russian.rt.com/russia/article/380581-kadyrov-intervyu-chechnya-siriya>), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

Russia Beyond,

Dağların Kafkas fermanları {Caucasian edicts of the mountains}, 20 Temmuz 2015 (<https://www.rbth.com/arts/2015/07/20/caucasian-edicts-of-the-mountains-443-09>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Rusya'da Polis Tarafından Durduruldunuz Mu? İşte Yapmanız Gerekenler {Stopped by the police in Russia? Here's what to do}, 14 Aralık 2017 (<https://www.rbth.com/lifestyle/327017-what-to-do-police-stop-russia>), erişim tarihi: 6 Nisan 2018.

Rus LGBT Ağı ve Novaya Gazeta {Russian LGBT Network and Novaya Gazeta}, *Rapor: Kuzey Kafkasya'da LGBT Bireylerin Yaşadığı Zulüm, 2017* {LGBT Persecution in the North Caucasus: a Report}, 2017 (https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/chechnya_report_by_rus_lgbt_n_31_july_2017.pdf), erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

Snob,

Moskova Çeçendir {Москва чеченская [Moscow is Chechen]}, 31 Temmuz 2017 (https://snob.ru/selected/entry/127515?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=snob&utm_content=rss_news), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Ruslar nasıl ortadan kayboluyor ve nereye gidiyor {*Пропавшие: как и куда исчезают россияне* [Missing: how and where the Russians disappear]}, 20 Temmuz 2016 (<https://snob.ru/profile/30118/blog/111063>), erişim tarihi: 11 Nisan 2018.

Sokirianskaia, E., *Çeçenistan Rusya'yı Ele Mi Geçiriyor? {Is Chechnya taking over Russia?}*, The New York Times, 17 Ağustos 2017 (<https://www.nytimes.com/2017/08/17/opinion/chechnya-ramzan-kadyrov-russia.html?ref=opinion>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis}, Crimea SOS, FIDH, ADC Memorial; *Rusya ve Rusya tarafından kontrol edilen topraklarda ırkçılık, ayrımcılık ve 'radikalizm' ile mücadele, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin Rusya Federasyonu tarafından uygulanmasına dair alternatif rapor, Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair BM Komitesi (UNCERD) 93. Oturumu İçin, 31 Temmuz-11 Ağustos 2017 {Racism, discrimination and fight against "extremism" in contemporary Russia and its controlled territories, Alternative Report on the Implementation of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination By the Russian Federation}, For the 93rd Session of the UN CERD July 31 – August 11, 2017* (<https://www.fidh.org/IMG/pdf/cerdengen.pdf>), erişim tarihi: 3 Nisan 2018.

SOVA Bilgi ve Analiz Merkezi {SOVA Center for Information and Analysis},

Rakamlarla Yabancı Düşmanlığı: 2017 yılında Rusya'da Nefret Suçu ve Nefret Suçu ile Mücadele Çabaları {Xenophobia in Figures: Hate Crime in Russia and Efforts to Counteract It in 2017}, 12 Şubat 2018 (<http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/reports-analyses/2018/02/d38830/>), erişim tarihi: 20 Mart 2018.

Tver'de bir Müslüman, polislik başvurusunun reddedilmesi konusunda yorum yaptığı için yargılandı {В Твери мусульманина судят за комментарий об отказе в приеме на работу в полицию [In Tver, a Muslim is judged for commenting on the refusal to apply for a job in the police]}, 24 Haziran 2016 (<https://www.sova-center.ru/misuse/news/persecution/2016/06/d34884/>), erişim tarihi: 23 Nisan 2018.

Sushchiy, S.Ya., *Volgograd Bölgesi'nde Etno-Demografik Potansiyel ve Göç Dinamikleri: Trendler ve Tahminler {Этнодемографический Потенциал и Миграционная Динамика в Волгоградской Области: Тренды и Прогнозы [Ethnodemographic Potential and Migratory Dynamics in the Volgograd Region: Trends and Forecasts]}*, 2016 (<https://cyberleninka.ru/article/n/etnodemograficheskiy-potentsial-i-migratsionnaya-dinamika-v-volgogradskoy-oblasti-trendy-i-prognozy>), erişim tarihi: 4 Haziran 2018.

TASS, *Rusya'da "kauçuk daire" sayısı neredeyse 200 kat azaldı {Количество "резиновых квартир" сократилось в России почти в 200 раз [The number of 'rubber apartments' in Russia has fallen by almost 200 times]}*, 6 Mayıs 2017 (<http://tass.ru/obschestvo/4236271>), erişim tarihi: 19 Nisan 2018.

The Telegraph, *Ramazan Kadirov: Putin'in Çeçenistan'daki 'Keskin Nişancı' {Ramzan Kadyrov: Putin's 'sniper' in Chechnya}*, 24 Şubat 2016 (<http://s.telegraph.co.uk/graphics/projects/Putin-Ramzan-Kadyrov-Boris-Nemtsov-Chechnya-opposition-Kremlin/index.html>), erişim tarihi: 13 Nisan 2018.

Federal Devlet İstatistik Kurumu Çeçen Cumhuriyeti bölgesel organı (Chechenstat) {Territorial body of the Federal State Statistics Service for the Chechen Republic (The Chechenstat)}, *1 Nisan 2018 itibarıyla Çeçen Cumhuriyeti'nin Nüfusu {Численность населения Чеченской Республики на 1 апреля 2018 года, [Population of the Chechen Republic, as of Nisan 1, 2018]}*, 28 Mayıs 2018

(http://chechenstat.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_ts/chechenstat/ru/statistics/populati_on/), erişim tarihi: 28 Mayıs 2018.

Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü (United Nations Research Institute for Social Development), *Rusya Federasyonu'nda Evrensel Sağlık Hizmetlerine Getirilen Kısıtlamalar. Eşitsizlik, Kayıtdışılık ve Zorunlu Sağlık Sigortası Reformunda Meydana Gelen Başarısızlıklar {Constraints on Universal Health Care in the Russian Federation. Inequality, Informality and the Failures of Mandatory Health Insurance Reforms}*, Şubat 2015 ([www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/3C45C5A972BF063BC1257DF1004C5420/\\$file/Cook.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/3C45C5A972BF063BC1257DF1004C5420/$file/Cook.pdf)), erişim tarihi: 5 Haziran 2018.

Birleşmiş Milletler (United Nations), Jeo-Uzamsal Bilgi Bölümü, *Rusya Federasyonu, Harita No: 3840 Rev. 2* {Geospatial Information Section, Russian Federation, *Map No. 3840 Rev. 2*}, 2 Ocak 2004 (<http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/russia.pdf>), erişim tarihi: 25 Nisan 2018.

ura.ru, *Her yerde kurşun sesleri {Пули свистели повсюду [Bullets whistled everywhere]}*, 6 Şubat 2015 (<https://ura.news/news/1052200450>) erişim tarihi: 5 Nisan 2018.

ABD Dışişleri Bakanlığı (US DoS), *2017 Yılı İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin Ülke Raporları, Rusya {Country Reports on Human Rights Practices for 2017 Russia}*, 20 Nisan 2018 (<https://www.state.gov/documents/organization/277455.pdf>), erişim tarihi: 25 Nisan 2018.

ABD Dışişleri Bakanlığı: Diplomatik Güvenlik Bürosu: *Rusya 2018 Suç ve Güvenlik Raporu: Moskova {US State Department: Bureau of Diplomatic Security, Russia 2018 Crime & Safety Report: Moscow}*, 12 Şubat 2018 (<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=23502>), erişim tarihi: 6 Nisan 2018.

USA Today, *Rusya'nın aşırı derecede muhafazakâr olan bu bölgesinde, kadınlar kötü evliliklerine geri dönmeye zorlanıyor {In this ultra-conservative Russian region, women are being forced back into bad marriages}*, 7 Ekim 2017 (<https://eu.usatoday.com/story/news/world/2017/10/03/women-pressured-back-into-marriages-ultra-conservative-russian-region/703902001/>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

The Village, *İşler nasıl yürüyor. Çeçen kız çocukları. {Как всё устроено. Чеченская девушка [How everything works. The Chechen girl]}*, 1 Temmuz 2015 (<https://www.the-village.ru/village/people/howtobe/217375-girl>), erişim tarihi: 11 Haziran 2018.

Военное обозрение, *Çeçen Askerlere İlişkin Eski Bir Tabu Sorunlara Yol Açar mı? {Давнее "табу" на чеченских призывников ведёт к осложнениям? [Does an old taboo on Chechen Conscripts Leads to Complications?]}*, 21 Ağustos 2014 (<https://topwar.ru/56518-davnee-tabu-na-chechenskih-prizyvnikov-vedet-k-oslozhneniyam.html>), erişim tarihi: 19 Mart 2018.

Anonim ve kamu ile paylaşılmayan kaynaklar

Gannushkina, Svetlana, e-posta, 22 Haziran 2018. Svetlana Gannushkina, Vatandaşlık Destek Komitesi Başkanıdır.

AA (Auswärtiges Amt), *Bericht über die asyl- und abschiebungsrelevante Lage in der Russischen Föderation*, 5 Ocak 2016.

Ek 1. Şartname

Rusya'daki Çeçenler

1. Rusya'da (Kuzey Kafkasya dışında) yaşayan Çeçen topluluklarına genel bakış
 - a. Rusya'da Kuzey Kafkasya dışında yaşayan Çeçenlerin sayısı
 - b. Coğrafi dağılım
 - c. En büyük topluluklara ilişkin detaylı bilgiler
2. Yasal gereklilikler
 - a. Yerli pasaportun yenilenmesi
 - i. Prosedür
 - ii. Uygulama
 - b. Uluslararası pasaport
 - i. Prosedür
 - ii. Uygulama
 - c. İkamet kaydı
 - i. Prosedür
 - ii. Uygulama
3. Sosyoekonomik koşullar
 - a. Giriş
 - b. Barınma
 - i. İkamet kaydı
 - ii. Rusya'da konut piyasası
 - iii. Çeçenlerin barınma koşulları
 - c. Eğitim
 - i. İkamet kaydı
 - ii. Rusya'da okul sistemi
 - iii. Çeçenlerin eğitim imkânlarına erişimi
 - d. Çalışma
 - i. İkamet kaydı
 - ii. Rusya'da işgücü piyasası
 - iii. Çeçenlerin işgücüne erişimi
 - e. Sağlık hizmetleri
 - i. İkamet kaydı
 - ii. Rusya'da sağlık sistemi
 - iii. Çeçenlerin sağlık hizmetlerine erişimi
4. Hassas durumdaki gruplar
 - a. Kadınlar
 - i. Evli kadınlar
 - ii. Bekâr kadınlar
 - b. LGBT
 - c. Çocuklar
 - d. Askerliğe elverişli Çeçenler
 - e. İnsan hakları savunucuları
5. Ceza adaleti sistemi
 - i. Polisin muamelesi (kimlik kontrolleri dâhil)

- ii. Çeçenlere açılan ceza davaları
 - iii. Suçun ihbar edilmesi
 - iv. Polisler hakkında şikâyet prosedürü
 - v. Yasal çözümler
 - vi. Avukata erişim
 - vii. Temyiz hakkı
6. Çeçen yetkililer
 - a. Çeçen yetkililer arasında bilgi alışverişi
 - b. Çeçen toplumunun bilgi alışverişindeki rolü
 - c. Rus yetkililerle işbirliği
 7. Rusya'daki Çeçenler için gayriresmî destek (grupları)
 8. Geri dönen Çeçenlerin durumu

